BIBLIOTECA N
142
E
56
NAPOLI

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
142
E
56
NAPOLI

~~45-11-39~~
~~33-11-39~~

ANNALES
REGVM FRANCORVM, PIPINI, CAROLI

Magni & Lodouici: ab Anno 741. vſq; ad annum 829. Aut. quidem incerto, ſed docto, Benedictinæ Religionis Monacho.

ITEM,

CAROLI COGNOMENTO MAGNI, *Imperatoris Occidentalis Primi vita & geſta. Autore Eginharto Germano, ipſius Caroli Alumno.*

COLONIAE
Apud Ioannem Birckmannum,
Anno 1561.

INVICTISSIMO ET CLEMENTISSIMO ROMAN. IMPE- *ratori Carolo Auſtrico, eius nominis V. Hiſpaniarum, Pannoniæ, Dalmatiæ, Siciliæq; regi longè potentiſsimo,* HERMANNVS *à Nuenare ſacri Imperij Germanici Comes, perpetuam fœlicitatem.*

QVùm noſtro ęuo rei literariæ ſtudioſi homines ingenij fœlicitate & dicendi copia pollentes, quicquid ad philoſophiæ cumulum ſiue diuinæ ſiue humanę facere potuit, abũ-

dè perſecuti fuerint, viſum eſt mihi aliquando prudentiſsimũ illud Pythagoræ conſilium amplectendum eſſe, quo ſuis diſcipulis ſilentij ſeptennalis rationem proponebat: Idq́ue adeò ſemper apud me obtinuit, ut per annos aliquot in angulum abditiſsimum recipere me ſtatuerim, vbi cum Abderita Democrito, quantum mihi per fortunã liceret incognitus deliteſcerem, ſic futnrum ratus, vt vel ipſa diuturna meditatio vitæ moderationi cõiuncta, fructum aliquem mihi reponeret: Quid enim in tam celebri hominũ frequentia, quibus hæc ætas & hæc natio nunc referta cernitur, noſtræ induſtriæ relictũ putabimus? Omnia ſunt iam dicta

ēta (vt poeta ait) nihilq́ue præ- termiſſum, vnde vel augeri vel ornari Reſpublica poſsit: Iādudum ſiquidē per Germāniam pullulantibus paſsim ingenijs, mira vbertate res literaria propagari cœpit, ita vt non abſurdè Horatianum illud Germani de ſe iactare poſsint. Vergilius. Germania noſtro tēpore ingenijs viget.

Venimus ad ſummum fortunæ, pingimus, atque
Pſallimus, & luctamur Achiuis doctiùs unctis. Horatius.

Hæc mihi ſubinde animo verſanti, non potuit non placere taciturnitatis ratio, præſertim quæ hoc tempore non modò non conducens, ſed propè neceſſaria videt̄, Quippe cùm multos obloquendi libertatem ſæuiens vindictæ procella per-

dere cônetur, & quod magis do
M. Cicero. lendum ſit, in libera Germania
liberas eſſe linguas nõ permit-
titur, quod in qualibet libera
ciuitate permittendũ M. Cicero
iudicabat. Verùm ex altera par-
te mecũ diſsidẽs, cogitaui nec
ſic quidẽ decorum me ſeruatu-
rum. Nam fauſtum illud Impe-
rij tui exordium, quo totus ad
alacritatem mundus excitatur,
omnem ſocordiã metumq́; re-
primit, ac veluti reluctantem
cogit in tam publico orbis ſpe-
ctaculo frõtem deponere, inſti-
tutoq́; Ariſtippi blandũ quod-
dam & ciuile viuendi genus am
plecti: Repentè igitur exemplo
Dolium Cynici illlus Diogenis dolium
Diogenis. meũ voluere aggrediar, ne in
cõmuni omniũ occupatiõe in-
tem-

tempeſtiuiùs otiari videar. Vt tamen aliquam audaciæ meæ apologiam prætexam, duo ſunt inuictiſsime Cæſar, quæ mihi fiduciam ſuggerunt tecum per literas loquendi, amor tui, & patriæ gloria, quorum alterum mihi cum cptimo quoque commune iudico, ita vt id veniam mereri ab omnibus putem, quod nemo non ſtudet facere niſi peſsimus: alterum, vt excuſatione non egeat, tua innata clementia facilè præſtabit, quæ procul dubio tantò vincit cæteras virtutes, quantò tu omnib⁹ maior es. Habes itaq; ſummã excuſationis meæ, qua fretus hoc rude & incultũ hiſtoriarũ opus, tibi qua poſſum honoris tui præfatione nuncupo, quod

quidem non quaſi noſtro ingenio partum ſit, æſtimare debes, cùm idipſum è Germanicæ vetuſtatis penu deprompſerim, quale quiddã ante nos ornatiſſimus vir Conradus Peutinger approbantibus doctiſsimis hominibus præſtitit: Quare mihi Francorũ Regũ, PIPINI videlicet, CAROLI MAGNI atque LVDOVICI res geſtas velut poſtliminio reuertẽtes in Germaniam reducere ſub tui nominis auſpicio liceat: quorum potiſsimùm ope vltra omnes totius Europæ prouincias noſtra Germania & aucta & ornata legitur, vt nõ minùs Frãcis debeat ipſa, quàm Romanis olim Italia, & ſuis docta Græcia Athenis. Hęc eſt enim illa inter omnes

Conradus Peutinger.

nes

nes Germaniæ gentes clariſſima, meritoque nominis immortalitate celebranda, quæ Germaniam Germaniæ reſtituit, cùm illa priùs tot inteſtinis cladibus dilaniata, vix ſibiipſi conſtaret, hinc Gothis, Vuandalis, Hunis, Langobardis, illinc Herulis, Thurcilingis, Saxonibus, Anglis, Nordmannis, Quadis, Burgundionibus, Alemannis, in ſuam parentem ſæuientibus: Hæc Galliam tripartitam toties à noſtris maioribus oppugnatam, tandem omni parte perdomuit, ipſiusque non modicam partem in hanc nationem transplantauit, vt ab alpibus unde Rhenus effunditur uſque ad Occiduum oceanum Germanici iuris ſit, quod Gallia

Franci Galliā tripartitā ſubegerunt.

Gallia Celtica mutato noīe Fracia appellata.

priùs Belgica dicebatur: Reliquum autem Galliæ de ſuo nomine Franciā appellari etiā hoc tempore videmus, vnde cōſtat Gallorū non tā victores quàm extinctores fuiſſe. Hęc denique

Frāci Ro. Imperium expugnârunt.

Rom. Imperium tāto tempore toti terrarum orbi non formidabile ſolùm, ſed etiam oneroſum, breui tempore contriuit, ipſamq; Italiam victorē quondam gentium, victoris ferre iugum compulit. Sic Germanorum virtuti cedere coacti ſunt Romani, quos neq; ferocia Annibalis cum tota Africa, neque potentia Antiochi cum ſua Aſia, nec Pyrrhus quāuis Græciæ eſſet imperator frangere potuerunt. Quæ res fortiſsimum virū non latuit, Fredericum I. cognomen-

gnométo Barbaroſſam (quemadmodum de illo memoriç tradiderűt Otho Friſingeñ. Epiſcopus & Guntherus Ligurinus poëta) Nam hunc ad legatos Rom. ſibi in aditu vrbis obuiã factos verè Germanico quodam vultu dixiſſe ferűt. Ro. Imperium maiorum meorũ Francorum ſanguine emptum, eiſdẽ quibus accepi manibus tueri conabor: quo ſuo eulogio vanam Italorũ contudit arrogantiam, qui ad Germanos veniſſe Imperium Stephani Papę donatione aſſerunt, vt precariò nos accepiſſe fingãt, qnòd belli iure poſsidemus: Qui ſi verum dicere vellent, faterentur vtiquẽ CAROLVM MAGNVM Italiæ, à qua per Langobardos eiectus

Frederici Barbaroſſę teſtimonium.

Italorum cõmentũ de translato imperio.

A 6 erat

erat, reſtituiſſe Stephanum papam, nec agnoſcere donũ, quo carebat is, quem fingunt donatore. Faterentur per hũc in Italia regnare Pontificem Romanum, non Conſtantinum, cuius ſucceſſores vſq; ad Thederici regis Gothorum tempora & ipſam Romam, & Italiam totam tenuerunt: Faterẽtur hexarchatum Rauennæ cum Piceno non fuiſſe vnquam ſub poteſtate Romanæ Eccleſiæ, niſi poſtquam Stephano Papæ fuit per PIPINVM collatus. Sed Italorum hæc commenta relinquamus, & ad Francos reuertamur: Hi ſunt enim, qui Saxonũ gentem bellicoſiſsimam, & Ro. viribus inſuperabilem, diuturno bello domuerunt, victamq́; Chriſti

Frãci Saxones ad religionẽ Chriſtianã cõuerterunt.

Chriſti ſacratiſsimam religionem profiteri compulerunt: Hi Hiſpaniam priùs occupatã Saracenis, Pannonias Hunis, Sarmatiam Sclauis, totum Balearicum mare vexatum Mauris, tã breui tempore ſubegerunt, vt neſcire poſsis, maiór ne fœlicitas eorum in conſequendis ac retinendis, quàm fortitudo in expugnãdis prouincijs fuerit. Ex hac nimirum gente tanquã ex equo Troiano totius Germaniæ nobilitas proſilijt: neq; enim altiùs ſuos auos numerat vlla inſignis familia, cùm primùm ad Anſgiſum maiorem domus vẽtum eſt, ibi velut ad anchoram ſacram hæretur: Nec nos mouet quorundã ſtultitia ſuam originem ad Romanos referen-

Franci Hiſpaniam, Pannoniã & Sarmatiã debellârunt.

Omnis totius Germanię nobilitas à Francis.

Stultitia Germanorũ, qui à Rom. ſuã nobilitatem metiuntur.

referentium: qui ſi ſcirent nullam in Italia nobilitatem eſſe, quam nõ Germani eò aduexerint, non haurirent aquam è riuulis ipſo fonte contempto. Iam ſatis conſtat maiores tuos Auſtriæ, Burgundiæ, Brabantiæ Hollandiæque principes, è Frãcorum ſanguine fuiſſe propagatos: neq; hoc auguſtum nomẽ tuũ fortuitò obueniſſe tibi putaueris, quandoquidem hæreditaria quadã ſucceſsione id in te deriuatũ ſcire debes. Sed ne multis te detineã Inuictiſs. Cæſar, hoc breuiter dixiſſe ſat ſit, vix vllũ reperiri tã in Germania q̃ Gallia cœnobiũ, qď illorũ munificentia nõ fuerit vel extructum vel ornatũ. Huius itaq; gentis in noſtram nationẽ

Auſtriæ, Burgũdię, Brabãtiæ, Hollãdięque principes à Francis.

praeclara

præclara & immortalia beneficia ſi per obliuionem premi patiamur, quis ab ingratitudinis crimine nos abſoluere poterit? Dicere ſolebat magnus vir Eumenes, ſatiùs eſſe perire, quàm ingratum viuere, & nos profectò ingratitudinis nota non carebimus, ſi quod in priuatos homines admittere nefàs putatur, in patriam commiſerimus. Accipe igitur iucunda fronte munus exiguum tuo dedicatū nomini, quod etiamſi te dignū minimè ſciam, nó ideo tamen à nobis offerendum non fuit: nam ſi ad materiam ſpectes, vix vlla gaza, vix regum atque tyrannorum opes ſatisfuerint: rectè enim magnus Ariſtoteles definiuit amicitiā id expoſcere, quod

Aemilius Probus.

Ariſtoteles VIII. Ethicorū.

quod quis præſtare poſsit, non quod pro dignitate ſit: Et te quidem inter omnes virtutes, quibus præditū eſſe cognouimus, nulla æquè decet ac illa admirabilis animi tui lenitas, quæ poteſt vel grauiter delinquenti ignoſcere: oportet enim te non minùs boni parentis quàm optimi principis ſpecimen exhibere, quemadmodum apud Xenophontem Chriſanta quidam teſtatur, Ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει τοῦ πατρὸς ἀγαθοῦ, hoc eſt, quòd bonus princeps nihil differt à bono parente: Hæc enim una eſt in principe laus, qua nó poteſt ulla dari præſtantior, ideoq́ue ueniæ locum apud te mihi certò polliceor, quā ſi ego non

Chriſanta.

mereor:

mereor, ille tamen facilè impetrabit CAROLVS MAGNVS, cuius in gratiam hoc qualecunq́ue ſtudium noſtrum deſudat, dignus ille, qui pro me intercedat, dignus, cuius tu vitam & mores imiteris, quod ſi feceris, nunquam ſanè te facti pœnituerit: Nam illud præclarũ exemplar tuum ſi non vinces, ſaltem æquaueris: longè fœlicior futurus C. Cæſare Romanorum potentiſsimo, qui ſibi velut ſcopum quendam Alexandri Magni geſta ante oculos conſtituiſſe fertur, flagitioſus homo dignũ ſuis actibus exemplar conſecutus. Tu uero huius viri ſanctimoniam imitatus, iure optimo CAROLVS MAXIMVS appellaberis, vt te omnes per

orbem

orbem terrarum & colant & admirentur. Interim te mente & corpore valere opto, Deumq́ue maximum precor, vt Imperium tuum fauſto omine inchoatum, optimo fœliciſsimoq́ue fine concludat. Vale glorioſiſsime & clementiſsime Imperator. Ex Colonia, Calen. Februar.

EIVSDEM

EIVSDEM

HERMANNI COMITIS NVENARII BREuis narratio, *De origine & ſedibus priſcorum Francorum.*

DE origine & ſedibus Francorũ priuſquã in Gallias eruperint, eorum qui hactenus eius gentis hiſtoriam ſcripſerunt, nemo ſatis fideliter accurateq́; tractâſſe mihi videtur: Quidam enim antiquiores, quod ſeculum illud infœliciſſimum eſſet, ad fabulas plerumq; prolapſi ſunt, quoniam delectũ non habebant, nec ſine bonarũ lite-

literarum cognitione de rebus hiſtorię exactum poterant proferre iudicium: Fuerunt enim inter eos, qui à Troiano excidio Francorũ deducerent gentem, idq́; tam apertè aſtruẽtes, vt etiam regum nomina aſcriberent, neſcio quid Græcanicæ proprietatis ſubolentia. His omnibus prior anſam dedit Hunibaldus, quem vixiſſe putant non multò poſt Theodoſij Imperatoris tempora, licet mihi non multùm fidei faciat autor tam fabuloſus & barbarus, quem cùm multis ex cauſis tum vel maximè ob id ſuppoſititiũ putauerim, quod Theodoſij vel Gratiani temporibus nondum adeò degenerauerat in extremam barbariẽ Latinus ſermo,

vt

vt tam abiecto ſtylo ſcribere potuiſſet: præterea cùm (ſicut ipſe teſtatur) tam vehemens tunc Francorum in Romanos odium vigeret, vt multis in locis nè veſtigia quidem Ro. relinquenda putauerint, quo illorũ memoriã extirpare è Germania atque Gallia poſſent, mihi veriſimile non videtur, Hunibaldũ ea ipſa lingua gentis ſuæ hiſtoriam tradere voluiſſe, quã tam acriter inſectabantur omnes, ſed opinor ſtudioſum aliquem nonnulla ex Hunibaldo collegiſſe, eaque ſuo more, ſine ordine, ſine iudicio ſic in volumẽ redegiſſe, quemadmodum nũc apud quoſdam habentur. Quod ſi quis omninò contendat, hunc ipſum eſſe Huni-

Hunibaldum, non fictitiũ ſed verum, huic libens concedam, modò ne me cogat illi fidẽ facere in ijs rebus, quæ ſolent ſpectatæ eruditionis & doctrinæ virum expoſtulare. Non magnoperè enim me illi opponerem, niſi Troianos meliores putâſſet Germanis, & quos Cor. Tacitus atque Strabo, indigenas ſemper fuiſſe pronunciant, eos ipſe Aſiaticos origine faceret, ſed quàm hoc ſine omni iudicio facere aggreſſus ſit, alij mecum iudicent. Nam ſi Troianum bellum fuiſſe aliquando (quod pulcherrimis rationibus negat Dion Pruſenſis, ſacra Aegiptiorum fultus hiſtoria) putandum eſt, certè non facilè perſuadebit mihi Hunibaldus, tan tum

tum hominum numerum ſub tam famoſo duce furtim abſcedere potuiſſe, cuius rei nullus Græcorum ſcriptor mentionē faciendam cenſuiſſet. Neq́ue enim tanto hominum numero in Italiam Aeneas & Antenor profugiſſe leguntur, quãto Priamum Iuniorem Hunibaldus ad Scythiam veniſſe cõtendit. Tamen horum fugã Dares non tacuit, quem nónnulli militâſſe eo bello putant, & omnes Græcorum hiſtoriæ teſtantur hos ſolos expugnatæ vrbis reliquias fuiſſe, qui in ipſo Græcorum inſultu fuga ſalutem quæſiuerint, poſtmodumq́ue alter Venetiam, alter Latium inuaſerint. At Priami illius Iunioris nullus vnquam veterũ meminit,

nit, eoq́; magis admirari cogor eos, quibus pro miraculo eſt Hunibaldus iſte, quaſi confingere regum nomina opus ſit laborioſum, pręſertim vbi earum rerũ, quas ſcribit, præter ipſum nemo meminerit hiſtoricus. Iã vide, quam fidẽ mereatur, quod ait Francorum populum profugum veniſſe ad Scythiam, ibiq; ciuitatem conſtruxiſſe nomine Sicambriam. Quis huius vnquã ciuitatis autor meminit? An nõ tam facilè nouam vrbem confingere ſola ſua autoritate potuit, quàm ridiculè nouam gẽtẽ à Troiano deduxit excidio? Nam eos parùm admodũ curo, qui ipſum ſequuti ſunt, nempe Gregorium Turonenſem Epiſcopum, & Rheginonem atque Sigi-

Sigibertum Gallum. Mihi non probatur aliam eſſe Sicambriam, quàm illam celebrem Germaniæ prouinciam inter Buſacteros paruos & Bructeros Langobardoſque, autoribus Ptolemæo, Cornelioque Tacito conſtitutam, vbi etiam Abbas Spanheimenſis putat habitâſſe Francos, & idipſum mihi à ratione non videtur alienum: primò, quòd vicini fuerint Gallis, cum illis enim perpetuò bella geſsiſſe traduntur, quemadmodum & ipſorum teſtantur nnales: At quî poterant ſemer bella gerere niſi cum viciis, vt pote quos tantùm Rheus fluuius ſepararet, ab altera nim parte vel Bataui, vel Ebunes, vel Menapij, vel Vbij

erant, quos omnes viciſſe Frã-
cos conſtat, priuſquam in Cel-
ticam & Lugdunenſem moue-
rent. Iam de Sicambris conſtat,
quãto in Gallos odio flagraue
rit ſemper ea gẽs, adeò vt Octa-
uianus claudere Iani portas nõ
poſſet, niſi priùs traductis in ci-
teriorem Rheni ripam aliquot
Sicambrorum millibus, autor
eſt Suetonius Tranquillus. Ta-
ceo nunc, quod de Francis Hu-
nibaldus ſcripſit, coma vſos, ca-
pillitijq́ue magnam habuiſſe cu
ram, ideoq́ue deuictis Gallis in
ſignum ſeruitutis comam to-
tondiſſe, vt victores à victis eò
faciliùs dinoſcerentur. Hæc eti-
am Sicambris optimè quadrãt,
de quibus initio Epigramma-
tum Martialis, Crinibus in no-
dum

dum tortis venere Sicambri: & calamiſtro ad ornandam comam vſos nonnulli Romani ſcriptores tradiderunt: nullæ enim aliæ Germaniæ gentes ſic à coma predicantur, vt Sueui & Sicambri. Porrò quod poſteà nomen mutauerint, id aliquo euentu factum eſſe poteſt, vt quotidie fieri videmus. Qui enim nunc Leodienſes, olim Eburones fuerunt, Colonienſes Vbij: Sic Auſtria nunc appellatur, quæ olim Pannoniæ pars erat: ſic Alſatia dicitur, quæ olim Alemania, ſic occidentale vulgò Lotharijque regnum dicitur, nobilis illa Belgicę pars Argentorato vſque ad Treros protenſa, idque tantùmob partitũ Francorũ in tres

partes regnum, quarum poſtrema atq́ue minor Lothario Cæſari obuenerat: Vueſtfalia nunc dicitur, quæ Saxonia olim fuit: quæ breuiter in medium attuliſſe ſufficiat, vt nulli mirum uideatur, ſi mutato nomine qui antè Sicambri dicebantur, poſteà Franci appellari potuerint. Siue enim Franci à rege eorum Francone (vt autor eſt Hunibaldus) ſiue à libertate, quod Gregorius Turonenſis & Sigibertus putant, non multùm ad rem noſtram facit. Ex hiſtorijs hoc nomẽ ſub Antonini & Probi Impp. tempora agnitum reperio. Trebellius Pollio in uita Probi Cæſaris, teſtes, inquit, ſunt Franci in inuijs ſiti paludibus: & ſæpe cùm Germanorum enume-

umerat gentes, interſerit &
ancos. Paludes autem eſſe ne-
ini ambiguum eſt ea in parte
ermaniæ, quam nos Sicābri-
olim dictamcredimus, vide-
et, vbi nunc Zutphania urbs
a eſt, & non longè ab Aſci-
ırgo, quam Embricam qui-
m vocari putant, ingens & ſa
oſa palus verſus Vueſtfalos
otenditur. Præterea vbi Fri-
occidentales, hodie Monaſte
nſes & Traiectēſes Geldrien-
us & Hollandis contermini
nt, ſolum ipſum natura palu-
ſum cernitur. Sic etiam intel
i poterit, quid de Franco-
m ſedibus 1. libro Gothico-
n bellorum Procopius ſcri-
, cuius verba, quia planè in
rmania Francos ponunt, eò
 libenti-

libentiùs ſubſcribam, quòd ſci am quoſdam hoc peſsimè habiturum, qui noſtræ gloriæ ſemper inuiderunt: Deſcribens enimuero ſitum locorum, vbi Rhenus in Oceanum Germanicũ præcipitatur, Hiſce, inquit, locis paludes ſunt non modicę, vbi primitùs Germani habitabant, gens barbara, nec magni tunc momenti viri, qui nũc appellantur Franci, ijs finitimi Ar borici erant: hæc Procopius. Sed quãtum ad loci deſcriptionẽ, quę χωρογραφία dicitur, attinet, condonandum aliquid eſt illis, qui de rebus incognitis atq; remotiſsi mis ſcripſerũt. Fuit enim Procopius vir equeſtris ordinis, qui apud Iuſti nianũ Ceſarẽ in Græcia militabat.

at. Veriſsimũ eſt illud Plinij II. laturalis hiſtoriæ libro dictũ, ocorũ ſitus diligentiſsimè explanari ab ijs, qui inde prodîſent. Porrò non multùm diſtant Sicambri ab oſtijs Rheni, vt homo Græcus facilè hallucinari potuerit: vel certè præter Sicãbriam, Batauiam atq; Hollandiam quoq; inhabitauerũt. De Arboricis autem quid ſibi velit nõ ſatis intelligo, niſi quod inſulæ Arboricæ adiacere dicũtur illi prouinciæ, quæ nunc Hollãdia vocat̃. Idẽ auctor libro III. ſcribit Germanos Galliã debellâſſe, ꝓmiſſuq; Iuſtiniani Cæſaris poſsidendã accepiſſe, vnde, inqt, & Arelatæ nũc habitãt. Sed de alia Germanorũ gẽte credi hoc nõ poteſt, cũ Francos eo

tépore tota Gallia potitos conſtet. Primus enim Francorum Clodoueus vniuerſam Galliam eiectis Romanis obtinuiſſe traditur. Is vero Martiani Imperatoris tẽporibus regnauit, poſt quem Iuſtinianus imperauit c. ampliùs annorum interuallo, & à Clodoueo vſque ad CAROLVM MAGNVM res Francorũ incrementa ſemper ſumpſerũt, donec totius ferè Europæ tenerent imperium. Hos igitur inclytos Germanos Procopius notauit, à quibus etiã hoc tempore Imperator Arelatenſis regni titulum retinet. Quos in Sicambria olim ſedes habuiſſe, & vera origine Germanos fuiſſe indigenas, non Troianos (vt fabulantur quidam) mea fert opi
nio

io, quã non parùm promouet, quod Abbas Spãheimẽſis ait haberi apud Remos inſculpta hęc verba, quibus B. Remigius Clodoueũ baptiſandũ allocut' fuerit: Mitis depone colla Sicãber. Neq; Hunibaldus inficiatur, hãc Frãcos inhabitâſſe prouinciam, poſtquã è Scythia digreſsi ſunt, annis ante Chriſtũ natũ nõ minus C C C C. Quare miror magis eorũ Regũ nomina, quæ recẽſet, poſt aduẽtũ eorũ in Germaniã nõ reperiri apud Ro. ſcriptores, inter quos Strabo Augusti tẽpore tres nominat Sicambrorũ reges, quorũ nullus eſt in catalogo Hunibaldi. Si quis aliter ſentiat, illi non obnitar, liberũ cuiq; ſuum eſto iudiciũ. Hoc tamẽ pro mea interim ſen-

tentia adducã, gloriæ cupiditate multos olim fuiſſe inductos, vt antiquiſsimam originem ſuã facere conarentur. Qui enim alijs meliores videri volunt, hoc potiſsimùm ſtudent, vt cũ alijs nihil habeãt cõmune. Hinc etiã Saxones, qui ſemper inter Germanos præcipuum locũ habuerunt, origine ſe Macedonas gloriabantut, hac in re non minùs ridiculi, quàm Frãci. Eamq; ob cauſam res ſtrenuè geſtas nequaquã cõmuni vocabulo Germaniæ tribuebant, ſic ſuam gloriam vileſcere rati: hoc enim & Gothi & Vandali factitârunt, vnde paulatim à vulgo creditũ eſt, eos extra Germaniam fuiſſe, Sed hæc breuiter attigiſſe ſufficiat.

Reſtat

monia, Francos fuiſſe Germanos.

REſtat, aliqua ex ipſorum Francorũ monumẽtis afferre teſtimonia, idq́; tanta breuitate aggrediemur, vt tœdiũ legentibus nullũ afferamus, diligentibus reliqua committentes. Duas Francos habuiſſe leges ipſorũ autores teſtantur, Salicã atq; Ripuariam, quibus nullus regum ante CAROLVM MAGNVM adijcere quicquam tentauit. Eæ cùm apud ipſos plurimi ſemper momẽti habitæ ſint, ac in Latinam linguam poſterioribus ſeculis translatæ reperiantur, eò maiorem aduerſarijs autoritatẽ pręſtabunt: Ipſarum quoq; penes me exemplar fuit, ipſius Caroli Magni tẽporibus conſcriptũ, in quo paſſim

gentis vocabula quæ Latinis verbis reddi non potuerũt, vernacula Germanorum lingua exprimuntur, quam rem ex ipſarum legum capitulis probaturi ſumus, vt liquidò appareat, noſtræ Germaniæ non paruam infligi contumeliam, cùm illi ſua eripitur gloria, Francorum olim egregijs virtutibus parta. Legis Ripuariæ capitulo XV, vbi loquitur de ijs, qui interfe-ctum hominem cœlãt vel in puteum deijciunt, exponit ſeſe hoc modo, quod dicitur ermordet/Ermorden enim interficere hominem ſonat, eo modo quo ſolent latrones, & eſt conuitij verbum.

Item paſſim pro pecunia, qua quis multam ſoluit aut redimit,

Vuer-

V uergelta ponitur, gelt enim pecunia eſt Germanis, & weren defendere.

Cap. XXXVIII. vbi enumerat quædam inſtrumenta armorum: Spathã inquit cum cogilo pro capulo, & Helmum pro galea, & Beinbergas, pro armis quibus teguntur crura, Bein enim crus appellamus.

Item Fredum appellat compoſitionem, qua quis pacem à principe impetrat, Fridt pax.

Cap. LXXXIX. hominem forbannitum.i.exilio damnatum, forbannen enim eſt in exilium mittere.

Cap. X C. Grauionem comitem, qui etiam hodie grauen dicuntur.

Multa inſuper quæ enume-

rare opus non puto, de reliquis lector cõiecturam faciat. Quod ſi quis dicere velit, Ripuariam legem ſolis Ripuarijs fuiſſe promulgatam, quæ Francorũ quidem ſocij non de eadem gente erãt, opponam illi Salicam, quę proculdubio antiquiſsima fuit, ſecundum quam iudicare ſolebant Franci.

Cap. primo docet, quomodo ſit maniendus, vbi *maniere* pro citare.

Cap. vj. canem Seuſium, id eſt, porcarium, vel doctum ad inueſtigandos apros, quod nos ein Seußhundt/vel Schwynhũdt.

Cap. vij. Sparuarium pro aue, quem hodie quoque Sperwer dicimus.

Scuriã pro horreo. ein Schür.

Cap.

Cap.xxiiij. Sluſam de farinario, pro clauſura.

Cap. xxviij. Schellam de caballo, pro inſtrumento, quod vulgo campanellam vocãt ſiue tintinabulum, quo vtũtur equi onerarij, ein ſchelle.

Reffare ſegetem, pro vellere.

Cap. liij. Rachinburgij dicũtur cõmiſſarij ad componendas lites inſtituti. Rachten enim cõponere, Burgen fideiuſſores.

Cap. lxj. Durpilum exponit liminare domus. Durpel.

Item ex Conſtitutionibus CAROLI MAGNI ad Salicam legem adiectis, teſte quoque EGINHARTO.

Cap. iiij. Feidoſum appellat, qui hoſtis eſt publicus, Feed enim bellum ſignificat.

Her-

Herbãnus, multa, quæ Domino, hoc eſt, principi debetur.
Scaram pro turma. Schår.
Herbergam pro hoſpitio.
CLXX. ſic ſcribitur, Quicunque abſque licentia principis de hoſte reuerſus fuerit, quod factum Franci Hereſclit dicunt, volumus, vt antiqua conſtitutio.i. capitalis ſententia erga illum puniendum cuſtodiatur, ab exercitu, quem Here vocamus.

Cætera (quæ multa ſunt) partim iam vſu abolita, ſed adhuc Germanicam originem teſtantia, quædam etiam adhuc vulgari conſuetudine recepta, conſultò præterire ſtatui, ne lectorem ad alia iam properantem detinuiſſe videar.

ANNALES

REGVM FRANCORVM,

PIPINI, CAROLI, LVdouici, ab anno poſt Chriſtū natum DCCXLI. vſque ad LXXXVIII. collecti, Per quendam Benedictinæ religionis Monachum, qui ipſas res geſtas diligenter accurateq́ ſcriptis commendauit. At illius nomen quia hactenus nobis exploratum nō fuit, Lectorem ad Hiſtorię veritatem remittendum duximus, quæ autori vel incognito fidem facilè impetrabit.

DCCXLI.

HOC *anno Carolus Maiordomus diē obijt, tres filios hæredes relinquēs, Carolomannū ſcilicet, Pipinum, atq; Grifonem: quorū Grifo, qui cæteris minor natu erat, matrē habuit*

Maiores domus q̄ & quare ſic dicti, Vide Eginhartum in principio Vitę Caroli.

habuit nomine Suanihildæ, neptim Odilonis ducis Baioariorum: Hæc illum adeò ad ſpem totius regni concitauit, ut ſine dilatione Laudunum ciuitatem occuparet, ac bellum fratribus indiceret. Qui celeriter exercitu collecto Laudunum obſidētes, fratrem in deditionē accipiunt, adq́; ea, quæ poſt mortem patris à Francorum ſocietate deſciuerant recipienda, animos intendunt: & ut in externa profecturi omnia domi tuta dimitterent, Carolomannus Grifonem ſumens, in nouo caſtello, quod iuxta Arduennam ſitum eſt, cuſtodiri fecit: in qua cuſtodia uſq; ad tempus quo idem Carolomannus, profectus eſt, dicitur permanſiſſe.

D CCXLII.

Carolomānus & Pipin, re-

CArolomannus & Pipinus regno Francorum potiti, primò Aqui-

Aquitanam recipere uolentes, contra Hunoldum ipſius prouinciæ ducem cum exercitu eandem Aquitanam ingrediuntur, & capto quodam caſtello, cui Lucas nomē eſt, priuſquàm ex prouincia ſecederent, regnum quod communiter adminiſtrabant, in loco, qui Vetus Pictauium dicitur inter ſe diuiſerūt: eodemq́; annò poſtquam domum regreſſi ſunt, Carolomannus Alemaniam, quæ ipſa à Frācorum ſocietate defecerat, cum exercitu ingreſſus, ferro & igne uaſtauit. gnū Francorū diuidunt.

Carolomannus Alemaniā vaſtat.

DCCXLIII.

CAROLOmannus & Pipinus iunctis copijs contra Odilonem ducem Baioariorū profecti ſunt: prælióque commiſſo exercitum eius fuderūt: Et poſtquā inde reuerſi ſunt, Carolomannus ſolus in Saxoniā profectus

Baioariorum exercitus cæditur.

ſectus eſt: & caſtrum quod dicitur Hochſiburg, *& in eo* Thederichum Saxonem *illius loci* Primarium *in deditionem accepit.*

DCCXLIIII.

IIdem *fratres* Carolomannus *et* Pipinus *iuncta manu* Saxoniam *ingreßi ſunt: prædictumq́;* Thederichū *in deditionem acceperunt.*

DCCXLV.

HOC *anno* Carolomannus *id, quod dudum ſecum præmeditatus eſt, patefecit fratri ſuo* Pipino, *ſecularem conuerſationem ſe uelle dimittere, & habitu monaſtico* Deo *ſeruire:* Propter *hoc dimiſit expeditionem anni præſentis, ad uota* Carolomanni *perficienda, & iter illius diſponendum:* Nam Romam *proficiſci ſtatuerat: &* Pipinus *uacabat, dans operam, ut frater ſuus honorificè ac-*

cè ac decenter, illô quò deſiderabat peruueniret.

DCCXLVI.

CArolomannus Romam profectus, dimiſſa ſeculari gloria habitum mutauit, & in monte Soracte monaſterium in honorem ſancti Sylueſtri ædificauit: ubi quondam tẽpore perſecutionis, quæ ſub Conſtantino facta eſt, Sanctus Syluester latuiſſe fertur: ibiq; aliquãdiu commoratus, meliori cõſilio hoc loco dimiſſo, ad monaſterium S. Benedicti in Samnio prouincia iuxta Caßinam arcem conſtitutum Deo ſeruiturus uenit, ibiq; monaſticum habitum ſuſcepit. Carolomãnus ſeculari gloria relicta fit Monachus.

DCCXLVII.

FRater Carolomanni & Pipini nomine Grifo, Pipino fratri ſuo ſubiectus eſſe nolens, quanquam ſub illo honorificè uiueret, collecta Grifo captiuus fugit.

manu

manu in Saxoniam profugit, collectóque Saxonum exercitu, ſuper fluuio Obacro in loco, qui dicitur Horheim, conſedit. Pipinus autem, cum exercitu Francorum per Turingiam profectus, contra fratris dolos Saxoniam ingreſſus eſt, conſeditq; ſuper fluuium Miſſaham, in loco qui uocatur Schaninge: prælium tamen inter eos non eſt commiſſum, ſed ex placito diſceſſerunt.

DCCXLVIII.

Grifo Baioariã inuadit.

GRifo Saxonum fidei diffidens, Baioariã petit, & copijs, quæ ad eum de Francia cõfluebant, ipſum ducatum in ſuam redegit poteſtatẽ. Taßilonẽ et Hilthrudim in deditionẽ accepit, Suuithgerum ſibi in auxilium uenientem ſuſcepit. Hæc cùm ad Pipinum perlata fuiſſent, cum maximo exercitu in Baioariam pro-

fectus

fectus eſt, fratrémque ſuum Grifonem, cum omnibus, qui cum eo uel ad ipſum eò uenerant, cœpit. Taſſilonem in ducatum reſtituit: domúmque reuerſus, Grifonem more XII. comitatibus donauit. Sed ille tali beneficio contentus non erat: nam eodem anno ad Vuaifarium ducẽ Aquitaniæ profugit.

Grifo à fratre captus iterũ fugit.

DCCXLIX.

BVRchartus Vuirtzburgenſis Epiſcopus & Folradus preſbyter Capellanus miſſi ſunt Romam ad Zachariam Papam, ut conſulerent Pontificem de cauſa regum, qui illo tempore fuerunt in Francia, qui nomèn tantùm regis, ſed nullam poteſtatẽ regiam habuerunt. Per quos prædictus Pontifex mandauit, meliùs eſſe illum regẽ, apud quẽ ſumma poteſtatis cõſiſteret: dataq; auctoritate

Legati Pipini ad Papam.

Pipinus à Romano Pont. Rex Francorũ conſtituitur.

ctoritate ſua, iuſsit Pipinum Regem conſtitui.

DCCL.

HOC anno ſecundum Romani pontificis ſanctionem Pipinus rex Francorum appellatus eſt: & ad huius dignitatem honoris, unctus ſacra unctione manu ſanctæ memoriæ Bonifacij Archiepiſcopi et Martyris, & more Francorum eleuatus in ſoliũ regni in ciuitate Sueſsiona. Hildericus uerò qui falſo regis nomine fungebatur, tonſo capite in monaſterium miſſus eſt.

Hildericus ſolo noĩe Francorũ Rex in monaſteriũ miſſus.

DCCLIII.

Pipinus in Saxões exercitũ ducit.

HOC anno Pipinus rex cum exercitu magno Saxoniam ingreſſus eſt: & quamuis Saxones ei obſtina-

obſtinatiſſimè reſiſterent, pulſi tamen ceſſerunt: & ipſe uſque ad locum qui dicitur Rimi, *qui eſt ſuper fluuium* Vuiſeram *acceßit*. In qua *expeditione* Hildegarius Archiepi*ſcopus interfectus eſt, in monte, qui qui dicitur* Viburg. Reuertenti *uerò regi de* Saxonia, *nuncium accepit de morte fratris ſui* Grifonis, *& à quo uel qualiter fuiſſet interfectus*. Eo*dem anno* Stephanus *papa uenit ad* Pipinum Regem, *in uilla quæ uocatur* Cariſiacus, *ſuggerens ei, ut ſe &* Romanam Eccleſiam *ab infeſtationibus* Langobardorum *defenderet*. Ve*nit &* Carolomānus *frater regis iam monachus factus, iuſſu* Abbatis *ſui, ut apud fratrem precibus* Romani Pontificis *obſiſteret*. *Inuitus tamen hoc feciſſe putatur: quia nec ille* Ab*batis ſui iuſſa contemnere, nec* Abbas

illius præceptis regis Langobardorum, qui ei hoc imperauerat, audebat reſiſtere.

DCCLIIII.

STephanus Papa poſtquam à rege Pipino eccleſiæ Romanæ defenſionis firmitatem accepit, ipſum ſacra unctione ad regiæ dignitatis honorem conſecrauit; & cum eo duos filios eius Carolum & Carolomannum: manſitque hyberno tempore in Francia Eodem anno Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus in Friſia uerbum dei prædicans, à paganis interfectus, martyrio coronatus eſt.

Bonifacius Mogūtinus Archiepiſcopus martyrio coronatur.

DCCLV.

PIpinus Rex inuitante atque ſuggerente prædicto Romano Pontifice propter erepta Romanæ eccleſiæ per regem Langobardorum dominia Italiam manu ualida ingreditur:

ditur: reſiſtentibus Langobardis & clauſtra Italiæ tuentibus, ad ipſas montium anguſtias, quas Cluſas uocant, acerrimè pugnatum eſt: Cedentibúſque Langobardis, omnes copiæ Francorum uiam quamuis difficilem non magno labore ſuperârunt. Haiſtolfus uero rex Langobardorum manum conſerere non auſus, in ciuitate Papia à rege Pipino obſeſſus eſt: qui antè obſidionem non ſoluit, quàm firmitatis cauſa pro reſtituendis, quæ Ro. eccleſiæ ablata fuerant, obſides XL. recepiſſet. Datis uero XL. obſidibus, promißiſque iureiurando firmatis, ipſe quidem in regnum ſuũ regreſſus eſt: & Stephanũ Papã cum Folrado presbytero Capellão, et nõ minima Francorũ manu Romã remiſit. Carolomãn⁹ monach⁹ frater regis, qui cũ Bertrada regina

Pipini expeditio in Longobardos.

Carolomannus Pipini Regis frater moritur.

in Vienna ciuitate remanſit, priuſquàm rex de Italia reuerteretur, febre correptus diem obijt. Cuius corpus iuſſu regis ad monaſterium S. Benedicti, in quo monaſticum habitum ſuſceperat, relatum eſt.

DCCLVI.

Haiſtolfus fœdifragus.

HAiſtolfus rex Langobardorum, quanquam anno ſuperiore obſides dediſſet, & ad reddendum ea, quæ Ro. eccleſiæ abſtulerat, tam ſe quàm optimates ſuos iureiurando obſtrinxiſſet, nihil promiſſorum opere compleuit Propter hoc

Pipinus iterum in Langobardos mouet exercitũ.

Pipinus rex iterum cum exercitu Italiam intrauit, & Haiſtolfum in Papia ciuitate ſe includentem obſedit, & obſidione ad impletionem promiſſorum ſuorum cõpulit: redditámque ſibi Rauennam & Pentapolim & omnem hexarchatum ad Rauennam

nam

nam pertinẽtem, ad ſanctum Petrum tradidit: atq; ijs peractis, in Galliam reuerſus eſt. Hailſtolfus aũt poſt abſceſſum eius, cùm meditaretur, quomodo ſua promiſſa non tam impleret quàm doloſè ea, quæ impleta fuerant commutaret, in uenatione de equo ſuo caſu prolapſus eſt: atque ex hoc ægritudine contracta, intra paucos dies uiuendi finem fecit. Cui Deſiderius, qui comes ſtabuli eius erat, ſucceßit in regnum.

DCCLVII.

C*Onſtantinus imperator Pipino regi multa miſit munera, inter quæ & organa, quæ ad eum in Compendio uilla peruenerunt, ubi tunc populi ſui generalem conuentum habuit. Illuc & Taßilo dux Baioariorum cum primoribus gentis* Conſtantinus Imperator Pipino mittit munera.

ſuæ uenit, & more Frãcico in manus regis inuaſſati cum manibus ſuis, ſemetipſum commendauit: fidelitatémque tam ipſo regi Pipino, quàm filijs eius CAROLO *& Carolomanno iureiurando ſuper corpus Sancti Dionyſij promiſit. Sed non ſolùm ibi, uerùm etiam ſuper corpus Sancti Martini & ſancti Germani, ſimili ſacramento fidem ſe prædictis dominis ſuis, diebus uitæ ſuæ ſeruaturum eſt pollicitus. Similiter, omnes primores ac maiores natu Baioiarij, qui cum eo in præſentiam regis peruenerant, fidem ſe regi & filijs eius ſeruaturos in prædictis uenerabilibus locis promiſerunt.*

DCCLVIII.

PIpinus rex cũ exercitu Saxoniã aggreſſus eſt: & quamuis Saxonibus ualidiſsimè reſiſtentibus &

muni

munitiones ſuas tuentibus, pulſis prælio propugnatoribus per ipſum, quo patriam defendere conabantur uallum, intrauit: commiſsiſque paſſim prælijs, plurimam ex ipſis multitudinem cæcidit: coëgitque, ut promitterent ſe omnem uoluntatem eius facturos: & ſingulis annis honoris cauſa ad generalem conuentum equos C C C. *pro munere daturos. His ita compoſitis, & more Saxonico ut rata eſſe deberẽt, confirmatis, in Galliam ſeſe cum exercitu ſuo recepit.* Pipinus Saxones vincit.

DCCLIX.

N*Atus eſt Pipino regi filius, quem ſuo nomine Pipinum uocari uoluit. Sed puer immatura morte præuentus, tertio poſt natiuitatẽ ſuam anno deceſsit. Hoc anno celebrauit rex Natalem Domini in Longlare, & Paſcha In Iopia: neque*

extra regni ſui terminos aliquid itē fecit.

DCCLX.

Pipinus in Guaifariū qui ablata Eccleſijs nō reddebat, bellū mouet.

G*VAiſarius dux Aquitaniæ, cū res, quæ in ſua poteſtate erant, & ad Eccleſias ſub manu Pipini regis conſtitutas pertinebant, rectoribus ipſorum uenerabilium locorū reddere noluiſſet, ipſúmque regem, de hiſce per legatos ſuos commemorantem audire contemneret, contumacia ſua ad ſuſcipiendum contra ſe bellum concitauit. Nam rex contractis undique copijs Aquitaam ingreſſus, ſe res Eccleſiarum bello exacturum pronuntiauit. Cúmque in loco qui Thedoad uocatur poſitis caſtris cōſediſſet, Guaifarius bello certare non auſus, miſſa ad regem legatioue ſpondet ſe imperata facturum, Eccleſijs ſua iura redditurum, obſides,*

obſides, qui imperarentur, daturum. Dedit etiam duos de primoribus gentis, Adalgarium & Itherium: Et hoc facto ita contra ſe commotum regis animum mitigauit, ut ſtatim bello deſiſteret. Nam acceptis obſidibus, qui ad fidem promiſsionibus faciendam dati ſunt, rex bello abſtinuit: domúmque reuerſus, dimiſſo exercitu, in uilla Cariſiaco hyemauit, in qua & Natalem Domini & Paſcha celebrauit.

DCCLXI.

GVaifarius dux quanquam obſides dediſſet, ſacramentáque iurâſſet, ſatius tamen ratus de illato ſibi anno ſuperiore bello ultionem exigere, exercitum ſuum qui Francorum poſſeſsiones popularetur, uſque ad Cabillonem ciuitatem fecit accedere. Quod cum Pipino regi generat- Guaifarius fœdifragus.

generalem conuentum agenti in uilla Duria fuiſſet nũtiatum, coactis undique auxilijs, cum magno belli apparatu Aquitaniam ingreſſus, quædam oppida atque caſtella manu cæpit: in quibus præcipua fuere, Burbonis, Cantilla, Claramõtis: quædã ſe uictori ultrò dederunt: maximeq́; Auernorum caſtella, quæ tunc bello premebantur. Rex tamen cuncta, quæ extra munitiones inuenit, ferro & igne deuaſtans, poſtquàm ad Limouicam oppidum uenit, reuerſus eſt, & in uilla Cariſiaco hybernis habitis, Natalem Domini ac Paſcha celebrauit. In hac expeditione fuit cum rege filius eius primogenitus CAROLVS, ad quem poſt Patris obitum totius Imperij ſumma peruenit.

Pipinus Aquitaniam vaſtat

DCCLXII.

Pipinus

PIpinus rex ſuſcepto à ſe bello finem imponere cupiens, iterum Aquitanicam prouinciam cum magnis copijs intrat: captisque Biturica ciuitate & caſtello Toarcis, reuertitur: hyemauitque in uilla Gentiliaco: atque in ea Natalem Domini, ac Paſchalis feſti ſolennitatem celebrauit.

DCCLXIII.

REdeunte anni congruo tempore conuentu in Niuernis habito, & contractis undiq; copijs, rex Pipinus Aquitaniam repetit, & omnia, quæ extra munitiones erant, ferro & igne depopulatus, uſque ad Cadurciam oppidum acceßit: Inde cum exercitu integro in Franciã ſe recepturus, per Limouicam regreditur. De qua expeditione Taßilo Baioariæ dux, ægritudine ꝑ dolũ ſimulata,

in patriam reuerſus eſt, firmatóque ad defectionem animo, ad regis aſpectum ſe ulteriùs uenturum abiurauit. Rex *dimiſſo exercitu, in hyberna ad hyemandum in uilla* Longlare *conſedit: atque ibi* Natalem Domini *ac Paſcha celebrauit. Facta eſt autem hoc tempore tam ualida atque aſpera hyems, ut immanitate frigoris nulli præteritorum annorum hyemi uideretur poſſe conferri.*

Hyems aſperrima.

DCCLXIIII.

REx Pipinùs *diſtracto in diuerſo animo propter duo bella, Aquitanicum ſcilicet iam olim ſuſceptum et* Baioaricū *propter* Taßilonis *ducis defectionem ſuſcipiendum, populi ſui generalem conuentum habuit in* Vuormatia *ciuitate: dilatáq; in futurum expeditione, illo anno domi ſe continuit: hyemauitque in uilla*

Carißi

Carißiaco, atque in ea Natalē Domini & Sanctum Paſcha celebrauit. Eodem anno eclypſis ſolis facta eſt, Pridie non. Iun. hora VI.

DCCLXV.

HOc anno rex Pipinus domi ſe continuit, neque propter Aquitanicum bellum, quamuis nondum finitum, regni ſui terminos egreſſus eſt, ſed generalem populi ſui conuentũ in Attiniaco uilla, hyberna Aquiſgrani habuit: ubi & Natalem Domini & Paſcha celebrauit.

DCCLXVI.

PIpinus rex propter conficiendum Aquitanicum bellum, conuentu in Aurelianis habito, in Aquitaniam profectus, deſtructum à Guaifario Argentomagum caſtrum reparat: diſpoſitoqúe & ibi & in Biturica ciuitate Francorũ præſidio regre-

ditur: Natalemq́; *Domini Salmoniaci, Paſcha uerò Gentiliaci celebrauit.*

DCCLXVII.

Orta quæſtio de S. Trinitate & imaginib. Sãctorum in Synodo examinatur.

O*Rta quæſtione de ſancta* Tri*nitate, & de Sanctorum imaginibus*, *inter* Orientalem *&* Occi*dentalem* Eccleſiam, *id eſt* Romanos *&* Græcos, *rex Pipinus conuentu in* Gentiliaco *uilla congregato, Synodũ de ipſa quæſtione habuit: eoq́; peracto, ad bellum prædictum conficiendum poſt* Natalem Domini *in* Aqui*taniam proficiſciur: & per* Narbo*nam iter agens.* Toloſam *aggreſſus cæpit:* Albienſem *&* Gauuldenſem *pagos in deditionem accepit: &* Vi*ennam reuerſus.poſtquam ibi &* Pa*chalis feſti ſacra peregit, & exercitum à labore refecit, iã propè æſtate confecta, menſe* Auguſto *ad reliquias belli profectus eſt: &* Bituricam

ueniens,

ueniens, conuentum more Francico in campo egit: indeq; ad Garonnam fluuium accedens, caſtella multa & petras atque ſpeluncas, in quibus ſe hoſtium manus plurima defendebat, cæpit. Inter quæ præcipua fuére, Scoralia, Torinna, Petrocia. Reuerſusq; Bituricam, exercitum in hyberna dimiſit: ipſe ibi moratus Natalem Domini celebrauit. Eo anno Paulus Papa Romanus defunctus eſt: cuius rei nuncius ibi ad regem peruenit. Pauli Ro. Pontificis mors.

DCCLXVIII.

REX Pipinus *cùm primùm ad bellum gerendum tempus congruum eſſe uideret, euocato undique exercitu, ad Santonicam ciuitatem contendit: captóque in itinere Rimiſtaino, cùm ad urbem prædictam ueniſſet, mater & ſoror, neptésque Guaifarij ducis ad conſpectum*

ſpectum eius adductæ ſunt: Quas cũ piè ſuſceptas ſeruari iuſsiſſet, ad Garonnam fluuium proficiſcitur: ubi ci Eberuuicus cum alia prædicti ducis Sorore occurrit in loco, qui Montes uocatur: ſéque & illam regi tradidit. Rebus igitur aliquot proſperè geſtis, rex reuertitur, & in caſtello quod dicitur Sels Paſcha celebrauit. Aſſumptáque ſecum uxore atque familia ſua, iterum ad urbem Santonicum uenit: dimiſſáq; ibi uxore ac familia, cum omnibus copijs ad perſequendum Guaifarium ducem animum intendit, neque priùs deſtitit, quàm & caperet, & rebellantem quoque interficeret. Interfecto igitur Guaifario duce in territorio Petragorico, confectóque ut ſibi uidebatur Aquitanico bello, Santonas reuerſus eſt: Cumque ibi aliquantum:

Pipinus Guaifariũ Aquitaniȩ ducem captũ interficit.

tum temporis moraretur, ægritudine decubuit: in ipſa tamen ualetudine Turonas delatus, apud ſancti Martini memoriam orauit. Inde cùm ad Pariſios ueniſſet, VIII. CALEN. OCTOB. *diem obijt: cuius corpus in baſilica Beati Dionyſij martyris humatum eſt. Filij uerò eius* CAROLVS *& Carolomannus conſenſu omnium Francorum reges creati: &* CAROLVS *in Nouiomago ciuitate, Carolomannus in Sueßiona inſignia regni ſuſceperunt:* CAROLVS *Aquaſgrani profectus, ibi Natalē Domini, & in Rotomago ciuitate Paſcha celebrauit.*

Pipinus Francorū rex moritur.

DCCLXIX.

POſtquam hi duo fratres patri ſuccedētes regnū, inter ſe partiti ſunt, Aquitania prouincia, quæ in ſortem maioris natu CAROLI *regis ceſſerat,*

Carolus Magnus cū fratre Carolomāno regnum diuidit.

ceſſerat, remanentibus in ea transacti belli reliquijs, conquieſcere non potuit: Nam Hunholtus quidam regnum affectans, prouincialium animos ad noua molienda concitauit. Contra quem ipſe, cui eadem prouincia ſorte obuenerat rex CAROLVS cum exercitu profectus eſt. Sed cùm fratris auxilium habere non poſſet, qui procerum ſuorum prauo conſilio, ne id faceret, impediebatur, colloquio tantùm cum eo habito, in loco qui Duaſdiues uocatur, fratre in regnum ſuum remeante, ille Egoliſenam Aquitaniæ ciuitatem proficiſcitur: & inde undique contractis copijs, fugientem Hunholtũ proſequitur, paululumq; abſuit, quin caperet: ſed ille notitia locorum, in quibus regis exercitum latere poterat, liberatus eſt: dimiſſáque Aquitania

Vaſco-

Vaſconiam petijt, tutum ſe ibi fore arbitratus. Erat *tunc* Vaſconum *dux* Lupus *nomine, cuius fidei ſe* Hunholtus *committere non dubitauit. Ad quem rex miſſa ocyùs legatione, iubet ſibi perfugam reddi: idq́; ea conditione, ut niſi dicto obediens eſſet, ſciret ſe bello* Vaſconiam *ingreſſurum, neque inde priùs digreſſurum, quàm illius inobedientiæ finem imponeret* Lupus *minis regis perterritus,* Hunholtum *& uxorem eius, ſine cunctatione reddidit, ſe quoque quæcunque imperarentur, facturum ſpopondit.* At *rex donec legati, quos mi ſerat, reuerterentur, caſtellum iuxta* Dornoniam *fluuium nomine* Francicũ *ædificat.* Reuerſis *igitur legatis, reducto perfuga, ædificato caſtello in regnum ſuum regreditur: celebrauitque* Natalem Domini *in uilla* Duria,

ria, & Paſcha apud ſanctum Lambertum in uico Leodico.

DCCLXX.

DOminus CAROLVS rex habuit populi ſui generalem conuentum in Vuormatia ciuitate. Bertrada uerò mater regum cum Carolomanno minore filio apud Saluſiam locuta, pacis cauſa in Italiam proficiſcitur, peractóque illo, propter quod profecta erat, negotio, adoratis etiam Romæ ſanctorum Apoſtolorum liminibus, ad filios in Galliam reuertitur. CAROLVS autem rex Natalem Domini in Mogũtiaco, Sanctúmque Paſcha in uilla Hariſtallio celebrauit.

Carolomãnus Caroli Magni frater moritur,

DCCLXXI.

PEracto ſecundum morem generali conuentu ſuper fluuium Scal-

dam, in uilla Valentiana, rex CAROLVS *ad hyemandum proficiſcitur. Cúmque ibi aliquandiu moraretur, Carolomannus frater eius* PRIDIE NON. DECEMB. *deceßit in uilla Salmoniaco. Et rex ad capiendum ex integro regnum animum intendens, Carbonacum uillam uenit: Ibi Vuilharium Epiſcopũ Sedunenſem, & Folradum presbyterum, & alios plures ſacerdotes, comites atq; primates fratris ſui, inter quos uel præcipui fuêre Guarinus & Adelhartus, ad ſe uenientes ſuſcepit. Nam uxor eius & filij cum parte optimatum in Italiam profecti ſunt. Rex autem hanc eorum profectionẽ quaſi ſuperuacuã impatienter tulit: Celebrauitq; Natalẽ Domini in Attiniaco, & Paſcha in Hariſtallio.*

DCCLXXII.

Romæ

Adrianus Romanus pontifex.

ROmæ Stephano Papa defuncto, Adrianus in pontificatum ſucceßit. Rex uerò CAROLVS congregato apud Vuormatiam generali conuentu, Saxoniam bello aggredi ſtatuit: eámque ſine mora ingreſſus, ferro & igne cuncta depopulatus, Eresburgum caſtrum cœpit, idolúmque, quod Irminſul à Saxonibus uocabatur, euertit. In cuius deſtructione cùm in eodem loco per triduum moraretur, contigit, ut propter continuam cœli ſerenitatem exiccatis omnibus illius loci riuis ac fontibus, aqua ad bibendum inueniri non poſſet. Sed ne diutiùs ſiti confectus laboraret exercitus, diuinitùs factum creditur, ut quadã die, cũ iuxta morẽ tempore meridiano cũcti quieſcerent propè montem, qui caſtris erat cõtiguus, tanta uis aquarũ in cõ-

Carolus Saxoniã bello premit.

Miraculo exercitus ſitis ſedatur.

cauitate

cauitate cuiuſdam torrẽtis eruperit, ut exercitui cuncto ſufficeret. Tunc *rex idolo deſtructo,ad* Vuiſeram *fluuium acceßit,ibiq; à* Saxonibus XII. *obſides accepit:*Inde *iń*Franciã *reuerſus,in uilla* Hariſtallio *&* Natalẽ Do*mini & ſanctum* Paſcha *celebrauit.*

DCCLXXIII.

ADrianus Papa cùm inſolentiam Deſiderij regis & Longobardorum ferre non poſſet, decréuit legationem ad CAROLVM regẽ Francorum mittere, eúmque ut ſibi atque Romanis aduerſus Langobardos opẽ ferret rogare. Et quia id terreno itinere,per Italiam fieri non poterat,eũ quem miſerat legatũ nomine Petrum,Romæ nauim conſcendere,[illegible]t Maßiliã uſq; p mare ire, atq; inde terreno itinere in Franciã fecit peruenire. Qui cũ ad regẽ ĩ Theodonis uilla, ubi

Adrianus de inſolentia Deſiderij & Langobardorũ cõqueritur.

ubi tunc hyemauerat, perueniſſet, & ei legationis ſuæ cauſam aperuiſſet, eadem qua uenerat uia Romam *regreſſus eſt.* Rex *rebus, quæ inter* Romanos *ac* Langobardos *gerebantur diligenti cura pertractatis bellum ſibi contra* Langobardos *pro defenſiõe* Ro. Eccleſ. *ſuſcipiendũ ratus, cũ toto* Francorũ *exercitu* Gebẽnã Burgundiæ *ciuitatem iuxta* Rhodanum *ſitam uenit: ibique de bello ſuſcipiendo deliberans, copias quas ſecum adduxerat diuiſit, & unam partem cum* Bernhardo *patruo ſuo per montem* Iouis *ire iußit: alteram ipſe ducens, per montem* Ciniſum Italiam *contendit: ſuperatoq; Alpium iugo,* Deſiderium *regem fruſtrà ſibi reſiſtere conantem citra congreßum fugauit,* Ticinóque *incluſum obſedit, & in oppugnatione ciuitatis quia difficilis*

Caroli expeditio in Longobardos.

difficilis erat, totum hyberni tempo-ris ſpacium multa moliendo conſum-pſit.

DCCLXXIIII.

DVm hæc in Italia geruntur, Saxões uelut opportunam de abſentia regis nacti occaſionem, contiguos ſibi Haſſorum terminos ferro & igne populantur: Cumq; in eo loco, qui nũc Fritzeßlar ab incolis nominatur, baſilicam à beato Bonifacio martyre dedicatam incendere molirentur, atque hoc efficere caſſo labore conarentur, immiſſo ſibi diuinitùs pauore ſubitaneo, turpi trepidatione confuſi, domum fugiendo reuertuntur. At rex dimiſſo ad obſidionem atque expugnationem Ticini exercitu, orandi gratia Romam proficiſcitur. Et cùm peractis uotis inde ad exercitum fuiſſet reuerſus, fatigatam

Saxones Heſsiã populantur.

longa obſidione ciuitatem in deditionem compulit: quàm cæteræ ciuitates ſecutæ, omnes ſe regis ac Francorum poteſtati ſubdiderunt. At rex ſubacta, & pro tempore ordinata Italia, in Franciam reuertitur, captiuum ducẽs Deſyderium regem. Nam Adalgiſus filius eius, in quo Langobardi multum ſpei habere uidebantur, deſperatis patriæ rebus, relicta Italia in Græciam ad Conſtantinum Imperatorem ſe contulit: ibique in Patritiatus ordine atque honore cõſenuit. Rex autem domum regreſſus, priuſquàm eum Saxones ueniſſe ſentirent, tripartitum in eorum regiones miſit exercitum: qui incendijs ac direptionibus cuncta deuaſtans, compluribus etiam Saxonum, qui reſiſtere conati ſunt, interfectis, cum ingenti præda regreſſus eſt.

Carolus Langobardiã cũ Rege ipſorũ ſubegit.

Adalgiſus Deſiderij filius fugit Conſtãtinopolim

CA-

CAROLVS ab Italia regrediens, dedicationem Eccleſiæ ſancti NAZARII Martyris, & tranſlationē corporis ipſius in monaſterio noſtro Laureſheym celebrauit. Anno incarnatiōis Domini. DCCLXXIIII. CAL. SEP. Trāslatio corporis S. Nazarij martyris.

DCCLXXV.

CVm rex in uilla Cariſiaco hyemaret, conſilium iniijt, ut perfidam ac fœdifragam Saxonum gentem bello aggrederetur, & eoúſque perſeueraret, dum aut uicti Chriſtianæ religioni ſubijcerentur, aut omninò tollerentur Habitóque apud Duriam uillam generali conuentu, Rheno quoque tranſmiſſo, cum totis regni uiribus Saxoniam petijt: & primo ſtatim impetu Sigiburgum arcem, in qua Saxonum præſidium erat, pugnando cœpit. Eresbur- Carolus Saxoniā iterū inuadit.

gum aliud caſtrum à Saxonibus deſtructum muniuit, & in eo Francorũ præſidium poſuit. Inde ad Vuiſiram fluuium ueniens, in eo loco qui Brũnesberg uocatur, congregatam Saxonum multitudinem offendit, quæ eũ à tranſitu fluminis arcere conabatur, ſed fruſtrà: nam in prima congreßione pulſi fugatique ſunt, & magnus eorum numerus ibidem interfectus eſt. Et rex amne traiecto cum parte exercitus ad Obacrum fluuium contendit, ubi ei Heſſo unus ex primoribus Saxonum, cum omnibus Oſtfalis occurrens, & obſides quos rex imperauerat dedit, & ſacramentum fidelitatis iurauit. Inde reuerſus cùm in pagum qui Buchi uocatur perueniſſet, Angrarij cum ſuis primoribus ei occurrerunt, & ſicut Oſtfali iuxta quod rex imperauerat obſides

dederunt,

dederunt, & ſacramenta iurauerũt. Intereà pars exitus, quam ad Vuiſiram dimiſit, in loco, qui Hudbeki uocatur, caſtris poſitis incautè agens, Saxonum fraude circumuenta atque decepta eſt. Nam cùm pabulatores Francorũ circa nonã diei horã reuerterenter in caſtra, Saxones eis, quaſi et ipſi ſocij eſſent eorum, ſeſe miſcuerunt, ac ſic Francorum caſtra ingreſſi ſunt: dormientesq; aggreßi, non modicam incautæ multitudinis cædẽ feciſſe dicuntur. Sed uigilantium ac uiriliter reſiſtẽtium uirtute cõpulſi, caſtris exceſſerunt, & ex pacto, quod inter eos ex tali neceßitate fieri poterat, diſceſſerunt. Quod cùm regi fuiſſet allatum, quanta potuit celeritate occurrens, fugientium terga inſecutus magnam ex eis multitudinem proſtrauit: & tũ demũ Vueſtfalorum Saxonum dolus.

obſidibus acceptis, ad hyemandum in Franciam reuertitur.

DCCLXXVI.

Regi domum reuertenti nűciatur Rotgaudum *Langobardű, quem* Foroiuliēſibus *ducem dederat, in* Italia *res nouas moliri & iam complures ad eum ciuitates defeciſſe.* Ad *quos motus comprimendos, cùm ſibi feſtinandum iudicaret, ſtrenuiſſimum quémque ſuorum ſecum ducens raptim in* Italiam *proficiſcitur:* Rotgáudóque *qui regnum affectabat interfecto, ciuitatibus quoq;, quæ ad eū defecerant, ſine dilatione receptis, & in eis* Francorum *comitibus conſtitutis, eadem qua uenerat uelocitate reuerſus eſt.* Cui *uix* Alpes *tranſgreſſo, occurrerunt, qui nunciarent,* Eresburgum *arcem à* Saxonibus *expugnatam, ac præſidium* Francorū, *quod in ea*

Carolus in Italiam mouet bellum,

ea poſuerat, expulſum: Sigiburgũ oppugnatum quidem ſed non captum: eò quòd ij, qui in ea præſidij cauſa fuerãt, facta eruptione, incautos atque oppugnationi intentos Saxones à tergo inuaſerunt: et plurimis interfectis, reliquos non ſolùm oppugnationem dimittere, ſed etiam fugere compulerunt: palanteſq; ac diſperſos ad Lippiã uſq; perſecuti ſunt. Hæc cùm Regi nũciarentur, cõuentu apud Vuormatiã habito, Saxoniam petere ſtatuit: contractiſq; copijs tanta celeritate ad deſtinatum à ſe in Saxonia locũ peruenit, ut oẽs hoſtiũ conat⁹, quibus ei reſiſtere conabãtur, illa feſtinatione præuerteret. Nã ad fontẽ Lippiæ ueniẽs, immẽſam illius perfidi populi multitudinẽ uelut deuotã & ſupplicẽ, ac quaſi erroris ſui ueniã poſcẽtẽ inuenit. Cui cũ & miſericorditer

ignouiſſet, & eos, qui ſe Chriſtianos fieri uelle affirmabant, baptizari feciſſet, datis & acceptis pro fide ſeruanda fraudulentis eorundem promiſsionibus, obſidibus quoque quos imperauerat receptis, Eresburgo caſtro, quod dirutum erat reſtaurato, alióque caſtello ſuper Lippiam extructo, & in utroque non modico præſidio relicto, ipſe in Galliam reuerſus, in uilla Hariſtallio hyemauit.

DCCLXXVII.

R*Ex prima ueris aſpirante tempore, Nouiomagum profectus, & poſt celebratam ibidem Paſchalis feſti ſolennitatem, propter fraudulentas Saxonum promiſsiones, quibus fidem habere non poterat, ad locum qui Paderborna uocatur, generalem populi ſui conuentum in*

eo,

eo habiturus, cum ingenti exercitu in Saxoniam profectus eſt. Eo cùm *ueniſſet, totum perfidæ gentis Senatum ac populum, quem ad ſe uenire iuſſerat, morigerum ac fallaciter ſibi deuotum inuenit.* Nam *cuncti ad eum uenerunt, præter Vuidikindum unum è primoribus Vueſtfalorum, qui multorum ſibi facinorum conſcius & ob id regem ueritus, ad Sigifridum* Danorum *regem profugerat.* Cæteri, *qui uenerant ita ſe regis poteſtati ſubmiſêre, ut ea conditione tunc ueniam percipere mererentur: ſi ulteriùs ſua ſtatuta uiolarent, patria & libertate priuarentur. Baptizata eſt ex eis ibidē maxima multitudo, quæ ſe quamuis falſò* Chriſtianā *fieri uelle promiſerat.* Venit *iiſdē & loco & tēpore ad regis præſentiā de* Hiſpania *Saracenus quidā, nomine*

Saxones ficte baptizantur.

Ibinalarabi, cum alijs Saracenis ſocijs ſuis, dedens ſe ac ciuitates quibus eum rex Saracenorum præfecerat. Idcirco rex peracto memorato conuentu in Franciam reuerſus, Natalem Domini in Duciaco uilla, Paſcha uerò in Aquitania apud Caßinogilum celebrauit.

DCCLXXVIII.

Expeditio Caroli in Hiſpaniã.

PErſuaſione ergo rex prædicti Saraceni, ſpem capiendarum quarundam in Hiſpania ciuitatum haud fruſtrà concipiẽs, congregato exercitu profectus eſt: ſuperatoq́ue in regione Vaſconum Pyrenei iugo primò Pompelonem Nauarrorũ oppidũ aggreſſus, in deditionẽ accepit. Inde Iberũ amnem uado traijciens, Cæſarauguſtam præcipuam illarũ partium ciuitatem acceßit: acceptisq́; quos Abinalarabi et Abithaur, quos

quoſq; alij quidam Saraceni obtulerunt obſidibus, Pompelonem reuertitur. Cuius murum ne rebellare poſſet, ad ſolum uſque deſtruxit: ac regredi ſtatuens, Pyrenei ſaltum ingreſſus eſt. In cuius ſummitate Vaſcones inſidijs collocatis, extremum agmen adorti, totum exercitum perturbabant magno tumultu: Et licet Franci Vaſconibus tam armis quàm animis præſtare uiderẽtur: tamen & iniquitate locorum & genere imparis pugnæ inferiores effecti ſunt. In hoc certamine plerıq; aulicorũ quos rex copijs præfecerat, interfecti ſunt: direpta impedimẽta: & hoſtis propter notitiam locorum in diuerſa dilapſus eſt. Cuius uulneris accepti recordatio, magnam partem rerum fœliciter in Hiſpania geſtarũ in corde regis obnubilauit. Intereà Saxones ue-

Pompelon euertitur.

Exercitus Caroli turbatur à Vaſconibus Principibus quibuſdã interfectis

lut occaſionem nacti, ſumptis armis: ad Rhenum uſque profecti ſunt: Sed cùm amnem traijcere non poſſent, quicquid à Duicia ciuitate uſque ad fluenta Moſellæ uicorum uillarúmque fuit, ferro & igne depopulati ſunt: pari modo ſacra profanaq; perfundata, nullum ætatis aut ſexus diſcrimen ita hoſtis fecerat: ut liquidò appareret, eos non prædādi, ſed ultionis exercendæ gratia, Francorum terminos introiſſe. Cuius rei nuncium cùm rex apud Antiſiodorum ciuitatem accepiſſet, extemplò Francos Orientales atque Alemannos ad propulſandum hoſtem feſtinare iuſſet: ipſe cæteris copijs dimißis, Hariſtallium uillam, in qua hyemaret, uenit. At Franci atque Alemanni, qui cōtra Saxones mißi erant, magnis itineribus ad eos ire contendunt, ſi fortè in-

Tuitio dicēdum videtur. Hęc olim ciuitas nunc pagus, è regione Coloniæ Agrippinę.

tè in finibus ſuis eos inuenire poſſent. Sed illi iam re peracta reuertebantur ad ſua. Quorum ueſtigia ſecuti, qui à rege miſſi fuerant, in pago Haſsiorum ſuper fluuium Adernam iter agentes repererunt: eoſq́ue ſtatim in ipſo fluminis uado adorti, tanta ſtrage ceciderunt, ut ex ingenti multitudine ipſorum uix pauci domum fugiendo perueniſſe dicantur. Saxones perſidi magna ſtrage cæduntur.

DCCLXXVIIII.

A*T rex de Hariſtallio ubi hyemauerat, & ubi Natalem Domini ac ſanctum Paſcha celebrauerat, prima ueris tëperie mouens, Compëdium uenit: & cùm inde peracto propter quod uenerat negotio reuerteretur, occurrit ei Hildebrandus dux Spoletanus cū magnis muneribus in uilla Vuirciniaco: quem benigniſsimè recepit, & muneribus do-*

donatum in Ducatum ſuum remiſit. Ipſe animo ad Saxonicam expeditionem intento, Duriam uenit: habitóque iuxta mortem generali cõuentu, Rhenum traiecit, & uſque ad Lippiam cum exercitu peruenit. Cui cùm Saxones in quodam loco qui Bucholt uocatur, uana ſpe ducti, reſiſtere têtarent, pulſi fugatiqúe ſunt. Rex Vueſtfalorum regionem ingreſſus, omnes eos in deditiorem accepit, Indè ad Vuiſeram ueniens, caſtris poſitis in in loco nomine Meduſulli, ſtatiua per aliquot dies habuit: ibi Angri & Oſtfali uenientes & obſides dederunt, & ſacramenta iurauerunt. Quibus peractis rex trans Rhenum ad Vuormatiam ciuitatem in hyberna ſe recepit.

Vueſtfali in deditionem accepti.

DCCLXXX.

INde cùm primùm temporis opor-

portunitas adeſſe uiſa eſt, iterum cum magno exercitu in Saxoniam profectus eſt: tranſiénſque per arcē Ereſburgum ad fontem Lippiæ uenit, ubi caſtrametatus, per aliquot dies moratus eſt. Inde ad orientem iti nere conuerſo, ad Obacrum fluuium acceſſit. Cui cùm ibi omnium orientalium partium Saxones, ut iuſſerat occurriſſent, maxima eorum multitudo in loco qui Horheim appellatur, ſolita ſimulatione baptizata eſt. Profectus inde ad Albiã, caſtriſqúe in eo lo co ubi Hora & Albia confluunt, ad habenda ſtatiua collocatis, tam ad res Saxonum qui exteriorem, quàm & Sclauorum, qui ulteriorem fluminis ripam incolunt, componendas operam impendit. Quibus tunc pro tēpore ordinatis atq; diſpoſitis, in Franciam reuerſus eſt. Initoq; conſilio

Carolus cum vxore & liberis Romã tendit.

ſilio orandi ac uota ſoluendi cauſa, Romam ſtatuit proficiſci. Sumptisq; ſecum uxore ac liberis, ſine mora in Italiam profectus eſt. Celebrauitq; Natalem Domini Ticini, atq; ibi reſiduum hyemis manſit.

DCCLXXXI.

INde Romam ueniens, honorificè ab Adriano Papa ſuſceptus eſt. Et cùm ibi ſanctum Paſcha celebraret, baptizauit idem Pontifex filium eius Pipinum, unxitq; in regem. Vnxit etiam & Ludouicum fratrem eius, quibus & coronã impoſuit. Quorum maior, id eſt, Pipinus in Langobardia, minor uerò in Aquitania rex conſtitutus eſt. Rege uerò Roma digreſſo, ac Mediolanum ueniẽte, Thomas eiuſdem urbis Epiſcopus, baptizauit ibi filiam eius nomine Giſlam, & de ſacro fonte ſuſcepit: quibus

Pipinus baptizat9 à Papa atque in Regem Lombardię vnctus. Ludouic9 in Regem Aquitaniæ vngitur.

gestis;

geſtis in Franciam reuerſus eſt. Sed cùm Romæ eſſet, conuenit inter ipſum atque Adrianum Pontificem, ut ſimul legatos mitterent ad Taßilonem ducem Baioariæ, qui eum cõmonerent de ſacramento, quod Pipino regi & filijs eius ac Francis iurauerat: ſcilicet ut ſubiectus eſſet ac obediens. Electi ac directi ſunt in hanc legationem de parte pontificis Formoſus ac Damaſus Epiſcopi, et de parte regis Richolfus Diaconus, atque Eberhartus magiſter pincernarum. Qui cùm, ut iußi erant, commemorato duci locuti fuiſſent, in tantum cor eius emollitum eſt, ut diceret ſe ſtatim uelle ad regis properare præſentiam, ſi ſibi tales dentur obſides, ſub quibus de ſua ſalute dubitare nulla ſit neceßitas. Quibus datis, ſine cũctatione apud Vuormatiam ad regem

uenit,

uenit, ſacramentum quod iubebatur iurauit: obſides XII. qui imperabantur ſine mora dedit: quos Sindbertus Reginenſis Epiſcopus de Baioaria in Cariſiaco ad conſpectum regis adduxit. Sed idem dux domum reuerſus, nõ diù in ea quam promiſerat fide permanſit. Rex autem in eadem uilla hyemem transſigens, & Natalem Domini & Paſcha celebrauit.

DCCLXXXII.

AEſtatis initio, cùm iam propter pabuli copiam, exercitus duci poterat, in Saxoniam eundum, & ibi, ut in Francia quotannis ſolebat, generalem conuentum habẽdum cenſuit: traiectoq; apud Coloniam Rheno, cum omni Francorum exercitu ad fontem Lippiæ uenit, & caſtris ibi poſitis, per dies non paucos ibidẽ moratus eſt. Vbi inter cætera ne-

ra negotia & legatos Sigefridi regis Danorum, & quos ad ſe Caganus & Iugurrus principes Hunorum uelut pacis cauſa miſerant, & audiuit & ſoluit. Cūmque conuentu completo trans Rhenū in Galliam ſe recepiſſet, Vuidikindus, qui ad Nordmānos profugerat, in patriam reuerſus, uanis ſpebus animos Saxonum ad defectionem concitauit. Intereà Regi allatum eſt, quòd Sorabi Sclaui, qui campos inter Albim & Salam interiacentes incolunt, in fines Turingorum & Saxonum, qui eis erant contermini, prædandi cauſa fuiſſent ingreßi, & direptionibus atq; incendijs quædam loca uaſtâſſent. Qui ſtatim accitis ad ſe tribus miniſtris ſuis, Adalgiſo cubiculario, Geilone comite ſtabuli, & Guorado Comite palatij, præcepit, ut ſumptis ſecum orientalibus

Fran-

Francis atque Saxonibus, contumacium Sclauorum audaciam quàm celerrimè comprimerent. Qui cùm iuſſa facturi Saxoniæ fines ingreßi fuiſſent, compererunt Saxones ex conſilio Vuidikindi ad bellum Francis inferendum eſſe paratos: omiſſoqúe itinere quo ad Sclauos ituri erant cum Orientalium Francorum copijs, ad locum in quo audierant Saxones congregatos ire contendunt: quibus in ipſa Saxonia obuiauit Thederic⁹ Comes propinquus regis, cum ijs copijs, quas audita Saxonum defectione raptim in Ripuaria congregare potuit. Is feſtinantibus legatis conſilium dedit, ut primò per exploratores, ubi Saxones eſſent, uel quid apud eos ageretur, quanta poſſent celeritate cognoſcerent: tum ſi loci qualitas pateretur, ſimul eos adorirentur. Cu-

ius

ius conſilio collaudato, unà cum illo uſque ad montem qui Sontal appelatur, in cuius ſeptentrionali latere Saxonum caſtra erant poſita peruenerunt. In quo loco cum Thedericus caſtra poſuiſſet, ipſi ſicut cum eo conuenerant, quò facilius montem circuire poſſent, tranſgreßi uniuerſum, in ipſa fluminis ripa caſtra poſuerunt: habitoq́ue inter ſe colloquio, ueriti ſunt, ne ad nomen Thederici uictoriæ fama tranſiret, ſi eum in eodem prælio ſecum haberent: ideoq́ue ſine eo cum Saxonibus congredi decernunt: ſumptiſq́ue armis, non quaſi ad hoſtem in acie ſtantem, ſed quaſi ad fugientem contendunt: terga inſequi ſpoliaq́ue diripere, pro ut quemque uelocitas equi ſui tulerat, qua Saxones in acie pro caſtris ſtabant, unuſquiſque eorum ſumma feſtinatione

Franci imprudenter cum Saxonibus congreſsi, magna ſtrage cęduntur.

adori-

adoriuntur. Quò cùm eſſet peruentum, malè etiam pugnatum eſt: nam commiſſo prælio, circumuenti à Saxonibus penè omnes interfecti ſunt: qui tamen euadere potuerunt, non in ſua, unde profecti ſunt ſed in Thederici caſtra, quæ trans montem erant, fugiendo peruenerunt. Sed maior Francis *quàm pro numero iactura fuit: quia legatorum duo,* Adalgiſus *&* Geilo, *Comitũ quatuor, aliorumq́; clarorum atq; nobilium uſq; ad* XX. *interfecti, præter cæteros, qui hos ſecuti potiùs cũ eis perire, quàm poſt eos uiuere maluerunt.* Cuius *rei nunciũ cùm rex ſuſcepiſſet, nihil ſibi cũctandum arbitratus, collecto feſtinanter exercitu, in* Saxoniam *proficiſcitur: accitisq́; ad ſe cunctis* Saxonũ *primoribus, de autoribus factæ defectionis inquiſiuit.* Et *cùm omnes* Vui-

dikin-

dikindum huius ſceleris autorē proclamarent, ipſum tamen tradere nequirēt, eò quod re ꝑpetrata ad Nordmannos ſe cōtulerat, cæterorum, qui perſuaſioni eius morem gerentes, tantū facinus peregerunt, uſq; ad 4500. *traditi, & ſuper Alaram fluuium in loco qui Ferdi uocatur, iuſſu regis omnes una die decollati ſunt. Huiuſmodi uindicta perpetrata, rex Theodonis uillam in hyberna conceßit: ibiq; & Natalem Domini & Paſcha more ſolito celebrauit.*

Saxonū 4500 per Fdi vna die decollati.

DCCLXXXIII.

A*Rridente ueris temperie, cùm ad expeditionem Saxonicam ſe præparâſſet, nam de omnimoda eorum defectione perlatū fuerat, priuſquam de memorata uilla ſe moueret, Hildigardis regina, uxor ei⁹ deceßit.* PRIDIE CALEN. MAII.

Hildigardis regina moritur.

Cuius

Cuius funeri cùm more ſolenni iuſta perſoluerèt, in Saxoniam ſicut diſpoſuerat duxit exercitum. Cumque Saxones in eo loco, qui Thietmelle uocatur, ad pugnam ſe præparare cognouiſſet, ad eos ſumma celeritate contendit: commiſſoq́; cum eis prælio, tanta eos cæde proſtrauit, ut de innumerabili corũ multitudine, perpauci euaſiſſe dicantur. Cúmque de loco prælij ad Paderbornam ſe cum exercitu recepiſſet, atque ibi caſtris poſitis, partem exercitus, quæ adhuc de Francia uenire debuerat, operiretur, audiuit Saxones in finibus Vueſtfalorum ſuper fluuium Aſam ad hoc congregari, ut ibi cum eo ſi ueniſſet acie confligerent. Quo nuncio commotus, adunatis, quæ cùm ad ſe uenerant, quasq́; antè ſecum habebat Frãcorum copijs, ad locũ ubi congregati

Saxones ingenti ſtrage cæſi.

erant, ſine dilatione profectus eſt: cō greſſuſque cum eis, eadem qua et priùs fœlicitate dimicauit. Cæſa eſt eorū infinita multitudo, ſpoliáque direpta: captiuorum quoq; magnus abductus eſt numerus. Inde uictor ad oriētem conuertit, primoq; uſque ad Vuiſiram, deinde uſque ad Albiam cuncta deuaſtando, peragrauit. Inde reuerſus in Franciam, duxit uxorem filiam Radolfi comitis, natione Francam, nomine Faſtradam: Ex qua duas filias procreauit. Eodem anno defuncta eſt, bonæ memoriæ mater regis Berthrada, IIII. ID. IVL. *Ipſe in Hariſtallio uilla ibidem hyematurus conſedit, ibiq; Natalem Domini ac ſanctum Paſcha celebrauit.*

Iterū infinita Saxonum multitudo ſternitur.

Carolꝰ Faſtradam vxorē ducit.

Berthrada Caroli mater moritur.

DCCLXXXIIII.

CVM primùm opportunitas *temporis aduenit, ad reliquias belli*

Carolus rurſus mouet in Saxoniam.

belli Saxonici conficiendas Rex *animo intento, cum exercitu in loco, qui* Lippêhcim *uocatur*, Rhenum *traiecit, & uaſtatis* Vueſtfalorum *pagis, uenit ad* Vuiſeram. *Cumque in eo loco, qui* Huculbi *dicitur, caſtris ſuper fluuium poſitis conſediſſet, uidit ſe in aquilonares Saxoniæ partes, ſicut ſtatuerat, propter nimias aquarum inundationes, quæ tam ſubitò ex copia pluuiarum acciderant, tranſire non poſſe: idcirco iter in* Turingiam *conuertit, & filium ſuum* Carolum, *cum parte exercitus in* Vueſtfalorum *finibus ſubſiſtere iußit. Ipſe per* Turingiam *iter faciens, uenit in campeſtria Saxoniæ, quæ* Albi *atque* Salæ *fluminibus adiacent: depopulatiſque orientalium* Saxonum *agris, ac uillis incenſis, de* Schaninge *in* Franciam *regreſſus eſt.*

eſt. Carolus uerò filius eius, cùm ei iter agenti in pago Draigni iuxta Lippiam fluuium occurriſſet exercitus, commiſſo cum eis equeſtri prælio, fœlici ac proſpero dimicauit euentu. Nam magno eorum numero interfecto, exteris in diuerſa fugatis uictor ad patrem Vuormatiam reuerſus eſt. Rex autem congregato iterum exercitu, in Saxoniam profectus eſt: celebratoq́; in caſtris Natalitio Domini die, ſuper Ambrā fluuium, in pago Huettagoge, iuxta caſtrum Saxonum, quod Dekidroburg ad locum nomine Rimi, in qua Vuiſira & Vagarna confluunt, populabundus acceßit. Cumq́ue eum ulteriùs progredi, tam hyemalis temporis aſperitas, quàm aquarum inundatio prohiberet, Ereſburgdum arcem in hyberna conceßit.

Carolus timor victor ad patrem redit

DCCLXXXV.

CVM ibi hiemare decreuiſſet, accitis atq; adductis ad ſe uxore & liberis, reductoq́; cum eis in eadem arce ſatis fido ac firmo præſidio, ipſe cum expedita manu ad Saxonum pagos uaſtandos, ac uillas diripiendas egreſſus, inquietam ſatis hyemem ubique diſcurrendo, & cuncta cædibus atque incendijs permiſcendo, tam per ſeipſum, quàm per duces, quos miſerat Saxonibus, reddidit. Cumq́; huiuſmodi uaſtationibus per totum hyberni temporis ſpacium, omnes ferè Saxonum regiones ingenti clade affeciſſet, tranſacta tãdem hyeme, & aducctis ex Francia commeatibus, publicum populi ſui cõuentum in loco, qui Paderborna uocatur, more ſolenni habuit. Ac peractis ijs, quæ ad illius conuentus rationem

Saxonia miſere va ſtatu r.

tionem pertinebant, in pagum nomine Bardengau proficiſcitur: ibiq; audiens Vuidikindum & Albionem eſſe in Tranſalbina Saxonum regione, primò eis per Saxones, ut omiſſa perfidia, ad ſuam fidem uenire non ambigerent, ſuadere cœpit. Cumq; ipſi facinorum ſuorum ſibi conſcij, regis fidei ſe committere dubitarent, tandem accepta ab eo, quam optabant impunitatis ſponſione, atq; impetratis quos ſibi dari precabantur, ſuæ ſalutis obſidibus, quos eis Amaluuinus unus aulicorum à rege miſſus adduxerat, cũ eodem ad eius præſentiam in Attiniaco uilla uenerunt, atque ibi baptizati ſunt. Nam Rex poſtquã ad eos accerſendos memoratum Amaluuinũ direxit, in Franciã reuerſus eſt: quieuitq; illa Saxonicæ perfidiæ pernicacitas, per annos aliquot. Ob hoc Saxones baptizantur.

maximè, quoniam occaſiones defici-endi, ad rem pertinentes inuenire non potuerunt. Fa*cta eſt eodem an-no trans* Rhenum *apud* Orientales Francos *aduerſus* Regem *immodica coniuratio, cuius autorem* Hattra*dum* Comitem *fuiſſe conſtabat.* Sed *huius indicium citò ad* Regem *dela-tum eſt, eiuſque ſolertia tam ualida conſpiratio circa ullum grande peri-culum in breui conquieuit: autori-bus eius partim priuatione luminum, partim exilij pœna condemnatis.*

Coniuratio contra Carolum.

DCCLXXXVI.

CVM *&* *hyemis tempus, & ſanctum* Paſcha *in* Attiniaco *uilla fuiſſet à* Rege *celebratum, exer citum in* Britanniam Ciſmarinam *mittere conſtituit.* Nam *cùm ab* Anglis *ac* Saxonibus Britannia *in-ſula fuiſſet inuerſa, magna pars*

incolarum eius mare traijciens, in ultimis Galliæ finibus Venetorum & Corioſolitarum regiones occupauit. Is populus à Regibus Francorum *ſubactus ac tributarius factus, impoſitum ſibi uectigal, licet inuitus ſoluere ſolebat*. Cúmque *eo tempore dicto audiens non eſſet, miſſus illuc Regiæ menſæ Præpoſitus Ardulfus, perfidæ gentis contumaciam mira celeritate compreſſit*: Regique *apud Vuormatiam & obſides, quos acceperat, & complures ex populi primoribus adduxit*. Rex *pace undique parta, ſtatuit* Romam *proficiſci, & partem* Italiæ, *in qua Beneuentum ſitum eſt, aggredi, conueniens eſſe arbitratus, ut illius regni reſiduam portionem ſuæ poteſtati ſubijceret, cuius caput capto* Deſyderio Rege, *maio*-

remq́; partem in Langobardia *iam ſubacta tenebat: nec diu moratus, ſed contractis celeriter* Francorum *copijs, in ipſa hyemalis temporis aſperitate.* Italiam *ingreditur. Cúmque in* Florentia Tuſcorum *ciuitate,* Natalem Domini *celebrâſſet, cum maxima celeritate,* Romam *ire contendit. Quô cùm ueniſſet, ac de profectione ſua in* Beneuentum, *tam cũ* Adriano Pontifice, *quàm cum ſuis optimatibus deliberâſſet,* Aragiſus *dux* Beneuentanorum *audito eius aduentu, cõpertáque in terram ſuam intrandi uoluntate, propoſitum eius auertere conatus eſt. Miſſo enim* Rumoaldo *maiore filio ſuo cum muneribus ad regem, rogare cœpit, ne terram* Beneuentanorum *intraret. Sed ille longè aliter de rebus inchoatis faciendum ſibi iudicãs, retento ſecum* Rumoaldo

Carolus rurius Romam venit.

moaldo

moaldo cum omni exercitu ſuo Capuam ciuitatem Campaniæ acceßit: inde bellum aggreſſurus, ni memoratus dux propoſitum regis, ſalubri conſilio præueniſſet. Nam relicta Beneuento, quæ caput illius terræ habetur, in Salernum maritimam ciuitatem uelut munitiorem ſe cum ſuis contulit: miſſáque legatione, utrósque filios ſuos regi obtulit, promittens ſe ad omnia quæ imperarentur, libenter obediturum. Cuius precibus rex annuens, diuini etiam timoris reſpectu bello abſtinuit: & minore ducis filio nomine Grimoaldo obſidis loco ſuſcepto, maiorem patri remiſit. Accepit inſuper à populo obſides undecim: miſitque legatos, qui & ipſum ducem & omnem Beneuentanum populum per ſacramenta obſtringerẽt. Ipſe poſt hæc cum legatis

Conſtantini Imperatoris, qui ad petendam filiam ſuam ad ſe miſſi fuerãt, locutus eſt: atq; illis dimiſſis Romam reuerſus, ſanctum Paſcha magna cum hilaritate celebrauit.

DCCLXXXVII.

C*VM adhuc Rex Romæ eſſet, Taſſilo dux Baioariorum miſit legatos ſuos, Arnum uidelicet Epiſcopum, & Hunricum Abbatem ad Adrianum Papam, petens, ut inter Regem & illum mediator pacis fieri dignaretur. Nec Pontifex precibus eius cenſuit abnuendum, ſed ſedula admodum inſtantia apud Regem intercedere curauit, ut inter eos pax & concordia, ex ſuæ Apoſtolicæ autoritatis admonitione atque interuentione proueniret. Cui cùm Rex idem ſe magnoperè uelle reſpondiſſet, ſimulq; à legatis memorati ducis inqui-*

inquireret, quando huius pacis firmitatem facere deberent, reſponderunt ſibi de hac re nihil eſſe commiſſum, nec ſe de hoc negotio aliud facturos, quàm ut reſponſa Regis atque Pontificis Domino ſuo reportarent. Quorum uerbis Papa commotus, uelut fallaces ac fraudulentos anathematis gladio ſtatuit feriendos, ſi ab olim regi promiſſa fide diſcederent: atq; ita infecto pacis negotio reuerſi ſunt. Rex autem adoratis Sanctorum liminibus, uotisq; ſolutis Apoſtolica benedictione percepta, in Frāciam reuerſus eſt. Et cùm uxorem ſuam Faſtradam, filiósque ac filias & omnem comitatum, quem apud eos dimiſerat, Vuormatiæ inueniſſet, generalē populi ſui conuentum ibi habere ſtatuit. In qua cū oīa, quæ in Italia geſſerat, corā optimatib⁹ ſuis narrādo

commemorâſſet, & ad extremum de legatis Taßilonis, qui ad ſe Romæ uenerant, mentio facta fuiſſet, iniuit conſilium, ut experiretur, quid Taſſilo de promiſſa fide præſtare uellet: congregatóque ingenti exercitu, atque in tres partes diuiſo, Baioariam atque ipſum Taßilonem petere conſtituit. Cúmque Pipinum filium cum Italicis copijs in Tridentinam uallem uenire iußiſſet, Orientales quoque Franci ac Saxones, ut iußi fuerant, ad Danubiũ in loco, qui Pferinga uocatur, acceßiſſent, ipſe cum exercitu quem ſecum duxerat ſuper Lechum fluuium, qui Alemannos, & Baioarios diuidit, in Auguſtæ ciuitatis ſuburbano conſedit. Inde Baioariam cum tam ualida manu procul dubio petiturus, niſi Taßilo ſibi ac populo ſuo, ad regem ueniendo conſuleret.

ſuleret. Nam uidens ſe undique circumſeſſum, uenit ſupplex, ac ueniam de anteg eſtis ſibi dari precatus eſt. Sed & Rex ſicut erat natura mitiſsimus, ſupplici ac deprecanti pepercit, acceptiſque ab eo, præter filium eius Theodonem alijs XII. obſidibus, & populo terræ per ſacramenta firmato, in Franciam reuerſus eſt: & in ſuburbano Moguntino, in uilla, quæ uocatur Ingelheim, quia ibi hyemauerat, & Natalem Domini & Paſcha celebrauit.

DCCLXXXVIII.

CVm in eadem uilla generalem populi ſui rex fieri decreuiſſet conuentum, ac Taßilonem ducem, ſicut & cæteros uaſſos ſuos in eodem adeſſe iußiſſet, atque ille ut ei fuerat imperatum, ad regis præſentiam perueniſſet, crimine leſæ maieſtatis à

Baioarijs accuſatus eſt. Obijciebant *ei, quod poſtquam filium ſuum obſidem regi antè dederat, ſuadente coniuge ſua* Luitburga, *quæ filia* Deſiderij *regis* Lãgobardorum *fuit, & poſt patris exilium* Francis *inimiciſsima ſemper extitit, in aduerſitatem regis: & ut bellum contra* Francos *ſuſciperent,* Hunorum *gentem concitaret: quod uerum fuiſſe, rerum in eodem anno geſtarum probauit euentus.* Obijciebantur *ei & alia complura & dicta & facta, quæ non niſi ab inimico & irato uel fieri uel proferri poterant, quorum ne unum quidem inficiari cœpit.* Sed *nouæ conuictus, uno omnium aſſenſu, ut leſæ maieſtatis reus, capitali ſentẽtia damnatus eſt.* Sed *clementia regis, licet morti addictum, liberare curauit.* Nam *mutato habitu in monaſterium miſſus*

Taſsilo Baioariorũ dux crimine leſæ maieſtatis conuictus vna cũ filio in monaſteriũ truditur.

miſſus eſt: ubi tam religioſè uixit, quàm libens intrauit. Similiter & Theodo filius eius tonſus, & monaſticæ conuerſationi mancipatus eſt. Baioarij quoque, qui perfidiæ ac fraudis eorum conſcij, & conſentanei fuiſſe perhibebantur, exilio per diuerſa loca relegabantur. Huni uerò ſicut Taßiloni promiſerant duobus exercitibus comparatis, uno marchiam Foroiulienſem, altero Baioariam aggreßi ſunt, ſed fruſtrà: Nã in utroq; loco uicti fugatiq; ſunt: et multis ſuorũ amißis, cũ magno dãno ad loca ſua ſe receperunt. Quam iniuriam uelut uindicaturi Baioariam iterũ maioribus copijs petiêrunt: ſed in primo cõgreſſu pulſi à Baioarijs, & innumera multitudo eorũ cæſa, multi etiã ex eis qui per fugam euadere conati, Danubium tranare uoluerũt, gurgitibus flumi-

Huni uicti atque fugati.

fluminis abſorpti ſunt. Interea *Conſtantinus Imperator propter negatam ſibi regis filiam iratus*, Theodorum *Patritiũ Siciliæ præfectum cum alijs ducibus ſuis fines Beneuentanorum uaſtare iuſſit. Qui cùm imperata exequerētur, Grimoaldus, qui eodem anno poſt mortem patris dux Beneuentanis à rege datus eſt, &* Hildebrandus *dux Spoletanorum cum copijs, quas congregare potuerunt, in Calabria eis occurrerunt, habentes ſecum legatum regis Vuinigiſum, qui poſteà in ducatu Spoletano Hildebrando ſucceßit. Commiſſoque prælio, immodicam ex eis multitudinem ceciderunt, ac ſine ſuo ſuorumque graui diſpendio uictores facti, magnum captiuorum ac ſpoliorum numerum in ſua caſtra retulerunt. Rex autem in Baioariam profectus, eandem*

dem prouinciam cum ſuis terminis ordinauit atque diſpoſuit: atque inde regreſſus, in Aquiſgrano palatio ſuo, ubi hyemauerat, & diem Domini Natalitium, ſanctumqúe Paſcha more ſolenni celebrauit.

DCCLXXXIX.

N*Atio quædam Sclauonorum eſt in Germania, ſedens ſuper littus Oceani, qui propria lingua Vuelatabi, Francica autem Vuilſi uocantur: ea Francis ſemper inimica, & uicinos ſuos, qui Francis uel ſubiecti, uel fœderati erant, odijs inſectari, bellóque premere ac laceſſere ſolebat. Cuius inſolentiam rex longiùs ſibi non ferendam ratus, bello eam aggredi ſtatuit: comparatoqúe ingenti exercitu, Rhenum apud Coloniam traiecit: inde per Saxoniam iter agens, cùm ad Albiam perueniſſet,* Expeditio Caroli in Sclauos.

ca-

caſtris in ripa poſitis, amnem duobus pontibus iunxit: quorum unum ex utroque capite uallo muniuit, & impoſito præſidio firmauit. Ipſe fluuio tranſito, quo conſtituerat exercitum duxit: ingreſſusq; Vuilſorum terram, cuncta ferro et igne uaſtari iußit. Sed gens illa quamuis bellicoſa, in ſua numeroſitate confidens, impetum exercitus Regij diu ſuſtinere nõ ualuit: ac proinde cùm primùm in ciuitate Dragauuiti uẽtum eſt, Vuiltzan, nã is cæteris Vuilſorum regulis & nobilitate generis, & auctoritate ſenectutis præeminebat, extẽplò, cùm omnibus ſuis ad regem de ciuitate proceßit: obſides qui imperabantur dedit: fidẽ ſe regi ac Francis ſeruaturum iureiurando promiſit: quem cæteri Sclauorum primores ac reguli ſecuti omnes ſe Regis ditioni ſubdiderũt. Tum ille

ille ſubacto illo populo, & obſidibus quos dare iuſſerat acceptis, eadē uia, qua uenerat ad Albiam regreſſus eſt: & exercitu per pontem reducto, rebus quoque ad Saxones pertinentibus ſecundum tempus diſpoſitis, in Franciam reuerſus eſt. Et in Vuormatia ciuitate & Natalem Domini & Paſcha celebrauit.

DCCXC.

HOC *anno nulla expeditio à Rege facta eſt, ſed in Vuormatia reſidens, legatos Hunorum & audiuit, & ſuos uiciſsim ad eorum principes miſit. Agebatur de confinijs inter eos, regnorum ſuorum, quibus in locis eſſe deberent. Hæc contētio, atque altercatio belli, quod poſtea cum Hunis geſtū eſt, ſeminarium & origo fuit. Rex aūt, ne quaſi p otiū torpere, ac tem-*

ac tempus terere uideretur, per Mœnum fluuium ad Salæ palatium ſuum in Germania iuxta Salam fluuium cõſtructum nauigauit: atque inde iterum per eundem amnem, ſecunda aqua in Vuormatiam reuerſus eſt. Cũque ibi hyemaret, ipſum palatium in quo conuerſabatur, caſu accidente, nocturno incendio concrematum eſt. Ibi tamen permanens, & Natalem Domini & ſanctum Paſcha celebrauit.

Arx Vormatienſis comburitur.

DCCLXXXXII.

TRanſacto uere, circa æſtatis initium Rex de Vuormatia mouens, Baioariam profectus eſt, ea meditatione, ut Hunis factorum ſuorum uicem redderet, & eis quàm primùm poſſet, bellum inferret. Cõparatis igitur ad hoc ex omni regno ſuo quàm ualidiſſimis copijs & commeati-

Caroli in Hunos expeditio.

meatibus, bipartito exercitu iter agere cæpit. Cuius partem Thederico comiti & Meginfrido Cubiculario ſuo committens, eos per aquilonarem Danubij ripam iter agere iuſsit: ipſe cum parte quam ſecum retinuit, auſtralem eiuſdem fluminis ripam Pannoniam petiturus occupauit: Baioarijs cum commeatibus exercitus, qui nauibus deuehabantur per Danubium, ſecunda aqua deſcendere iuſsis: ac ſic inchoato itinere, prima caſtra ſuper Aneſum poſita ſunt. Nam is fluuius inter Baioariorum atque Hunorum terminos medius currens, certus duorum regnorum limes habebatur: Ibi ſupplicatio per triduum facta, ut id bellum proſperos ac fœlices haberet euentus. Tum demùm caſtra mota, & bellum genti Hunorum à Francis indictum eſt. Pulſis igitur Hunorum

rum præſidijs, ac deſtructis munitionibus, quarum una ſuper Cambum fluuium, altera iuxta Comagenos ciuitatem in montem Cumeberg, uallo firmiſsimo erat extructa, ferro & igne cuncta uaſtantur. Cumque Rex cum eo, quem ducebat exercitu uſque ad Arrabonis fluenta ueniſſet, tranſmiſſo eodem fluuio, per ripam eius uſque ad locum, quo is Danubio miſcetur acceſsit: ibiq; ſtatiuis per aliquot dies habitis, per Baioariam reuerti ſtatuit: alias uerò copias, quibus Thedericum & Meginfridum præfecerat, per Bohœmos uia, qua uenerant, reuerti præcepit. Sic peragrata ac deuaſtata magna parte Pannoniæ, cum incolumi exercitu Francorum in Baioariam ſe recepit. Saxones autem & Friſones cum Thederico & Meginfrido per Bohœmos, ut iuſſum erat,

rat, domum regreſſi ſunt. Facta eſt autem hæc expeditio ſine omni rerum incommodo, præter quod in illo quẽ Rex ducebat exercitu tanta equorum lues exorta eſt, ut uix decima pars de tot millibus equorum remanſiſſe dicatur. Ipſe autem cum dimiſſis copijs Reginũ ciuitatem, quæ nũc Reganesburg uocatur, ueniſſet, & in ea hyematurus conſediſſet, ibi Natalem Domini & Paſcha celebrauit.

DCCXCII.

ORgellis eſt ciuitas in Pyrenæi montis iugo ſita, cuius Epiſcopus nomine Fœlix, natione Hiſpanus, ab Elipando Toleti Epiſcopo per literas conſultus, quid de humanitate Saluatoris Dei & Domini noſtri IESV CHRISTI ſentire deberet, utrum ſecundum id, quod homo eſt, proprius an adoptiuus Dei filius

Fœlicis error de humanitate Chriſti.

filius credendus eſſet ac dicendus: ualdè incautè atq; inconſideratè, & cōtra antiquam Catholicæ Eccleſiæ doctrinam adoptiuum non ſolùm pronūciauit, ſed etiam ſcriptis ad memoratum Epiſcopum libris pertinaciſſimè prauitatem opinionis ſuæ defendere curauit. Huius rei cauſa ductus ad Palatium regis: qui tunc apud Reginum Baioariæ ciuitatem, in qua & hyemauerat, reſidebat. Vbi congregato Epiſcoporum Concilio auditus eſt: & errâſſe cōuictus, ad præſentiam Adriani Pontificis Romam miſſus: ubi etiam coram ipſo in baſilica Beati Petri Apoſtoli hæreſim confeſſus eſt atque abdicauit: quo facto ad ciuitatē ſuam reuerſus eſt. Rege uerò ibidem æſtatem agente, facta eſt contra eum coniuratio à filio ſuo maiore nōmine Pipino & quibuſdam Francis, qui ſe crudeli-

Pipini cō tra Patrē Carolum cōiuratio

crudelitatem Faſtradæ reginæ ferre non poſſe aſſeuerabant: atque ideo in necem Regis conſpirauerant. Quæ cùm per Ardulfum Lãgobardum detecta fuiſſet, ipſe ob meritũ fidei ſeruatæ monaſterio Sancti Dionyſij donatus eſt: Autores uerò coniurationis, ut rei leſæ maieſtatis partim gladio cæſi, partim patibulis ſuſpenſi, ob meditatum ſcelus tali morte multati ſunt. Rex autem propter bellu mcum Hunis ſuſceptum in Baioaria ſedens, pontem naualem, quo in Danubio ad id bellum uteretur, ædificauit, ibiq; Natalem Domini & ſanctum Paſcha celebrauit.

DCCXCIII.

CVM Rex bellum à ſe inchoatum conficere cuperet, & Pãnoniam iterũ petere decreuiſſet, nunciatũ eſt copias, quas Thedericus Co-

mes per Friſiam ducebat, in pago Rhiuſtri iuxta Vuiſiram à Saxonibus eſſe interceptas, atque deletas. Cuius rei nuncio accepto, magnitudinem damni dißimulans, iter in Pannoniam intermiſit. Perſuaſum tunc Regi erat, ſi inter Radantiam & Almonum fluuios foſſa nauium capax duceretur, poſſe commodè è Danubio in Rhenum nauigari, quòd alter Danubio alter Mœno miſcetur: confeſtim cum omni comitatu ſuo cò uenit, congregataqúe hominum multitudine totum autumni tempus in eo opere conſumpſit. Ducta eſt foſſa inter prædictos fluuios duûm milliũ paſſuũ longitudine, latitudine CCC. pedum, ſed incaſſum: nam propter iuges pluuias, & terram, quæ paluſtris erat nimio humore ſuapte natura imbutam, ceptum opus conſiſtere

non

non potuit : ſed quantum interdiu terræ à foſſoribus fuerat egeſtum, tantum noctibus humo iterum in locum ſuum relabente ſubſidebat. In *hoc opere occupato, duo ualdè diſplicentia diuerſis terrarum partibus allata ſunt:* Vnum *erat, Saxonum omnimoda defectio: alterum, quod Saraceni Septimaniã ingreßi, prælioque cum illius limitis cuſtodibus atq; comitibus conſerto, multis* Fran*corum interfectis, uictores ad ſua regreßi ſunt.* Q*uibus rebus commotus, in* Franc*iam reuerſus eſt: celebrauitque* N*atalem* D*omini apud Sanctum* K*ilianum in* V*uirtziburgo, iuxta* M*œnum fluuium:* P*aſchalis uero feſti ſolennitatem, ſuper eundem fluuium in uilla* Franconofurt, *in qua & hyemauerat.* Saxonum defectio.

DCCXCIIII.

Conciliū Frācofor- dianum.

REx ad condemnandam hæreſim Fœlicianam æſtatis initio, quando & generalem populi ſui conuentum habuit, Concilium Epiſcoporum ex omnibus regni ſui prouincijs in eadem uilla congregauit. Affuerunt etiam in eadem Synodo Legati Romani Pontificis, Theophilactus ac Stephanus Epiſcopi, uicem tenentes eius à quo miſsi fuerant, Adriani Papæ. In quo Concilio & hæreſis memorata condemnata eſt, & liber contra eam communi Epiſcoporum autoritate compoſitus: in quo omnes ſubſcripſerunt. Synodus etiam, quæ ante paucos annos in Conſtantinopoli ſub Irene & Conſtantino filio eius congregata, & ab ipſis non ſolùm ſeptima, uerumetiam uniuerſalis erat appellata, ut nec ſeptima nec uniuerſalis haberetur

tur

tur diceretúrue, quaſi ſuperuacua omninò ab omnibus abdicata eſt. Mortua eſt ibi Faſtradra regina, & Moguntiaci apud Sanctum Albanum ſepulta. Quibus peractis, Rex bipartito exercitu Saxoniã petere ſtatuit, eo uidelicet modo, ut ipſe cum dimidia parte copiarum ab auſtrali parte intraret, Carolus uerò filius eius cum alia medietate Rhenum apud Coloniam traijceret, & in eandem regionem ab occidente ueniret. Quo facto licet Saxones in campo qui Sintfelt uocatur, quaſi prælium cum rege cõmiſſuri cõſediſſent, ibiq́; aduentũ eius operirentur, amiſſa uictoriæ ſpe quã ſibi paulò antè falſò pollicebantur, ad deditionem omnes conuerſi ſunt: uictiq́; ſine prælio uictoris poteſtati ſe ſubdiderũt. Dederunt igitur obſides, & iureiurando fidem ſe regi uelle Faſtrada regina moritur. Saxones ad deditionẽ cõuerſi.

ſeruare promiſerunt. Sic omiſſo prælio & Saxones domum reuerſi ſunt, & Rex transmiſſo Rheno in Galliam ſe recepit. Et cùm Aquaſgranū ueniſſet, ibidem hybernis habitis, & Natalem Domini & Paſcha celebrauit.

DCCXCV.

Q Vanquā Saxones æſtate præterita, & obſides dediſſent, & ſecundum quod iuſsi erant, ſacramenta iurâſſent, rex tamen illorum perfidiæ non immemor conuentū generalem trans Rhenum in uilla Cuffenſtein, quæ ſuper Mœnum contra Moguntiacum urbem ſita eſt, more ſolenni habuit, atque inde cum exercitu Saxoniam ingreſſus, penè totam populando peragrauit. Cumque in pagum Bardengau perueniſſet, & iuxta locum qui Bardenuuig uocatur, poſitis caſtris, Sclauorum quos ad ſe uenire

Carolus iterum Saxones populatur.

uenire iuſſerat, expectaret aduentũ: ſubitò ei nunciatum eſt, Vuiltzan Regem Abotritorum cùm Albim traijceret, in diſpoſitas à Saxonibus inſidias in ipſo flumine incidiſſe, & ab eis eſſe interfectum. Quod factum animo regis ad Saxones citiùs debellãdos, uelut quoſdam ſtimulos addidit, & in odium perfidæ gentis ampliùs excitauit. Terra igitur magna parte uaſtata & obſidibus, quos dare iuſſerat acceptis, in Franciã reuerſus eſt. In hac expeditione dum caſtra ſuper Albim haberet, uenerunt ad eum legati de Pannonia, unus ex primoribus Hunorum, qui apud ſuos uocabatur Thudun: is & ſuum aduentum, & ſe Chriſtianum fieri uelle, promiſit. Rex autem Aquaſgrani ueniens, ſicut & anno priori ibi tẽporibus ſuis & Natalẽ Domini & Paſcha celebrauit.

DCCXCVI.

Adrianus ſummus Pontifex moritur. Leo Romanus pontifex.

ROmæ Adriano defuncto, Leo Pontificatum ſuſcepit: Et mox per legatos ſuos claues confeſsionis ſancti Petri, ac uexillũ Romanæ urbis cum alijs muneribus Regi miſit, rogauitque, ut aliquem de ſuis optimatibus Romam mitteret, qui populum Romanum ad ſuam fidem atque ſubiectionem per ſacramenta firmaret. Miſſus eſt ad hoc Engilbertus Abbas monaſterij ſancti Richarij: per quem etiam tunc ad Sanctum Petrum magnam partem theſauri, quem Ericus dux Foroiulienſis, ſpoliata Hunorum regia, quæ Ringus uocabatur, eodem anno de Pannonia Regi detulerat, miſit: reliquum uerò inter optimates & aulicos, cæteroſq; in palatio ſuo militantes liberali manu diſtribuit. Atq; ijs exple-

expletis, ipſe cũ exercitu Francorũ Saxoniam petijt: Pipinum uerò filiũ ſuum cum Italicis ac Baioaricis copijs in Pannoniam ire iuſsit: & ipſe quidem Saxonia magna ex parte uaſtata, ad hyemandum Aquaſgrani palatium reuertitur. Pipinus autem Hunis trãs Tizã fluuiũ fugatis, eorumq; regia, quæ ut dictũ eſt Ringus, à Langobardis autem Campus uocatur, ex toto deſtructa, direptis penè omnibus Hunorum opibus ad patrẽ, Aquiſgrani hyberna habentẽ uenit, ac ſpolia regni, quæ ſecum detulit, eidem præſentauit. Thudun etiam de quo ſuperiùs mentio facta eſt, fidem dictis ſuis adhibens, ibidem ad regem uenit, ibiq; cum omnibus, qui ſecum uenerant baptizatus, ac remuneratus eſt. Poſt datum fidei ſeruandæ ſacramentum, domum redijt, ſed in

Pipinus Rex deuicta Hungaria victor cum ſpolijs ad Patrẽ venit.

in promiſſa fide diù manere noluit: nec multò pòſt perfidiæ ſuæ pœnas dedit. Rex ut dictum eſt Aquiſgrani in hybernis conſidens, ibi & Natalem Domini, & Paſcha celebrauit.

DCCXCVII.

B*Arcinona ciuitas in limite Hiſpanico ſita, quæ alternante rerum euentu, nunc Francorum, nunc Saracenorum ditioni ſubijciebatur, tandem per Zatum Saracenum qui tunc eam inuaſerat Regi reddita eſt: Nam is æſtatis initio Aquaſgrani ad regem uenit, ſeq; cum memorata ciuitate, ſpontanea deditiõe illius poteſtati ſubmiſit. Qua recepta rex Filium ſuum Ludouicum ad obſidionem* Expeditio in Hiſpaniam. *Oſcæ cum exercitu in Hiſpaniã miſit, & ipſe more ſolito, ad contundendam perfidæ gentis contumaciam, Saxoniam uaſtaturus intrauit.*

Nec

Nec prius deſtitit, quàm omnes terminos eius peragrâſſet: nam uſque ad ad ultimos fines eius quà inter Albim & Vuiſiram Oceano alluitur acceſſit: Inde regreſſus cum Aquaſgrani ueniſſet, ibique Abdellam Saracenum filiũ Abenmaugæ Regis de Mauritania ad ſe uenientem ſuſcepiſſet, legatúmque Nicetæ Patritij, qui tunc Siciliam procurabat, nomine Theoctiſtum literas Imperatoris de Conſtantinopoli miſſas deferentem audiſſet, conſilium inijt, ut ad conficiendum Saxonicum bellum, in ipſa regione hyemaret. Sũpto igitur comitatu ſuo, Saxoniã petijt, caſtriſq; ſup Vuiſiram poſitis conſedit, et locũ caſtrorum Heriſtelli uocari iuſsit. Qui loc⁹ ab incolis uſq; in præſens ita noĩatur. Exercitũ uerò, quẽ ſecũ adduxit, per totam Saxoniam in hyberna diuiſit.

Illuc Pipinum de Italica, & Ludoui-de Hiſpanica expeditione regreſſos, ad ſe uenire iußit: Ibi legatos Hunorum cum magnis muneribus ad ſe miſſos audiuit & abſoluit. Ibi legatum Adelfonſi regis Aſturicæ atque Galetiæ, ſibi dona deferentem ſuſcepit. Inde iterum Pipinum ad Italiam, Ludouicum ad Aquitaniam miſit: cum quo & Abdellam Saracenum ire iuſſit: qui poſteà ut ipſe uoluit in Hiſpaniam ductus, & illorum fidei, quibus ſe credere non dubitauit, commiſſus eſt. Rex autem in Saxonia reſidens, ibi & Natalem Domini, & Paſcha celebrauit.

DCCXCVIII.

Saxones Legatos Caroli trucidant

CVm iam uer accederet, nondum tamen propter pabuli inopiam exercitus de hybernis produci potuiſſet, Saxones Transbiani

ni occaſionem nacti, legatos Regis, qui ad eos ob iuſtitias faciendas miſsi erant, comprehenſos interficiunt, paucis eorum quaſi ad nunciandum reſeruatis: trucidantes cum cæteris & Godeſcalcum Regis legatum, quē ille ante paucos dies ad Sigifridum Regem Danorum miſerat. Is cùm legatione functus reuerteretur, ab huius ſeditionis autoribus interceptus atq; occiſus eſt. Quibus aceptis Rex grauiter commotus, congregato exercitu in loco, cui Munda nomen, ſuper Vuiſiram caſtra poſuit, atque in fœdifragos ac deſertores arma corripuit, & ultor necis legatorum ſuorum, quibquid Saxoniæ inter Albiam ac Vuiſiram interiacet, totum ferro & igne uaſtauit. Tranſalbiani autem qui Nordmanni uocātur, ſuperbia elati, eò quod legatos regis impu-

nè occidere potuerunt, arreptis armis contra Abotritos proficiſcuntur. Quorum dux Thraſico cognito Tranſalbianorum motu eis cum omnibus copijs ſuis in loco, qui Suentana uocatur, occurrit: commiſſóque prælio, ingenti eos cæde proſtrauit. Nam in prima congreßione quatuor millia eorum cecidiſſe narrauit Legatus Regis Eberuuinus nomine, qui in eodem prælio fuit, & in Abtritorum acie dextrum cornu tenuit. Fuſi igitur fugatiq́;, & multis ſuorum amiſſis, cum magna calamitate ad loca ſua reuerſi ſunt. At Rex in Franciam regreſſus, cùm Aquaſgranū ueniſſet, primò legatos Irenæ Impatricis ad ſe de Conſtantinopoli miſſos audiuit: nam Conſtantinus filius eius, propter morū inſolentiā à ſuis cōpræhēſus, et excæcatus eſt: qbus petētibus

Nordmanni magna ſtrage cæduntur

Conſtanti nus Imp. erator Græcorū propter morum inſolentiam excæcatus.

Siſimium fratrem Taraſij Conſtantipolitani Epiſcopi olim in prælio captum domum redire permiſit. Regati fuére Michaël cognomento Ganglianos, & Theophilus Preſbyter de Blachernis. Poſt quorum abſolutionem uenére de Hiſpania legati Adelfonſi Regis, Baſiliſcus & Froia, munera deferentes, quæ ille de manubijs, quas uictor apud Vliſipponā ciuitatem à ſe expugnatā cæperat, Regi mittere curauit: Mauros uidilicet ſeptē cū totidē Mulis atq; loricis: quæ licet pro dono mitterētur, magis tamen inſignia uictoriæ uidebantur: quos & benignè ſuſcepit, et remuneratos honorificè dimiſit. Inſulæ Baleares, quæ nunc ab incolis earū Maiorica & Minorica uocitātur, à Mauris piraticam exercentibus deprædatæ ſunt. Rex uero Aquiſgrani

hye-

hyemait, & ibi Natalem Domini & Paſcha more ſolito celebrauit.

DCCXCIX.

Leo Romanus Pontifex Sãctiſsimus à perfidis lingua & oculis priuatur.

ROmæ Leo papa cùm litania proceſſurus de Lateranis ad eccleſiam beati Laurentij, quæ ad Craticulam uocatur, equo ſedens pergeret, in inſidias à Romanis poſitas iuxta eandem baſilicam incidit: ubi equo deiectus & erutis oculis, ut aliquibus uiſum eſt, lingua quoquè amputata, nudus ac ſemiuiuus in platea relictus eſt. Deinde iuſſu eorum, qui huius facti autores fuere, in monaſterium ſancti Eraſmi Martyris uelut ad curandum miſſus, Albini cuiuſdam cubicularij ſui cura noctu per murum demiſſus à Vuinigiſo duce Spoletano, qui audito huiuſmodi facinore, Romam feſtinus aduenerat, ſuſceptus ac Spoletum deductus eſt. Cuius rei nun-

nuncium cùm Rex *accepiſſet, ipſum quidem ut uicarium ſancti* Petri, *&* Romanum *Pontificem cum ſummo honore ad ſe præcepit adduci: iter tamen ſuum, quod in Saxoniam facere conſtituerat, non omiſit.* Habito *itaqúe generali conuentu ſuper* Rhenum *in loco qui* Lippenheim *uocatur, ibiqúe eodem amne tranſmiſſo cum toto exercitu ſuo ad ad* Paderbornam *acceßit, ibiq; in caſtris conſidens,* Pontificis *ad ſe properantis præſtolatur aduentum.* Miſit *intereà filiũ ſuũ* Carolũ *ad* Albim *cum parte exercitus, propter quædam negotia cum* Vuilſis *&* Abotritis *diſponenda, & quoſdam* Saxones *de* Nordluidis *recipiendos.* Cuius *reuerſionem cùm expectat, uenit* Pontifex, *& ualdè honorificè ab illo ſuſceptus eſt: manſitqúe apud eum dies aliquot: &*

cùm

Leo ſummus Pon. Caroli auxilio in ſedem Petri reſtituitur.

cùm ei cuncta propter quæ uenerat intimâſſet, iterum Romam cum magno honore per legatos Regis, qui cũ eo miſsi ſunt reductus, atq; in locum ſuũ reſtitutus eſt. Quo dimiſſo Rex paucos dies ibidem moratus, legatum Michaëlis Patritij de Sicilia nomine Danielem, ad ſe miſſum abſoluit. Accepit etiam triſte nunciũ de Gerholti & Erici interitu, quorum alter Gerholtus uidelicet Baioariæ præfectus, commiſſo cum Hunis prælio cecidit. Alter uerò, id eſt, Ericus poſt multa prælia & inſignes uictorias apud Tarſaticam Liburniæ ciuitatem, inſidijs oppidanorum interceptus atque interfectus eſt. Rebus itaq; Saxonum pro rerum opportunitate diſpoſitis, Rex in Franciã reuertitur: et cũ Aquiſgrani hyemaret, Guido Comes ac præfectus Britãnici limitis, qui

qui eodem anno cũ ſocijs Comitibus totãBritonũ prouinciã pluſtrauerat, arma ducũ, q ſe dediderũt, inſcriptis ſingulorũ nominibus detulit. Videba tur enim ea prouincia tũ ex toto ſubacta fuiſſetq́;, niſi perfidæ gẽtis inſtabilitas citò id aliorſum more ſolito cõmutâſſet. Allata ſunt & ſigna, quæ occiſis in Maiorica Mauris prædonibus erepta fuerant: & Azan Saracenus præfectus Oſcæ, claues urbis cum alijs donis Regi miſit, promittens eã ſe traditurum, ſi opportunitas eueniret. Sed & monachus quidam de Hieroſolymis ueniens, benedictionem & reliquias de loco reſurrectionis dominicæ, quæ Patriarcha Regi miſerat detulit. Et Rex Natalem Domini in eodem Palatio reſidens celebrauit: ac monachum reuerti uolentẽ abſol uens, Zachariã quendam presbyterũ

Hieroſolymitanus Patriarcha Carolo Reliquias pro donis tranſmittit.

de pa-

de palatio ſuo cum eodem ire iußit: cui & donaria ſua ad illa ueneranda loca deferenda commiſit.

DCCC.

REdeunte uerna temperie, medio ferè Martio Rex Aquiſgrano digreſſus, littus oceani Gallici perluſtrauit: & in ipſo mari, ubi tunc piraticam Nordmanni exercebant, claſſem inſtituit, præſidia diſpoſuit, ſanctum Paſcha apud Sanctum Richarium celebrauit. Inde iterum per littus maris agens, Rotomagum ciuitatem uenit: ibiq; Sequana amne tranſmiſſo, Turonas ad ſanctum Martinum, orationis cauſa profectus eſt. Moratus ibi dies aliquot, propter aduerſam Luitgardæ coniugis ualetudinem, quæ ibidem & defuncta & humata eſt. Obijt autem PRID. NON. IVN. Inde per Aurelianos

uitgaræ Reginæ mors.

ac

ac Pariſios Aquaſgranũ reuerſus eſt: Et menſe Auguſto inchoante Moguntiacum ueniens, generalem conuentum ibidem habuit, & iter in Italiã indixit: atque inde profectus cũ exercitu Rauennam uenit, ibiq; ſeptem non ampliùs dies moratus, Pipinum filium ſuum cum eodem exercitu in terram Beneuentanorum ire iuſsit, mouénsque de Rauenna cum filio Anconam uſque peruenit: quo ibi dimiſſo Romam proficiſcitur: Cui pridiè quàm illô ueniret, Leo Papa apud Numentum occurrit, & cum magna ueneratione ibidẽ ſuſcepit: poſt cœnam qua ſimul refecti ſunt, illo ibi manẽte Pontifex ad urbem proceſsit, poſteroq; die in gradibus baſilicæ Beati Petri Apoſtoli cum Epiſcopis et uniuerſo Clero conſiſtens, aduenientem Regẽ equoq; deſcẽdentẽ, Deo laudes dicendo

Carolus rurſus Romã venit

dicendo & gratias agendo ſuſcepit, & cũctis pſallentibus in Eccleſiam eiuſdem Beatiſsimi Apoſtoli Deũ glorificans atq; magnificans introduxit. *Facta ſunt hæc* VIII. CAL. DECEMB. *Poſt ſeptẽ uerò dies Rex cõcione uocata, cur Romã ueniſſet omnibus patefecit, & exinde quotidiè ijs, propter quæ uenerat facienda operam impendit: In quibus ut maximum ita difficilimum erat, quod primò inchoatum eſt, de inueſtigandis uidelicet, quæ Pontifici obijciebantur, criminibus. Qui tamẽ poſtquã nullus eorundẽ criminum probator eſſe uoluit, coram omni populo in baſilica Beati Petri Apoſtoli Euangeliũ ferens, ambonem conſcendit, inuocatóque Sanctæ Trinitatis nomine, de obiectis ſe criminibus iureiurando purgauit. Eodẽ die Zacharias presbyter,*

Leo Papa de obiectis ſibi criminibus iureiurando ſe purgat.

quem

quemRex Hieroſolymas miſerat, cum duobus monachis quos Patriarcha cũ eo ad regem miſit, Romam uenit: ij benedictionis gratia claues ſepulchri dominici ac loci Caluariæ cum uexillo detulerunt: quos rex benignè ſuſceptos per aliquot dies ſecum detinuit: & redire uolentes, remuneratos abſoluit.

DCCCI.

Ipſe autem cùm die ſacratiſsimo Natalis Domini ad Miſſarum ſolennia baſilicam Beati Petri Apoſtoli fuiſſet ingreſſus, & coram altari, ubi ad orationem ſe inclinauerat aßiſteret, Leo Papa coronam capiti eius impoſuit, cuncto Romanorum populo acclamante: CAROLO AVGVSTO, A DEO CORONATO MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI ROMANORVM, VITA ET VICTORIA.

Carolus Magnus Imperator à Summo Pontifice coronatur.

Poſt

Poſt quas laudes à Pontifice more antiquorum principum adoratus eſt. ac deinde omiſſo Patritij nomine, IMPERATOR ET AVGVSTVS *appellatus. Poſt paucos autem dies iubente ipſo ij, qui eundem Pontificem anno ſuperiore depoſuerant, in iudicium adducti, & habita de eis quæſtione, ſecundum legem Romanorum ut crimine leſæ maieſtatis rei, capite damnati ſunt: Pro quibus tamen Papa pio affectu apud imperatorem interceſſit: nam & uita & membrorum integritas eis conceſſa eſt: cæterùm pro ſui facinoris magnitudine exilio damnati ſunt. Huius factionis fuere principes Paſchalis nomenclator, et Campulus Sacellarius, & multi alij Romanæ urbis habitatores nobiles, qui ſimul omnes eadem ſententia damnati ſunt. Ordinatis de*

inde

inde Romanæ urbis, et Pontificis, totiusq; Italiæ, non tantùm publicis, ſed etiam eccleſiaſticis, & priuatis rebus (nam tota hyeme non aliud fecit Imperator) miſſaq; in Beneuentanos iterum expeditione, cum Pipino filio ſuo poſt Paſcha VII. KALEND. MAII. Roma profectus, Spoletum uenit, ubi dum eſſet, PRID. KAL. MAII hora noctis ſecunda terræmotus maximus factus eſt, quo tota Italia grauiter concutiebatur: Nam & tectum baſilicæ Diui Pauli Apoſtoli, magna ex parte, cum ſuis trabibus decidit, & in quibuſdam locis urbes montesqúe ruerunt. Eodẽ anno loca quædam circa Rhenum fluuium, & in Gallia & in Germania tremuerunt. Peſtilentia propter mollitiẽ hyberni tẽporis facta eſt. Imperator de Spoleto Rauennam uenit, et aliquot dies ibi

Terræmotu tota Italia concutitur.

*moratus, Papiam perrexit. Ibi nunciatum eſt ei, legatos Aaron Regis Perſarum portum Piſas intrâſſe, quibus obuiam mittens inter Vercellas & *Eporediam eos ſibi fecit præſentari, unus eorum erat Perſa de oriente legatus prædicti Regis: nam duo fuerant, alter Saracenus de Africa legatus Amirati Abraham, qui in confinio Africæ in foſſato preſidebat, hic Iſaac Iudæum, quem Imperator ante quadriennium ad memoratum Regem Perſarum cum Lantfrido & Sigimundo legatis ſuis miſerat, reuerſum cum magnis muneribus nunciauerunt: nam Lantfridus & Sigimundus ambo in eodem itinere defuncti ſunt. Tum ille miſit Ercĕbaldum Notarium in Liguriam, ad claſſem parandam, qua elephas & ea quæ cum eo afferebantur ſubuehi poſſent. Ipſe*

* Hipperediam.

autem

*autē celebrato die Natalis Sancti Ioā nis apud Hipporbediam, Alpes tranſgreſſus in Galliam reuerſus eſt. Ipſa æſtate capta eſt Barcinona ciuitas in Hiſpania iam biennio obſeſſa: Zatus præfectus eius & alij complures Saraceni cōpræhenſi: et in Italia Reate ciuitas ſimiliter capta et incenſa eſt, eiuſq; præfectus Roſhelmus compræ hēſus, caſtella, quæ ad ipſam ciuitatē pertinebant in deditionem accepta ſunt: Zatus & Roſhelmus una die ad præſentiam Impratoris deducti & exilio damnati ſunt. Ipſius anni mēſe Octobri Iſaac Iudæus de Africa cum elephanto regreſſus, portū Venetijs * intrauit: et quia propter niues alpinas illas trāſitum habere nō poterat, in Vercellis hyemauit: Imperator Aquiſgrani in palatio Natalem Domini celebrauit.* * Venezia

DCCCII.

IRene Imperatrix è Conſtantinopoli miſit legatum nomine Leonẽ Spatharium pacis cõfirmandæ gratia inter Francos et Græcos: & imperator uiciſsim abſoluto illo miſit Ieſſe Epiſcopum Ambianenſem & Helmgaudum Comitem Cõſtantinopolim, ut pacem cum ea ſtatuerent. Celebratum eſt Paſcha Aquiſgrani. Huius anni menſe IVL. XIII. CAL. AVG. uenit Iſaac cum elephante & cæteris muneribus, quæ à Rege Perſarum miſſa fuerunt, & Aquiſgrani omnia imperatori detulit: nomen elephanti erat Abulabaz. Orthona ciuitas Italiæ in deditionem accepta. Nuceria quoque frequenti obſidione fatigata, & ipſa in deditionem uenit, præſidiumque noſtrorum in ea poſitum. Imperator æſtatis tempore in Arduenna uenationi

Elephas Carolo miſsus à Rege Perſarum.

nationi indulgens, miſſo exercitu Tranſalbianos Saxones uaſtauit. Gri moaldus Beneuētanorum dux in Nu ceria Vuinigiſum Comitem Spoleti, qui præſidio præerat, aduerſa ualetudine fatigatum obſedit, & in deditionem accepit, captumque honorificè habuit. Imperator Aquiſgrani Na talem Domini celebrauit.

DCCCIII.

HAc hyeme circa ipſum palatium & finitimas regiones terræ motus factus, & peſtilentia ſubſe cuta eſt. Vuinigiſus à Grimoaldo red ditus eſt: & legati imperatoris de Conſtantinopoli reuerſi ſunt: & uenerunt cum eis legati Nicephori Imperatoris, qui tunc rempublicam regebat (nam Irenen poſt aduentum legationis Franciccæ depoſuerant) quorū nomina fuerūt, Mihaël Epiſcopus,

Nicephorus Conſtantinopolitanus Imperator pacē à Carolo petit.

Petrus Abbas, Caliſtus et Cādidatus: qui uenerunt ad Imperatorem in Germania ſuper fluuium Salam in loco qui dicitur Sels: & cōditionem faciendæ pacis in ſcripto ſuſceperunt: & inde dimiſsi cū epiſtola Imperatoris Romam regreſsi, atq; Conſtantinopolim reuerſi ſunt. Imperator autem in Baioriam profectus, diſpoſitis Pannoniarum cauſis, Decembri menſe Aquaſgrani reuerſus eſt, ibique Natalem Domini celebrauit.

DCCCIIII.

Carolus Saxones in Franciam tranſfert.

IMperator Aquiſgrani hyemauit, æſtate aūt in Saxoniam ducto exercitu, omnes qui trās Albim & in Vuihmuodi habitabāt Saxones cum mulieribus & infantibus trāſtulit in Frāciam, et pagos Tranſalbianos Abotritis dedit. Eodem tempore Godefridus Rex Danorum uenit cum claſſe

claſſe ſua, nec nõ et omni equitatu regni ſui ad locũ q dicitur Slieſtorff/ in confinio regni ſui & Saxoniæ: promiſit enim ſe ad colloquium Imperatoris uenturum: Sed conſilio ſuorum inhibitus propiùs non acceßit. Imperator autem ſuper Albim fluuium ſedebat in loco, qui dicitur Holdunſterin/ & miſſa ad Godefridum legatione pro perfugis reddendis medio Septembri Coloniam uenit: dimiſſoque exercitu primò Aquiſgrani, deinde Arduennam uenit: & uenationi cùm indulſiſſet, Aquaſgranũ reuerſus eſt. Medio Nouembri nunciatũ eſt ei, Leonem Papã Natalẽ Domini ſecũ celebrare uelle, ubicunq; hoc cõtingere potuiſſet: quẽ ſtatim miſſo ad Sanctũ Mauritiũ Carolo filio ſuo, honorificè ſuſcipere iuſſit, ipſe ad Remorũ ciuitatẽ obuiã illi

Romanus Pontifex cū Carolo dies 8. egit Aquiſgrani.

profectus eſt: ibiq́ue ſuſceptum, primò Cariſiacum uillam, ubi Natalem *Domini celebrauit, deinde Aquaſgranū perduxit: et donatum magnis muneribus, per* Baioariam *ire uolentem deduci fecit uſque* Rauennam. *Cauſa aduentus eius hæc erat.* Perlatum *fuerat ad* Imperatorem *æſtate præterita* CHRISTI *ſanguinem in* Mantua *fuiſſe repertum:* Propter *hoc miſit ad* Papam, *petens, ut huius famæ ueritatem inquireret: Qui accepta occaſione exeundi, primò in* Langobardiam, *quaſi pro inquiſitione prædicta profectus eſt: indeq́ue arrepto itinere ſubitò ad* Imperatorem *uſq; peruenit, manſitq́; apud illum dies octo: & ſicut dictum eſt,* Romā *repedauit.*

DCCCV.

N*On multò pòſt* Cacanus *princeps* Hunorum *propter calamita-*

mitatem populi ſui, Imperatorem adijt, poſtulans ſibi locum dari ad habitandum inter Sabariam & Carnuntum, quia propter infeſtationem Sclauorum, qui Behemanni uocãtur, in priſtinis ſedibus eſſe non poterãt: illi enim omnẽ terram Hunorum depopulantes, Lechonem tunc Ducem habuerunt: Hunc Imperator benignè (erat enim Cacanus Chriſtianus, nomine Theodorus) ſuſcepit, & precibus eius annuens, muneribus donatũ redire permiſit: qui rediẽs ad populum ſuũ pauco tempore tranſacto diẽ ſuum obijt. Et miſit Cacanus unum de optimatibus ſuis, petens ſibi honorem antiquum, quem Cacanus apud Hunos habere ſolebat: Cuius precibus imperator aſſenſum præbuit, & ſummam totius regni iuxta priſcum eorum ritum habere præcepit. Eodẽ

anno miſit exercitum ſuum cum filio ſuo Carolo, in terram Sclauorum, qui Behemanni uocantur, qui omnem illorum patriam depopulatus, ducem eorum nomine Lechonem occidit: & inde regreſſus in Vogeſum ſyluam ad patrem uenit, in loco qui dicitur Camp. Nam Imperator Iulio menſe Aquiſgrano profectus, per Theodonis uillam atque Metis tranſiens, Vogeſum petijt: ibiq; uenationi uacans, poſt reuerſionem exercitus ad Rumrichi caſtellum profectus, ibiq; aliquantum temporis moratus, ad hyemandum in Theodonis uilla palatio ſuo conſedit: Ibi ambo ad eum filij ſui Pipinus & Ludouicus uenerũt, celebrauitq; ibi Natalem Domini.

Bohœmia populatur

DCCCVI.

Statim poſt Natalem Domini uenerunt Guilharius & Beatus duces

ces Venetiæ, nec non & Paulus dux Iaderæ, atque Donatus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus legati Dalmatarum, ad præſentiam Imperatoris cum magnis donis: & facta eſt ibi ordinatio ab Imperatore de ducibus & populis tam Venetiæ quàm Dalmatiæ: Illiſq; abſolutis cõuentum habuit Imperator cum primoribus & optimatibus Francorum de pace conſtituenda & obſeruanda inter filios ſuos, & diuiſione facienda in tres partes, ut ſciret unuſquiſq; illorum, quam partem regere deberet, ſi patre mortuo ſuperſtitem eſſe cõtingeret. De hac partitione & teſtamentũ factũ, & iureiurado ab optimatibus Francorũ cõfirmatũ, et cõſtitutiones pacis cõſeruandæ cauſa factæ: atq; hæc oĩa literis mãdata ſũt, et Leoni Papæ, ut ipſe ſua manu ſubſcriberet p Eginhartũ miſſa.

Carolus teſtamentum cõſcribit.

Quibus Pontifex lectis & aſſenſum præbuit,et propria manu ſubſcripſit. Imperator dimiſſo utroq; filio, in regnum ſibi deputatum, Pipino ſcilicet & Ludouico de uilla Theodonis per Moſellam & Rhenum ſecunda aqua Nouiomagum nauigauit: ibiq; Quadrageſimale ieiunium & ſacratiß. Paſchæ ſolennitatem celebrauit: Et inde poſt non multos dies Aquaſgrani ueniens, Carolum filium ſuũ in terram Sclauorum, qui dicuntur Sorabi, & ſedent ſuper Albim fluuium, cũ exercitu miſit: in qua expeditione Miliduoch Sclauorum dux interfectus eſt: duoq; caſtella ab exercitu ædificata: Vnum ſuper ripam fluminis Salæ, alterum iuxta fluuiũ Alb[illegible]: Sclauisq; pacatis Carolus cũ exercitu regreſſus, in loco, qui dicitur Sili, ſuper ripã Moſæ fluminis ad Imperatorem uenit.

uenit. Miſſa eſt & manus de Baioaria & Alemannia atq; Burgundia, ſicut anno ſuperiore in terram Bohœmorum, uaſtataq; terræ non minima portione, abſque ullo graui incommodo regreſſa. Eodem anno in Corſicam inſulam contra Mauros, qui eam uaſtabant, claßis de Italia à Pipino miſſa eſt: Cuius aduentum Mauri non expectantes abſceſſerunt: unus tamen noſtrorum Hadumarus Comes ciuitatis Genuæ, imprudenter contra eos dimicans occiſus eſt. In Hiſpania uerò Nauarri & Pompelonenſes, qui ſuperioribus annis ad Saracenos defecerant, in fidem recepti ſunt. Claſſis à Nicephoro Imperatore, cui Niceta Patritius præerat, ad recuperandam Dalmatiam mittitur: Et legati, qui ante quatuor ferè annos ad Regem Perſarum mißi erant,

per ipſas Græcarum nauium ſtationes tranſuecti, ad Taruiſiani portus recc ptaculum nullo aduerſariorum ſæuiente regreßi ſunt. Imperator celebrauit Natalem Domini Aquiſgrani.

DCCCVII.

Prodigia ante Caroli morte.

ANno *ſuperiore* IIII. NON. SEPTEMB. *fuit eclypſis* Lunæ: *Tunc uerò erat Sol in* XVI. *parte* Virginis, *Luna in* XVI. *parte* Piſcium. Hoc *autem anno* II. CAL. FEB. *fuit* Luna XVII. *quãdo ſtella Iouis quaſi p eã tranſire uiſa eſt.* Et III. ID. FEB. *fuit eclypſis* Solis *media die, ſtante utroq; ſydere in* XXV. *parte* Aquarij. *Iterum* IIII. CAL. MAR. *fuit eclypſis* Lunæ *& apparuerunt acies eadẽ nocte miræ magnitudinis: &* Sol *ſtetit in* XI. *parte* Virginis: *nã & ſtella* Mercurij XVI. CAL. APRIL. *uiſa eſt in Sole, quaſi parua*

macula

macula nigra paululùm ſuperiùs medio centro eiuſdem ſyderis: quæ à nobis octo dies conſpicata eſt, ſed quando primùm intrauit uel receßit, nubibus impedientibus, minimè notare potuimus. Iterum menſe Auguſto XI. CAL. SEP. *eclypſis* Lunæ *facta eſt, hora noctis* III. Sole *poſito in* V. *parte* Virginis, & Luna *in* V. *parte* Piſcium: Sicq; *ab anni ſuperioris* Septembri, *uſq; ad anni præſentis* Septembrem *ter* Luna *obſcurata eſt,* & Sol *ſemel*. Ratbertus *miſſus* Imperatoris, *qui de* Oriente *reuertebatur, defunctus eſt*: Et *legatus* Regis Perſarum *nomine* Abdella, *cum* Monachis *de* Hieruſalem, *qui legatione* Thomæ Patriarchæ *fungebantur, quorum nomina fuére,* Georgius & Fœlix, *ad* Imperatorem *peruenerũt, munera deferentes, quæ prædictus* Rex

Eclypſes 4. infra venius anni circulum.

Munera magnifica Carolo miſſa à Rege Perſarũ

Rex Imperatori miſerat: id eſt, Papilionem, & tentoria atrij miræ & magnitudinis & pulchritudinis: Erant *omnia biſſina, tam tentoria, quàm & funes eorum, diuerſis tincta coloribus.* Fuerunt *præterea munera præfati* Regis *pallia ſerica multa, et præcioſa, & odorē, & unguenta, & balſamum, nec non horologium ex orichalco, arte mechanica mirificè compoſitum, in quo duodecim horarum curſus ad clepſydram uertebatur, cū totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubiectum ſibi cymbalum tinnire faciebant: additis in eodem eiuſdem numeri equitibus, qui per* XII. *feneſtras completis horis exibant, & impulſu egreſsionis ſuæ totidē feneſtras, quæ priùs erant apertæ claudebant: nec non & alia multa erant in ipſo*

Horologium miro artificio fabricatum.

horo-

horologio, quæ nunc enumerare longum eſt. Fuére prætereà inter prædicta munera, candelabra duo ex orichalco miræ magnitudinis & proceritatis: quæ omnia in Aquenſi palatio ad Imperatorem delata ſunt. Imperator legatum & monachos per aliquantum tempus ſecum retinens, in Italiam direxit, atque ibi eos tempus nauigationis expectare iußit. Eodemq́; anno Burchartum Comitem ſtabuli ſui cum claſſe miſit Corſicam, ut eam à Mauris qui ſuperioribus annis illuc uenire cõſtituerant, defenderet: hi iuxta conſuetudinem ſuam de Hiſpania egreßi primò Sardiniam appulſi ſunt: ibique cum Sardis prælio commiſſo, & multis ſuorum cæſis, nam ✱ I I I M. *ibi cecidiſſe perhibentur, in Corſicam recto curſu peruenerunt. Iterum ibi in quo-*

Candelabra duo ex aurichalco miræ magnitudinis.

✱tria millia 3000.

Mauri à Burchar to ſtabuli Comite magna cæde ſternũtur.

quodam portu eiuſdem inſulæ cum claſſe cui Burchartus præerat prælio decertauére, uictiq; ac fugati ſunt, amiſsis X III. *nauibus, & plurimis ſuorum interfectis. Adeò illo anno in omnibus locis aduerſa fortuna fatigati ſunt, eò quod anno ſuperiore contra omnem iuſtitiam de Patelaria inſula* L X. *monachos aſportatos in Hiſpania uendiderunt: quorum aliqui per liberalitatem Imperatoris iterum ad ſua loca reuerſi ſunt. Niceta Patritius, qui cum claſſe Conſtantinopolitana in Venetia ſe continebat, pace facta cum Pipino rege, & inducijs uſq; ad menſem Auguſtũ conſtitutis, ſtatione ſoluta Conſtantinopolim regreſſus eſt. Hoc anno Imperator Paſcha Aquiſgrani celebrauit, nec non & Natalem Domini.*

DCCCVIII.

Hyems

HYems molliſsima ac peſtilens fuit illo tempore, uereq́; inchoante Imperator Nouiomagū profectus, ibi Quadrageſimali ieiunio celebrato ac ſancto Paſchate iterum Aquaſgrani regreſſus eſt. Et quia nunciabatur Godefridum Regem Danorum in Abotritos cum exercitu traieciſſe, Carolum filium ſuum ad Albim cum ualida Francorum & Saxonum manu miſit, iubens, ut ueſano Regi reſiſterent, ſi Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Sed ille ſtatiuis per aliquot dies in littore habitis, expugnatis etiam & captis aliquot Sclauorum caſtellis, cum magno copiarum ſuarum detrimento reuerſus eſt. Nā licet Thraſiconē ducem Abotritorum populariū fidei diffidentē loco pepuliſſet: Godolaibum aliū ducem dolo captū patibulo ſuſpēdiſſet:

Godefridus Danorū Rex expugnatis aliquot Schlauorum caſtellis, cū magna copiarū ſtrage in patriā reuertitur.

Abotri-

Abotritorum duas partes uectigales ſibi feciſſet, optimos tamen militum ſuorum & manu promptiſsimos amiſit: & cum eis filium fratris ſui nomine Reginboltum, *qui oppugnatione cuiuſdam oppidi cũ plurimis* Dano*rum primoribus interfectus eſt.* Fili*us autem* Imperatoris Carolus Albim *ponte iunxit, & exercitum, cui præerat in* Hilinones *&* Smeldingos, *qui & ipſi ad* Godefridum *defecerant, celerrimè tranſpoſuit, populatisq́ue circumquaq́ue eorum agris, tranſitóque iterum flumine, cum incolumi exercitu in* Saxoniã *ſe recepit.* Erant *cum* Godefrido *in expeditione prædicta* Sclaui, *qui dicuntur* Vuilſi, *qui propter antiquas inimicitias, quas cum* Abotritis *habere ſolebant, ſponte ſe copijs eius coniunxerunt: ipſóque domum reuertente cum præda* quam

Ca rolus Magni Ca roli filius Albim fluuium ponte iunxit.

quā in Abotritis capere potuerunt, & ipſi domum regreßi ſunt. Godefridus uero prius quàm domum reuerteretur, deſtructo emporio, quod in oceani littore conſtitutum, lingua Danorum Rerich dicebatur, & magnam regno illius commoditatem uectigalium perſolutione præſtabat, tranſlatiſq́ue inde negotiatoribus, ſoluta claſſe ad portum, qui Sliestorff dicitur, cum uniuerſo exercitu uenit: ibi per aliquot dies moratus, limitem regni ſui, qui Saxoniam reſpicit, uallo munire conſtituit, eo modo, ut ab Orientali maris ſinu, quē illi Oſterſalt dicunt, uſq́ue ad occidentalem Oceanum totam Egidoræ fluminis aquilonarem ripam munimentum ualli prætexeret: una tantùm porta dimiſſa, per quam carpenta & equites emitti & recipi potuiſſent. Diuiſo itáque

itáque opere inter Duces copiarum, domum reuerſus eſt. Intereà Rex Nordhumbrorum de Britãnia inſula nomine Ardulf, regno & patria, pulſus, ad Imperatorem dum adhuc Nouiomagi moraretur uenit, & patefacto aduentus ſui negotio, Romã proficiſcitur: Romaq́; rediens, per legatos Romani Pontificis & Domini Imperatoris in regnum ſuum reducitur. Præerat ea tempeſtate Eccleſiæ Ro. Leo III. cuius legatus ad Britãniam directus eſt Adolphus Diaconus, de ipſa Britannia Saxo, & cum ipſo ad Imperatorẽ miſſi duo Abbates, Rutfridus Notarius, & Nantharius Abbas de Sancto Othmaro. Imperator uerò ædificatis per legatos ſuos ſuper Albim fluuium duobus caſtellis, præſidioq́; in eis contra Sclauorum incurſiones diſpoſito, Aquiſgrani hyemauit,

Ardulph9 Nordhumbrorũ rex patria & regno pulſus Nouiomagũ ad Carolũ venit, cuius auxilio in regnũ reducitur.

mauit, Natalémque Domini & S. Paſcha celebrauit.

DCCCIX.

CLaßis de Conſtantinopoli miſſa, primò Dalmatiam, deinde Venetiam appulit: cúmque ibi hyemaret, pars eius Comiaclum inſulam acceßit, commiſſoque prælio contra præſidium, quod in ea diſpoſitum erat uicta atque ſugata, Venetiam receßit. Dux autem qui claßi præerat nomine Paulus, cũ de pace inter Frãcos & Græcos conſtituenda, quaſi ſibi hoc eſſet iniunctum, apud Pipinum Italiæ Regem agere moliretur, Guilhario & Beato Venetiæ ducibus omnes conatus eius impedientibus, atq; ipſi etiã inſidias parẽtibus, cognita illorum fraude diſceßit. At in occiduis regionibus Dominus Ludouicus Rex, cum exercitu Hiſpaniã ingreſſus,

Ludouicus Rex Derthuſam, Hiſpaniæ ciuitatem fruſtrà obſidet.

ingreſſus, Dertuſam ciuitatem in ripa Iberi fluminis ſitam obſedit: conſumptoqúe in oppugnatione illius aliquanto tempore, ubi eam tam citò capi non poſſe uidit, dimiſſa obſidione, cum incolumi exercitu in Aquitaniam ſe recepit. Poſtquàm Ardulfus Rex Nordhumbrorum *reductus eſt in regnum ſuum, & legati Imperatoris atque Pontificis reuerſi ſunt: unus ex eis* Adolphus *uidelicet diaconus à piratis captus eſt, cæteris ſine periculo traijcientibus, ductuſqúe ab eis in* Britanniam, *à quodam* Coenulphi Regis *homine redemptus eſt,* Ro*mamqúe reuerſus.* In Tuſcia Populo*nium ciuitas magna à græcis, qui* Οροβιῶται *uocantur, deprædata eſt.* Mauri *quóque de* Hiſpania Corſicam *ingreßi, in ipſo* Sancto Paſchali Sab*batho, ciuitatem quandam diripuerunt,*

Mauri Corſicę quandam Ciuitatem in ſabbatho ſancto diripiunt.

runt, et præter Epiſcopum *ac paucos ſenes atque infirmos nihil in ea reliquerunt.* Intereà Godefridus Rex Da*norum, per negotiatores quoſdam ſignificauit ſe audiſſe,* Imperatorem *ſibi infenſum, ob id, quòd in* Abotritos *duxiſſet exercitum, & ſuas ultus eſſet iniurias: addens, uelle ſe purgare ab eo, quod ei obijciebatur, fœderis irruptionem ab illis priùs fuiſſe inchoatam,* Petebat *etiam, ut conuentus* Comitum Imperatoris *atque ſuorum iuxta terminos regni ſui trans* Albim *fieret, in quo res inuicem geſtæ proferri, & emendatione digna inter partes enumerari potuiſſent.* Non *abnuit* Imperator, *colloquiumq́ue trãs* Albim *habitum cum primoribus* Danorum *in loco qui dicitur* Badenfliet/ *multiſq́ue hinc & inde prolatis ac enumeratis rebus, nego-*

Colloquium de pace inter Francos & Danos Fruſtrà habitum.

tio penitùs infecto diſceſſum eſt. Thraſico uero dux Abotritorum, poſtquam filium ſuum poſtulanti Godefrido obſidē dederat, collecta popularium manu, & auxilio à Saxonibus accepto, uicinos ſuos Vuilſos aggreſſus, agros eorum ferro & igne uaſtauit: regreſſusq; domum cum ingenti præda, accepto iterum à Saxonibus ualidiori auxilio, Smeldingorum maximā ciuitatem expugnat: atq; ijs proſperis ſucceſsibus omnes, qui ab eo defecerāt, ad ſuam ſocietatē redire coēgit. Iis ita geſtis Impātor de Arduenna Aquaſgrani reuerſus, mēſe Nouēbri Conciliū habuit de proceſsiōe Spiritusſancti: Quam quæſtionē Ioannes quidā Monachus Ieroſolymis primò concitauit. Cuius definiēdæ cauſa Bernhartus Epiſcopus Vuormatiēſis, & Adelhartus Abbas monaſterij

Thraſico Abotritorum dux Smeldingam expugnat

Cor-

Corbeiæ Romam ad Leonem Papam miſsi ſunt. Agitatum eſt etiam in eodē concilio, De ſtatu Eccleſiarum, & conuerſatione eorū, qui in eis Deo ſeruire dicuntur: nec aliquid tamen definitū eſt, propter rerū, ut uidebatur, magnitudinem. Imperator aūt, cùm ei multa de iactantia & ſuperbia Regis Danorū nūciarentur, ſtatuit trās Albim ciuitatem ædificare, Francorumq́; in ea ponere præſidium: Cúmque ad hoc per Galliam atq; Germaniam homines congregâſſet, armisq́; ac cæteris ad uſum neceſſarijs rebus inſtructos per Friſiam ad locum deſtinatum ducere iuſsiſſet, Thraſico dux Abotritorū in emporio Rerich ab hominibus Godefridi per dolū interfectus eſt. Sed Imperator poſtquā locus ciuitati cōſtruendæ fuerat exploratus, Egbertū Comitē huic negotio

Expeditio Caroli in Danos.

Thraſico Abotritorum Dux dolo necatur.

exequẽdo præficiens, Albim traijcere & locum iuſſit occupare. Eſt autem locus ſuper ripam Sturiæ fluminis nomine Eſſesfelt, & occupatus eſt ab Egberto Comite et Saxonibus circa ID. MART. & muniri cœptus. Aureolus Comes, qui in cõfinio Hiſpaniæ atque Galliæ trans Pyrenæum contra Oſcam & Cæſarauguſtã reſidebat, defunctus eſt: & Amaroz Præfectus Cæſarauguſtæ, locum eius inuaſit, & in caſtellis illius præſidia diſpoſuit: miſſaqúe ad imperatorem legatione, ſe cum omnibus ſuis eius obſequio traditurum promiſit. Eclypſis Lunæ facta eſt VII. CAL. IAN.

Eclypſis Lunæ.

DCCCX.

AMaroz Cæſarauguſtæ præfectus, poſtq̃ imperatoris legati ad eum uenerunt, petijt, ut colloquium

quium fieret inter ipſum & Hiſpanici limitis cuſtodes, promittens ſe in eodem colloquio cum omnibus in Imperatoris ditionem eſſe uenturum. Quod licet imperator ut fieret annuiſſet, multis interuenientibus cauſis, manſit infectum. Mauri de tota Hiſpania maxima claſſe comparata, primò Sardiniam, deinde Corſicam appulerunt, nulloq; præſidio in ea inuento inſulam penè totam ſubegerūt. Intereà Pipinus Rex perfidia ducum Venetorum incitatus, Venetiam bello mariq; ſtatuit appetere: Subactaq; Venetia ac ducibus eius in deditionē acceptis, eandem claſſem ad Dalmatiæ littora uaſtanda miſit: Sed cùm Paulus Cephalaniæ præfectus cum orientali claſſe ad auxilium Dalmatis ferendum aduentaret, regia claßis ad propria regreditur. Rot-

Mauri Corſicam inuadunt

Pipinus Rex Venetiam ſubegit.

Rotdrudis Caroli filia ſenior moritur,

drudis filia Imperatoris, quæ natu maior erat, V III. ID. IVN. diem obijt. Imperator nero Aquiſgrani adhuc agens, & cõtra Godefridum Regem expeditionẽ meditans, nuncium accepit, claſſem ducentarum nauium de Nordmannia Friſiã appuliſſe, cũctaſq; Friſiaco littori adiacentes inſulas eſſe uaſtatas: iámque exercitum illum in continente eſſe, terrenáque prælia cum Friſonibus cõmiſiſſe, Danoſq; uictores tributum uictis impoſuiſſe, ac uectigalis nomine centum libras argenti à Friſonibus iam eſſe ſolutas: Regem uerò domi eſſe, quod & reuerà ita erat. Qui nuncius adeò Imperatorem concitauit, ut mißis in omnes circumquáque regiones ad congregandum exercitum nuncijs, ipſe ſine mora palatio exiens, primò claßi occurrere, deinde trãſmiſſo

Rheno,

Rheno, in loco, qui Lippēheim uocatur, copias quæ nondum conuenerant ſtatuit operiri: Vbi dum aliquot dies moraretur, Elephas ille, quē ei Aarō Rex Perſarum miſerat, ſubita morte perijt. Congregatis tandem copijs, celerrimè ad Aaram fluuium contendit: caſtriſque iuxta confluentem eius, quo Vuiſiræ flumine coniungitur, poſitis, minarum Godefridi Regis præſtolatur euentum. Nam Rex ille uaniſsimâ ſpe uictoriæ inflatus, acie ſe cum Imperatore confligere uelle iactabat. Sed dum Imperator in memorato loco ſtatiua haberet, diuerſarum rerum nuncij ad eum perferuntur, nam & claſſem, quæ Friſiam uaſtabat, domum regreſſam, & Godefridum Regem à quodam ſuo ſatellite interfectum, Caſtellum nomine Hobbuchi Albi flumini contiguum,

Godefridus Danorum Rex à proprio milite interfectus.

in quo Odo legatus Imperatoris, & Orientalium Saxonum erat præſidiū, à Vuilſis captum: Et Pipinum Regem Italiæ VIII. ID. IVL. de corpore migrâſſe. Duaſq; legationes de diuerſis orbis partibus, unam de Conſtantinopoli, alteram de Corduba pacis faciendæ cauſa aduentare nunciantur. Quibus ille acceptis, diſpoſita pro temporis conditione Saxonia, domum reuertitur. Tanta fuit in ea expeditione boum peſtilentia, ut penè nullus tanto exercitui ſupereſſet, quin omnes uſq; ad unum interirent: Et non ſolùm ibi, ſed etiam per omnes imperatori ſubiectas prouincias, in illius generis animalia mortalitas immaniſſimè graſſata eſt. Imperator Aquaſgrani ueniens menſe Octobri, memoratas legationes audiuit, pacémque cum Nicephoro Imperatore,

Pipini Regis mors.

Ingens boum peſtilentia.

peratore, & cum Abulaz rege Saracenorum fecit: Nam *Nicephoro* Venetiam *reddidit*: Et *Heimrichum* Comitem *olim à Saracenis captum*, A*bulaz remittente recepit*. Eo *anno* Sol & *Luna bis defecerunt*: Sol VIII. ID. IVN. & II. CAL. DECEMB. *Luna autem* XI. CAL. IVL. & XVIII. CAL. IAN. *Corſica inſula iterum à Mauris uaſtata eſt*. *Amaroz ab Abdiramam filio Abulazi de Cæſarauguſta expulſus*, & *Oſcam intrare compulſus eſt*. Godefrido *Danorum rege mortuo*, *Hemmingus filius fratris eius in regnum ſucceßit, ac pacem cum Imperatore fecit.*

Venetia Græcorũ Imperatori reddita

Eclypſes 4 anno vno.

Corſica à Mauris iterũ vaſtata.

Hemmingus Danorum rex.

DCCCXI.

ABſoluto atque dimiſſo Arſaphio Spathario, hoc nomẽ legato Nicephori Imperatoris, eiuſdem

pacis confirmandæ gratia legati Cõ-ſtantinopolim ad Imperatorem mittuntur, Hatto Epiſcopus Baſilienſis, & Hugo Comes Turonicus, & Aio Langobardus de Foroiulio, et cum eis Leo quidam Spatharius, natione Siculus, et Guilharius Dux Venetorum: quorum alter ante annos decem Romam ad Imperatorem, cùm ibi eſſet, de Sicilia profugit: & redire uolens ad patriam remittitur: Alter ꝓpter perfidiam honore ſpoliatus, Conſtantinopolim ad Dominum ſuum duci iubetur. Indicta inter Imperatorem & Hemmingum Danorum Regem pax, propter hyemis aſperitatem, quæ inter partes cõmeandi uiam claudebat, in armis iurata ſeruatur, donec redeunte ueris temperie, & uijs apertis, quæ immanitate frigoris clauſæ fuerant, cõgredientibus ex utraq; parte

utriusq;

utriusq; gentis, Francorum ſcilicet et Danorum XII. primoribus ſuper fluuium Egidoram, datis uiciſsim ſecundum ritum ac morem ſuum ſacramentis, pax firmatur. Primores autem de parte Francorũ hi fuére, Vualach filius Bernharti, Burchartus, Vnroch⁹, Vodo, Egbertus, Thedericus, Abbo, Oſtdach, Vuigman, omnes Comites: De parte Danorum, in primis fratres Hemmingi, Hancuuinc & Angandeo, deinde cæteri honorabiles inter ſuos uiri, Oſfred cognomento Turdimulo, & Vuarſten, & Suuomi, & Vrin, & alius Oſfred filius Heiligon, Oſfred de Sconouuc, & Hebbi, & Auuin. Imperator uerò cũ Hẽmingo pace firmata, & placito generali ſecundum conſuetudinem Aquiſgrani habito, in tres partes regni totidem exercitus miſit, Vnum trans

Pax inter Danos & Imperatórem firmatur.

Carolus tres exercitus mittit: In Hilinones: In Pannonias: In Brittones: qui omnes rebus proſperè geſtis, incolumes redeunt.

Albim, in Hilinones, qui & ipſos uaſtiuit, & caſtellum Hohbuochi ſuperiorę anno à Vuilſis deſtructum in ripa Albis fluminis reſtaurauit: Alterum in Pannonias, ad controuerſias Hunorum & Sclauorum finiendas: Tertium in Brittones ad eorum perfidiam puniendam: qui omnes rebus proſperè geſtis incolumes regreßi ſunt. Ipſe autem propter claſſem quā anno ſuperiori fieri imperauerat uidendam, ad Bononiam Gallicam, Ciuitatem maritimam, ubi eædem naues congregatæ erant acceßit: fanumq́; ibi ad nauigantium curſus dirigendos antiquitùs conſtitutum reſtaurauit, & in ſummitate eius nocturnum ignem accendit. Inde ad Scaldim fluuium ueniens, in loco qui Ganda uocatur, naues ad eandem claſſem ædificatus aſpexit, & circa mediū Nouē-

brem

brem Aquas uenit. Obuiã ei facti ſunt uenięti legati Hẽmingi Regis Auuin & Hebbi, munera Regis & uerba pacifica deferentes. Fuére etiam Aquiſgrani aduentum eius expectantes qui de Pannonia uenerunt, Cani, Zauci, principes Auarum, & Thudun & alij primores Sclauorum, circa Danubium habitantium, qui à ducibus copiarum, quæ in Pannoniam miſſæ fuerunt, ad præſentiam principis uenire iuſſi erant. Intereà Carolus filius Imperatoris, qui maior natu erat, II. NON. DECEMB. diẽ obijt. Impator Aquiſgrani hyemauit.

Carolus Imperatoris filius ſenior moritur.

DCCCXII.

NEc multò pòſt Hemmingus, Danorũ Rex defunctus nunciatur: cui cùm Sigifridus nepos Godefridi Regis, & Amilo nepos Heriholti, quondam Regis ſuccedere

Hemmingo Danorum Rege mortuo principes duo de regno contendentes pariter in prælio concidunt.

uoluiſſent, neq; uterq; regnare potuiſſet, comparatis copijs, & commiſſo prælio ambo moriuntur: Pars tamen *Amilonis adepta uictoria, fratres eius* Herioldum *et* Reginfridum Reges *ſibi conſtituerunt: quã neceſſariò pars uicta ſecuta, eoſdem ſibi regnare non abnuit. In eo prælio* * XDCCCCXL. *uiri cecidiſſe narrantur.* Nicephorus Imperator, *poſt multas & inſignes uictorias in* Mœſia *prouincia commiſſo cum* Bulgaris *prælio moritur: &* Michaël *gener eius* Imperator *factus, legatos* Imperatoris CAROLI *qui ad* Nicephorum *miſſi fuerunt, in* Cõſtantinopoli *ſuſcepit, & abſoluit. Cũ quibus & ſuos legatos direxit,* Michaëlem Epiſcopum & *Arſaphium atque* Theogniſtum Prothoſpatharios, & *per eos pacem à* Nicephoro *inceptam confirmauit. Nam* Aquiſgrani *ubi*

* 10940.

Nicephorus Græcorum Imperator moritur.

Michaël Græcorũ Imperator cũ Carolo pacẽ firmat.

ni ubi ad Imperatorem uenerunt, ſcriptum pacti, ab eo in epiſtola ſuſcipientes, more ſuo, id eſt Græca lingua, laudes ei dixerunt, & Imperatorem & βασιλέα eum appellantes: & inde reuerſi Romam, in baſilica Sancti Petri eundem pacti ſeu fœderis libellum à Leone Papa denuò ſuſceperunt. Quibus dimiſſis, Imperator generali conuentu Aquis, ſolenniter habito, Bernhartum filium Pipini nepotem, in Italiam miſit, propter famã claſſis, quæ de Africa & Hiſpania ad uaſtandam Italiam uenit: Gual lonem filium Bernharti patruelis ſui ſecum eſſe iuſſit, quouſque rerum euentus ſecuritatem noſtris afferret: Hæc claſſis partim in Corſicam, partim in Sardiniam uenit. Ea quidem pars, quæ in Sardiniam uenerat, penè tota deleta eſt.

Claſſis

Claſsis etiam Nordmannorum Hyberniām Scotorum inſulam aggreſſa, commiſſoq; cum Scotis prælio, parte non modica Nordmannorum interfecta, turpiter fugiendo domum reuerſa eſt. Pax cum Abulaz Rege Saracenorum facta. Item cum duce Beneuentanorum Grimoaldo, et tributi nomine *XXV M. ſolidorū auri à Beneuentanis ſoluta. Expeditio facta in Vuilſos, & ab eis obſides accepti. Heriboltus et Reginfridus reges Danorum miſſa ad Imperatorem legatione pacem petunt, & fratrem ſuum Hemmingū ſibi remitti rogant. Hoc anno I D. MAII. poſt meridiem Solis eclypſis fuit.

Pax cū Saracenis facta.

*viginti quinque millia.

Eclypſis Solis.

DCCCXIII.

IMperator Aquiſgrani hyemauit, & incipiente uerno tempore Amalharium Treuerēſem Epiſcopum,

&

& Petrum Abbatem monaſterij Nonantulæ propter pacem cum Michaële Imperatore confirmandam Conſtãtinopolim miſit. Pons apud Moguntiacum menſe Maio incendio conflagrauit. Poſt quod Imperator cùm in Arduenna uenaretur, pedum dolore decubuit: & conualeſcens Aquaſgrani reuerſus eſt: ac deinde habito generali conuentu, euocatum ad ſe apud Aquaſgrani filium ſuum Ludouicum Aquitaniæ Regem excipiens, coronã illi impoſuit, & imperialis nominis ſibi conſortem fecit: Bernhartúmque nepotem ſuum ex Pipino filio, Italiæ præfecit, & Regem appellari iuſſit. Concilia quoq; iuſſu eius ſuper ſtatu Eccleſiarum corrigendo per totam Galliam ab Epiſcopis celebrata ſunt. Quorum unum Moguntiaci, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabil-

Pons apud Moguntia incendio conflagrauit.

Ludouici filiũ ſuum Carolus Imperatorem crea

Concilia Caroli iuſſu celebrata.

Cabilloni, Quintum Arelati congregatum eſt: Et conſtitutionum, quæ in ſingulis factæ ſunt, collatio coram Imperatore in illo conuentu habita. Quas qui noſſe uoluerit, in ſupradictis ciuitatibus inuenire poterit: quãquam & in archiuo palatij exemplaria illarum habeantur. Miſsi ſunt de hoc conuentu quidam Francorũ & Saxonũ primores trans Albim fluuium ad confinia Nordmannorum, qui pacem cum eis ſecundum petitionem Regum illorum facerent, & fratrem eis redderent. Qui cùm pari numero, nam XVI. erãt, de primatibus Danorum occurriſſent, iuramentis utrinq; factis pax confirmata, & Regum frater eis redditus eſt. Qui tamen eo tẽpore domi non erant, ſed ad Vueſterfoeldam cum exercitu profecti. Quæ regio ultima regni eorum inter Septentrio-

ptentrionem & Occidentem ſita, cõtra aquilonarem Britãniæ ſummitatẽ reſpicit: cuius principes ac populus eis ſubijci recuſabant. Quibus *perdomitis cùm reuertiſſent, & fratrẽ ab Imperatore miſſum recepiſſent, filij* Godefridi Regis, *& ex primoribus* Danorũ *non pauci, qui iamdudũ relicta patria apud* Sueones *exulabant, comparatis undiq; copijs bellum intulerunt.* Et *confluentibus paßim ex omni* Danorũ *terra popularium turbis, cõmiſſo prælio, etiam regno non multo eos labore pepulerunt.* Mauris *de* Corſica Hiſpaniam *cũ multa præda redeuntibus,* Irmingarius Comes Emporitanus *in* Maiorica *inſidias poſuit, & octo naues eorum cœpit: in quibus quingentos & eo ampliùs captiuos inuenit.* Hoc Mauri *uindicare uolentes,* Centumcellas Tuſciæ *ciuitatem,* Maurorũ 8. naues captæ.

tem, & Niceam prouinciæ Narbonēſis uaſtauerunt. Sardiniam *quoq; aggreßi, commiſſoq; bello cum eis, pulſi ac uicti, & multis ſuorum amißis receſſerunt.* At Michael Imperator Bulgaros appetens bello, *haud proſperis ſucceßibus utitur: ac proinde domum reuerſus, depoſito diademate monachus efficitur:* In cuius locum Leo Bapdæ Patritij *filius* Imperator *conſtituitur.* Crumas Rex Bulgarorum *qui* Nicephorum Imperatorem *ante duos annos interfecerat, &* Michaëlem de Mæſia *fugauerat, ſecundis rebus elatus, cum exercitu uſque ad ipſam* Conſtantinopolim *acceßit: & iuxta portam ciuitatis caſtra poſuit:* Quem *mœnibus urbis obequitantem* Leo Imperator *eruptione facta incautum excepit, ac grauiter uulneratum fugiendo ſibi conſulere, ac*

Michael Conſtantinopolitanus Imperator depoſito diademate fit monach9.

re, ac in patriam turpiter redire coëgit.

DCCCXIIII.

D*Ominus Carolus Imperator dum Aquiſgrani hyemaret, Anno ætatis circiter* LXXI. *re-gni autem* XLVII. *ſubactæq; Italiæ* XLIIII. *ex quo uerò Imperator & Auguſtus appellatus eſt,* XIIII. V. CAL. FEB. *rebus humanis exceßit. Cuius rei nuncium cùm* LVDOVICVS *filius eius in Aquitania apud Thedoadum uillam, ubi & ipſe tunc hybernabat, pluri-mis deferentibus accepiſſet, triceſi-mo poſtquam id acciderat die Aquaſ-grani uenit: ſummóque omnium Frãcorum conſenſu ac fauore patri ſuc-ceßit: & ad ſuſcepti regni admini-ſtrationem cura conuerſa, primò le-gationes gentium, quæ ad patrem* Carolus Magnus moritur.

uenerunt

uenerunt auditas abſoluit: alias ſimili modo ad patrem antè quidem miſſas, ad ſe uerò uenientes ſuſcepit: inter quas præcipua fuit legatio de Conſtantinopoli miſſa. Nam Leo Imperator, qui Michaëli ſucceſſerat, dimiſſo Amalhario Epiſcopo et Petro Abbate, qui ad Michaëlem quidem miſſi, ad ſe tamen uenerunt, legatos ſuos Chriſtophorum Spatharium, et Gregorium Diaconum cum eis ad Dominum CAROLVM, & per eos deſcriptionem ac confirmationem pacti ac fœderis miſit: Quibus ſuſceptis atque dimiſsis, Dominus LVDOVICVS legatos ſuos Nordbertum Rhegienſem Epiſcopum & Richuuinum Patauinum Comitem ad Leonem Imperatorem ob renouandam ſecum amicitiam, & prædictum pactum cõfirmandum miſit: Habitoq; Aquiſgrani gene-

generali populi ſui cõuentu, ad iuſtitiã faciendã, & oppreßiões popula-riũ releuãdas, legatos in oẽs regni ſui fines miſit. Bernhartũ Regẽ *Italiæ nepotẽ ſuũ ad ſe euocatũ, muneribus donauit et in regnũ remiſit*: Cũ Grimoaldo Beneuentanorũ *duce pactum fecit atque firmauit, eo modo quo & pater, ſcilicet ut* Beneuentani *tributum annis ſingulis* VII. *millia ſolidorum darent*. Tunc *duos ex filijs ſuis*, Lotharium *in* Baioariam, Pipinum *in* Aquitaniã *miſit*. Heriboltus & Reginfridus Reges Danorum, *qui anno ſuperiore à filijs* Godefridi *uicti & regno pulſi fuerãt, reparatis uiribus iterum eis bellum intulerunt: in quo conflictu &* Reginfridus, & *unus de filijs* Godefridi, *qui maior natu erat, interfectus eſt*. Quo *facto* Heriboltꝰ *rebus ſuis diffidens, ad* Imperatorem *uenit*,

Dani inter ſe pro Regno dimicant.

uenit, & ſe in manus illius commendauit: quem ille ſuſceptum in Saxoniam ire, & opportunum tempus expectare iußit, quo ei quemadmodum petierat auxilium ferre poſſet.

DCCCXV.

I*Vſſum eſt ab Imperatore, ut Saxones & Abotriti, ad hanc expeditionem præpararentur: Tentatumq́; in illa hyeme, duabus uicibus, ſi Albis tranſiri poſſet: ſed mutatione ſubita aëris emolliti, ac glacie fluminis reſoluta, negotium remanſit infectum: donec tandem hyeme tranſacto circa medium Maium menſem opportunũ proficiſcendi tempus arriſit. Tũc omnes Saxonici Comites, omnesq́; Abotritorum copiæ cum legato Imperatoris Baldericho, ſicut iuſſum erat, ad auxilium Heriholto ferendũ trans Egidoram fluuium in terram Nordmannorum*

mannorum nomine Sinlendi perueniunt: Et *inde profecti* VII. *tandem die in loco qui dicitur* Li:*tus oceani caſtra ponunt: ibiq; ſtatiuis triduo habitis, cùm filij* Godefridi *contra eos magnis copijs, & ducentarum nauium claſſe comparata, in inſula quadam tribus millibus à continenti ſeparata reſiderent, ipſiq; cum eis congredi non auderent, uaſtatis circumquaq; uicinis pagis & acceptis popularium obſidibus* XL. *ad* Imperatorem *in Saxoniam reuerſi ſunt: ipſe enim tunc temporis, in loco qui dicitur* Padrabrunna *generalem populi ſui conuentum habebat.* Ibi *ad eum omnes* Orientalium Sclauorum Primores *& legati uenerunt.* Priuſquã *tamen illuc ueniret, ſed domi adhuc eſſet, allatum eſt ei quoſdam de primoribus* Romanorũ *ad interficiẽ-*

dum Leonem Papam in ipſa urbe Roma conſpiráſſe: ac deinde cùm huius cauſæ indicium ad Pontificem eſſet delatum, omnes illius factionis auctores ipſius iuſſu fuiſſe trucidatos. Quod cùm moleſtè ferret, ordinatis tunc Sclauorum & Heriholti rebus, ipſóque in Saxonia dimiſſo, cùm ad Franconofurt palatium ueniſſet, Bernhartum Regem Italiæ nepotem ſuum, qui & ipſe ſecum in Saxonia fuerat, ad cognoſcendum, quod nunciabatur, Romam mittit. Is cum eò ueniſſet ægritudine decubuit. res tamen, quas compererat per Gerholtum Comitem, qui ad hoc legatus erat datus, Imperatori nunciauit: quem legati pontificis Ioannes Siluæ candidæ, Theodorus Nomenclator et Sergius dux ſubſecuti, de ijs, quæ Domino obijciebãtur,

per

per oĩa Imperatori ſatiſfecerũt. Legati Sardorũ de Carali ciuitate uenerunt dona ferẽtes. Pax quæ cũ Abulaz Rege Saracenorũ facta eſt & per triennum ſeruata, uelut inutilis rupta, & contra eum iterum ſuſceptũ eſt bellum. Nordbertus Epiſcopus & Richuuinus Comes de Cõſtantinopoli regreſſi, deſcriptionem pacti, quã Leo Imperator eis dederat, detulerunt: qui inter cætera terræmotũ grauiſsimũ mẽſe Auguſto per cõtinuos V. dies ibi cõtigiſſe retulerunt, quo & ipſi⁹ ædificia urbis cõplura cecidiſſe, & aliarũ ciuitatũ populos ruinis oppreſſos eſſe teſtati ſunt. Sed in Gallia Santones ciuitas Aquitaniæ menſe Sept. dicitur tremuiſſe. Rhenus fluui⁹ alpinis imbrib⁹, ultra ſolitũ exũdauit. Cũ Romani Leonẽ Papã ægritudine decubuiſſe uiderent, collecta

Terræmotus vehemens Conſtantinopolim concutit V. continuis dieb⁹

Romanorum ſeditio contra Leonem papam,

I 2 manu

manu omnia prædia, quæ in ſingularum ciuitatū ditionibus nouiter extruxerat, primò diripiūt, deinde immiſſo igne cremant: tum Romam ire ſtatuunt, & quæ ſibi erepta quærebantur, uiolenter auferre: Quo comperto Bernhartus Rex miſſa manu per Vuinigiſum ducem Spoletanum & ſeditionem illam ſedauit, & eos à cœpto deſiſtere fecit: quæq; erāt geſta per legatos Imperatori nunciauit.

DCCCXVI.

HYeme tranſacta Saxones & Orientales Franci expeditione in Sorabos Sclauos, qui dicto audientes non erant facere iuſſi, imperata ſtrenuè compleuerunt, & cōtumacium audaciam non magno labore compreſſerunt: nam una ciuitate expugnata, quicquid in ea gente rebelle uidebatur, ſubiugatione promiſſa

miſſa quieuit. Vaſcones, qui trans Garonnam & circa Pyrenæum habitãt, propter ſublatum ducem ſuum nomine Siguuinum, quem Imperator ob nimiam eius inſolentiam ac morum prauitatem inde ſuſtulerat, ſolita leuitate commoti, coniuratione facta omnimoda defectione deſciuerunt: Sed duabus expeditionibus ita ſunt edomiti, ut tarda eis deditio & impetratio uideretur. Intereà Dominus Leo Papa anno Põtificatus ſui XXI. circiter VIII. KAL. IVN. de corpore migrauit, Stephanusq́; Diaconus in locum eius electus atq; ordinatus eſt. Nondumq́; duobus poſt conſecrationem ſuam exactis menſibus, quàm maximis potuit itineribus ad Imperatorem uenire contendit: miſſis interim duobus legatis, qui quaſi pro ſua cõſecratione Imperatori ſuggererent.

Leo Papa moritur.

Stepha Papa ad Imperato rem properat.

rerēt. Quod ubi Impatoraudiuit, Remis ei occurrere ſtatuit: miſsis obuiā ijs, qui cum illô deducerent: & aduentū eius præueniens, magno eū honore ſuſcepit. Qui ſtatim Imperatori aduent⁹ ſui cauſam inſinuās, celebratis ex more miſſarum ſolēnijs, eum diadematis impoſitione coronauit. Multis deindè inter eos muneribus datis & acceptis, conuiuijsq́; opimē celebratis, & amicitia uiciſsim fortiſsimo robore conſtituta, alijsq́; utilitatibus Sanctæ dei Eccleſiæ pro temporis opportunitate diſpoſitis, Pontifex Romā, Imperator Compendium palatiū petijt. Ibi cùm moraretur, legatos Abotritorum, & de Hiſpania legatos Abdirachmā filij Abulaz Regis ad ſe miſſos ſuſcepit, completisq́; ibi XX. uel eo ampliùs diebus, Aquaſgrani ad hyemandum profectus eſt.

Lega-

DCCCXVII.

LEgati Abdirachmam filij Abulas Regis Saracenorũ de Cæſaraugusta miſsi, pacis petendæ gratia uenerunt, & Compendio ab Imperatore auditi, Aquaſgrani eum precede re iuſſi ſunt, Quô cùm perueniſſet, legatum Leonis Imperatoris de Conſtantinopoli, pro Dalmatarum cauſa miſſum, Nicephorum nomine ſuſcepit: quem etiam, quia Cadolach, ad quem illorum confinium cura pertinebat non aderat, & tamen breui uenturus putabatur, aduentum illius iuſsit operiri. Quo ueniente, ratio inter eũ & legatum Imperatoris de quæſtionibus, quas idem detulit, habita eſt. Et quia res ad plurimos & Romanos et Sclauos pertinebat, neq; ſine illorum præſentia finiri poſſe uidebatur, in illo loco decernenda

differtur: miſſusq́; ad hoc cum Cado lach & prædicto legato in Dalmatiam Albigarius Vnrochi nepos. Legati etiam Abdirachman cùm tribus menſibus detenti eſſent, et iam de reditu deſperare cœpiſſent, remiſsi ſunt. Filij quoq; Godefridi Regis Danorum, propter aſsiduam Heriholti infeſtationem miſſa ad Imperatorem legatione, pacem petunt, eamq́; à ſe ſeruandam pollicentur: Sed cùm hæc ſimulata magis quàm ueracia viderentur, uelut inania neglecta ſunt, et auxilium contra eos Heriholto datum. Luna NON. FEB. *hora noctis* II. *defecit, cometes in ſigno Sagittarij apparuit. Intereà Stephanus Papa tertio poſtquàm Romã uenerat mẽſe, ſed nondum exacto, circiter* VIII. KAL. FEB. *diem obijt: Cui Paſchalis ſucceſſor electus, poſt completam ſo-*

Defectus Lunę Cometes.

Stephan⁹ Papa moritur.

ſolenniter ordinationem ſuam & munera, & excuſatoriam Imperatori *miſit epiſtolam: in qua ſibi non ſolùm nolenti, ſed etiam plurimùm renitenti,* Pontificatus *honorem uelut impoſitum aſſeuerat.* Miſſa *tamen alia legatione, pactum quod præceſſoribus ſuis factum erat, etiam ſecum fieri ac firmari rogauit.* Hanc *legationem* Theodorus Nomenclator *& detulit, & ea quæ petierat impetrauit.* Feria *quinta, qua* Cœna Domini *celebratur, cùm* Imperator *ab* Eccleſia *peracto ſacro officio remearet, lignea porticus, per quam incedebat, cùm fragili materia eſſet ædificata, & iam marcida & putrefacta, quæ contignationem & tabulatum ſuſtinebant tranſtra, pondus aliquod ferre non poſſent, incedentem deſuper* Imperatorem *ſubita ruina cum* XX. *&* Paſchalis Papa.

Ludouic⁹ cũ ponte cadẽs vulneratur.

eo ampliùs hominibus qui unà ibant, ad terram uſq; depreßit. Qui caſus cùm pleroſq; ex ijs, qui ſimul deciderant grauiter affeciſſet, illi nihil aliud leſionis intulit, quàm quod capulo gladij quo accinctus erat, imi pectoris pars ſiniſtra contuſa eſt: et auris dextera in parte uulnerata, fœmur quoq; dextrũ cuiuſdã ligni pondere iuxta inguina colliſum: ſed opera medicorum, qui ei curam adhibebant, ſumma celeritate conualuit: nam uiceſimo, poſtquam id acciderat, die Nouiomagum profectus, uenatu ſeſe exercebat, Vnde reuerſus generalem populi ſui conuentum Aquiſgrani more ſolito habuit, in quo filium ſuum primogenitum Lotharium coronauit, & nominis atque imperij ſui ſocium ſibi conſtituit: cæteros Reges appellatos unũ Aquitaniæ,

Lotharius à patre Ludouico Imperij cõſors conſtituitur.

niæ, alterum Baioariæ præfecit. Cõuentu peracto cùm Vogeſi ſaltum uenandi gratia peteret, obuios habuit legatos Leonis Imperatoris: quos cùm in Ingelheim palatio iuxta Moguntiacum ciuitatem audiſſet, ac legationem eorum non aliam eſſe, niſi quam Nicephorus eiuſdem Imperatoris legatus proximè attulerat, comperiſſet, celeriter abſolutos dimiſit, & quò tendebat, proficiſcitur. Nunciataq; defectione Abotritorum & Sclaomiri, comitibus tantùm, qui iuxta Albim in præſidio reſidere ſolebant, ut terminos ſibi commiſſos tuerentur, per legatum mandauit. Cauſa defectiõis erat, quod regiã poteſtatem, quam Sclaomir catenus poſt mortem Thraſiconis ſolus per Abotritos tenebat cũ Ceadrago filio Thraſiconis partiri uidebatur. Abotritorum defectio.

Quæ res illum tam grauiter exacerbauit, ut affirmaret ſe nunquam Albimfluuium tranſiturum, neque ad palatium uenturum. Statim miſſa trãs mare legatione, iunxit amicitiam cum filijs Godefridi, & ut exercitus trans Albim mitteretur impetrauit: nam & claßis eorum per Albim usq; ad Eſſeſfelt caſtellum uenit, quæ totam Sturiæ fluminis ripam deuaſtauit: & Gluomi Nordmannici limitis cuſtos pedeſtres copias ducens, ſimul cũ Abotritis terreno itinere ad ipſum caſtellũ acceßit. Quibus cùm noſtri fortiter reſtitiſſent, omiſſa caſtelli oppugnatione diſceſſerunt. Interea dum Imperator uenatione peracta de Vogeſo Aquaſgrani reuerteretur, nunciatum eſt ei, Bernhartum nepotem ſuum Italiæ Regem quorundam prauorum hominum conſilio tyrannidem

Bernhartus Ludouici nepos tyrannidem adſumit.

rannidem meditatum, iam omnes aditus, id eſt Cluſas, quibus in Italiam intratur, impoſitis firmâſſe præſidijs, atque omnes aditus Italiæ in illius uerba iurâſſe: quod ex parte uerum, ex parte falſum erat. Ad quos motus comprimendos, cùm ex tota Gallia atque Germania congregato cum ſumma celeritate magno exercitu Imperator ad Italiam feſtinâſſet, Bernhartus rebus ſuis diffidens, maximè quod ſe à ſuis quotidiè deſeri uidebat, armis depoſitis apud Cabillonem Imperatori ſe tradidit: quem ſecuti ſunt alij, & non ſolùm armis depoſitis ſe dediderunt, uerùm ultrò & ad primam interrogationem omnia ut geſta erant aperuerunt. Huius coniurationis principes fuere Eggideo inter omnes amicos Regis primus, & Reginhartus

hartus Cubicularius eius, & Reginharius Meginharij Comitis filius, cuius maternus auus Hartradus olim in Germania cum multis ex ea prouincia nobilibus contra Carolum Imperatorē cōiurauit. Erant prætereà alij multi præclari et nobiles uiri, qui in eodem ſcelere depræhenſi ſunt: inter quos et aliqui Epiſcopi, Anshelmus Mediolanēſis, et Vuolſoldus Cremonenſis, & Theodolphus Aurelienſis.

DCCCXVIII.

Detracta fraude ac cōiuratione patefacta, ac ſeditioſis omnibus in poteſtatem ſuam redactis, Imperator Aquaſgrani reuertitur. transactóque Quadrageſimali ieiunio, paucis poſt Paſcha diebus, coniurationis autores, qui ſuperiùs nominati ſunt, & Bernhartum Regem iudicio Francorum capitali ſententia

Bernhartꝰ cum cōiurationis autoribus oculis priuatur.

tia condemnatos, luminibus tantùm iuſſit orbari: Epiſcopos ſynodali decreto depoſitos, monaſterijs mancipari: cæteros prout quiſque uel nocentior uel innocentior apparebat uel exilio proſcribi, uel detondi atque in monaſterijs conuerſari. Atque ijs ita diſpoſitis ipſe cum maximo exercitu Britanniam aggreſſus, generalem conuentum Venedis habuit: Inde memoratam prouinciam ingreſſus, captis rebellium munitionibus, breui totam in ſuam poteſtatē non magno labore redegit. Nā poſtquam Mormannus, qui in ea præter ſolitum Brittonibus morem, regiam ſibi uēdicauerat poteſtatē, ab exercitu occiſus eſſet, nullus Britto inueniebatur qui reſiſteret, aut qui imperata facere, aut qui obſides qui iubebantur dare renueret. Qua expeditione

com-

completa cùm Imperator dimiſſo exercitu Andegauos ciuitatem eſſet reuerſus, Irmingardis regina coniunx eius, quam proficiſcens ibi ægrotantem dimiſerat, duobus diebus poſtquam ipſe ad eam uenit, morbo inualeſcente V. NON. OCTOB. deceßit. Eclypſis Solis contigit VIII. ID. IVL. Imperator per Rotomagum & per Ambianos & Cameracum Aquaſgrani ad hybernandū reuerſus, cùm Hariſtallium ueniſſet, obuios habuit legatos Sigonis ducis Beneuentanorum dona deferentes; eúmque de nece Grimoaldi Ducis anteceſſoris ſui accuſantes. Erant ibi & aliarum nationum legati, Abotritorū uidelicet ac Bornæ Ducis Guduſcanorum & Timotianorum, qui nuper à Bulgarorum ſocietate deſciuerant, & ad fines noſtros ſe contulerant: ſimul

Irmigardis Imperatrix moritur.

Solis Eclypſis.

mul & Lindeuuiti Ducis Pannoniæ inferioris, qui res nouas moliens, Cadolaum Comitem & Marcæ Foroiulienſis præfectum, crudelitatis & inſolentiæ accuſare conabatur. Quibus ibi auditis atque dimiſsis, Imperator Aquaſgrani ad hyemandũ profectus eſt.

DCCCXIX.

Sclaomir Abotritorum Rex ob cuius perfidiam ulciſcendam exercitus Saxonum & Orientaliũ Frãcorum eodem anno trans Albim miſſus fuerat, per præfectos Saxonici limitis & legatos Imperatoris, qui exercitui præerant, Aquaſgraui adductus eſt. Quem cùm primores populi ſui, qui ſimul iuſsi uenerant, multis criminibus accuſarent, & ille ratio nabili defenſione obiecta ſibi refellere non ualeret, exilio condemnatus eſt,

Sclaomir Abotritorum Rex exilio damnatur.

eſt, & regnum Ceadrago Thraſiconis filio datum. Similiter modo et Lupus Centuli Vaſco, qui cum Berengario Toloſæ, & Guarino Auerni Comite eodem anno prælio conflixit, in quo & fratrem Garuhandum ſingularis amentiæ hominem perdidit: & ipſe niſi fugiendo ſibi conſuluiſſet, prope interitum fuit, cùm in conſpectu Imperatoris ueniſſet, ac de perfidia, cuius à memoratis comitibus accuſabatur, ſe purgare non potuiſſet, & ipſe eſt temporali exilio damnatus. Conuentus Aquiſgraui poſt Natalem Domini habitus, in quo multa de ſtatu Eccleſiarum & monaſteriorum tractata atque ordinata ſunt: Legibus etiam capitula quædā neceſſaria, quia deërant conſcripta atq; addita ſunt. Quo peracto Imperator inſpectis pleriſq; nobilium filiabus, Vuelpi Comitis

mitis

mitis filiã nomine Iudith duxit uxorem. Iterúmque conuentus menſe Iulio apud Ingelheim palatium habitus, & exercitus de Italia in Pannoniam propter Lindeuuiti rebellionem miſſus: qui rebus parùm proſperè geſtis infecto penè negotio regreſſus eſt: & Lindeuuitus ſuperbia elatus, legatos quaſi pacem petendo ad Imperatorem miſit, conditiones quaſdam proponens, ad quarum conceßionem, ea quæ iuberentur, ſe facturum pollicebatur: Quas cùm Imperator non reciperet, aliâſque ei per ſuos legatos proponeret, permanendum ſibi in inchoata perfidia uelut optimum indicans, mißis circumquáque legatis, uicinas gentes ad bellum ſollicitare curauit. Timotianorũ quoq; populũ, qui dimiſſa Bulgarorũ ſocietate ad Imperatorẽ uenire ac ditioni Ludouic⁹ vxorẽ ducit Iudith

eius

eius ſe permittere geſtiebat, ne hoc fieret ita intercepit, ac falſis perſuaſionibus illexit, ut omiſſo quod facere cogitabat, perfidiæ illius ſocius & adiutor exiſteret. Exercitu uerò de Pannonia reuerſo, Cadolach Dux Foroiulienſis febre correptus in ipſa Marchia deceſſit: Cui cũ Baldrichus eſſet ſubrogatus, & in Carantanorum regionem, quæ ad ipſius curam pertinebat, fuiſſet ingreſſus, obuium ibi habuit Lindeuuiti exercitum, quẽ iuxta Drauum fluuium iter agentem parua manu aggreſſus, pluribus interfectis & auertit, & de illa prouincia fugauit. Borna uerò dux Dalmatiæ cũ magnis copijs ad Colapium fluuiũ Lindeuuito ad ſe uenienti occurrẽs, in prima cõgreſſione à Guduſcanis deſeritur: auxilio tamẽ Prætorianorũ ſuorũ ꝓtectus euaſit. Perijt
in eo

in eo prælio Dragomoſus ſocer Lindeuuiti, qui in exordio defectionis relicto genero Bornæ ſe coniunxerat. Guduſcani domum regreſſi, iterum à Borna ſubiguntur. At Lindeuuitus occaſionem nactus cum ualida manu menſe Decembri Dalmatiam ingreſ- Dalmatia
ſus, ferro & igne eandem deuaſtat. vaſtatur.
Cui cùm Borna ſe penitus imparem reſpiceret, omnia ſua caſtellis incluſit, & ipſe cum delecta manu nunc à tergo nunc à latere inſiſtens, Lindeuuiti copias & interdiù ubicunque poterat lacerauit, neq; eũ in ſua prouincia impunè uerſari permiſit: ad extremum graui damno affectum, regione coëgit excedere, tribus hominum millibus de exercitu illius interfectis, & CCC uel eo ampliùs caballis captis, præter ſarcinas & ſpolia diuerſi generis direpta: quæ qualiter

Pipinus Vaſconiã pacat.

geſta fuerint per legatos ſuos Imperatori nunciare curauit. At in partibus occiduis Pipinus Imperatoris filius iuſſu patris Vaſconiam cum exercitu ingreſſus, ſublatis ex ea ſeditioſis totam eam prouinciam ita pacauit, ut nullus in ea rebellis aut inobediens remanſiſſe uideretur. Heriboltus quoq; iuſſu Imperatoris ad naues ſuas per Abotritos reductus, in patriam quaſi regnum ibi accepturus nauigauit: cui ſe duo ex filijs Godefridi, quaſi unà cum eo regnum habituri ſociâſſe dicuntur, alijs duobus patria expulſis: ſed hoc dolo factum putatur. Imperator conuentu dimiſſo, primò Cruciniacum, deinde Bingiam ueniens, ſecunda aqua Confluentem uſque per Rhenum nauigauit: Inde Arduennam ueñãdi gratia proficiſcitur: Venatorio quoque exercitio

tio more ſolenni ibidem exacto, Aquaſgrani ad hyemandum reuertitur.

DCCCXX.

M*Enſe Ianuario conuentus ibidem habitus, in quo de Lindeuuiti defectione deliberatum eſt, ut tres exercitus ſimul ex tribus partibus ad deuaſtandam eius regionem atque ipſius audaciam coërcendam mitterentur. Borna quóque primò per legatos, deinde ipſe ueniens, quid ſibi facto opus eſſe uideretur, ſuggeßit. In eo conuentu Bero Comes Barcinonæ, qui iam diu fraudis & infidelitatis à uicinis ſuis inſimulabatur, cum accuſatore ſuo equeſtri pugna confligere conatus uincitur: Cumq; ut reus maieſtatis capitali ſententia dãnaretur, parſum eſt ei, miſericordia Imperatoris & Rotomagũ exilio* Bero Comes Barcinonę exilio damnatur.

exilio proſcriptus eſt. Tranſacta hyeme, ut primùm herba pabulum iumẽtis præbere potuit, tres illi exercitus contra Lindeuuitum mittuntur: quorum unus de Italia per Alpes Noricas alter per Carantanorum prouinciam, tertius per Baioariam & Pannoniam ſuperiorem intrauit. Et duo quidem, id eſt, dexter ac ſiniſter tardiùs ingreßi ſunt, eò quod unus Alpium tranſitu, hoſtium manu reſiſtente prohibebatur: alter & longitudine itineris, & Drauo flumine, quod traijciẽdum erat, impediebatur: medius autem qui per Carantanos intrabat, quanquam tribus in locis ei reſiſteretur, fœliciore uſus fortuna, ter hoſte ſuperato, Drauo etiam tranſmiſſo, celeriùs ad deſtinata loca peruenit. Contra hæc Lindeuuitus nihil molitus, munitione tãtùm caſtelli, quod

Expeditio in Lindeuuitũ Panoniç regem.

quod in arduo monte conſtruxerat, ſe ſuosq́; continuit: & nec belli nec pacis, uel per ſemetipſum, uel per legatos ullum ſermonem habuiſſe dicitur. Exercitus *uerò poſtquam in unũ conuenerunt, totam penè regionem ferro et igne uaſtantes, haud ullo graui damno accepto domũ reuerſi ſunt. Is tamen, qui per Pannoniam ſuperiorem iter fecerat, in tranſitu* Draui *fluminis ex locorum & aquarum inſalubritate ſoluti uentris incommodo grauiter affectus eſt, & pars eius non modica hoc morbo cõſumpta eſt: hi tres exercitus de* Saxonia *&* Orientali Francia *&* Alemannia, Baioaria *quoq́; atq́;* Italia *congregati ſunt. Quibus domum reuerſis,* Carniolenſes, *qui* Carcaſauum *fluuium habitãt, &* Foroiulienſibus *penè contigui ſunt,* Baldericho *ſe dediderunt.* Idem

Pannonia ferro & igne vaſtatur.

& pars Carantahorum, quæ ad Lindeuuiti partes à nobis defecerat, facere curauit. Fœdus inter nos & Abulaz Regem Saracenorũ conſtitutum: et neutræ parti ſatis proficuum, conſultò ruptum, bellúmque aduerſus eum ſuſceptum eſt. In Italico mari octo naues negotiatorũ de Sardinia ad Italiam reuertentium à piratis captæ ac demerſæ ſunt. De Nordmannia uerò XIII. piraticæ naues egreſſæ, primò in Flandrẽſi littore prædari molientes, ab ijs qui in præſidio erant, repulſæ ſunt: ubi tamen ab eis propter incuriam aliquot caſæ uiles, incenſæ, & paruus numerus pecoris eſt abactus. In oſtio Sequanæ ſimilia tentantes, reſiſtentibus ſibi littoris cuſtodibus, quinque ſuorum interfectis irritæ diſceſſerunt: Tandem in Aquitanico littore proſperis uſæ

Nordmannorum piratæ.

ſuc-

ſucceßibus, uico quodam qui uocatur Bundium,*ad integrum depopulato, cum ingenti præda ad propria reuerſæ ſunt*. Hoc anno *propter iuges pluuias, & aërem humore nimio reſolutum, magna incommoda contigerunt: nam et hominum & boũ peſtilentia tam immanè longè latéque graſſata eſt, ut uix ulla pars totius regni Francorum ab hac peſte immunis & intacta poſſet inueniri: Frumenta quoq; & legumina imbrium aßiduitate corrupta, uel colligi non poterant, uel collecta computreſcebant*. V*inum etiam, cuius paruus prouentus eodem anno fuit, propter caloris inopiã acerbũ & inſuaue fiebat*. In *quibuſdã uerò locis ex inundatione fluminũ aquis in plano ſtagnantibus autũnalis ſatio ita impedita eſt, ut penitùs nil frugum ante uernum* Peſtis magna.

Defectus Lunæ. *tempus ſeminaretur. Luna defecit* VIII. CAL. DECEMB. *hora noctis* II. *Imperator poſt actum Cariſiaci cõuentum, autumnalemq́; uenationem ex more completam, Aquas reuerſus eſt.*

DCCCXXI.

CONuentus menſe Septẽbri Aquiſgrani habitus, & in eo de bello Lindeuuitico tractatum, ac tres exercitus ordinati, qui futura æſtate perfidorum agros per uices uaſtarẽt. Simili modo de Marca Hiſpanica cõſtitutum, & hoc illius limitis præfectis imperatum eſt. Iterumq́; conuentus menſe Maio Nouiomagi habendus indictus eſt, Comitesq́;, qui illuc uenirent deputati. Eo anno Dominus Imperator poſt feſti Paſchalis expletionem per Moſam nauigauit, ibiq́; conſtitutam annis ſuperioribus

atq́;

atq; conſcriptam inter filios ſuos regni partitionem recenſuit, ac iuramentis optimatum, qui tūc adeſſe potuerāt, confirmauit: Suſceptisq; ibidē Paſchalis Romani Pontificis legatis, Petro uidelicet Centumcellenſi Epiſcopo, & Leone Nomenclatore, eiſdemq; celeriter abſolutis, Comitibus etiam, qui aderant ad expeditionem Pannonicam deſtinatis, ipſe paululùm ibi remoratus, Aquaſgrani reuerſus eſt: Et poſt paucos dies per Arduennam iter faciens, Treueros ac Metis uenit: indeq; Rumrichi caſtellum petens, reliquum æſtiui caloris & autumni dimidium exercitatione uenatoria in Vogeſi ſaltu atque ſecretis exegit. Intereà Borna dux Dalmatiæ atque Lyburniæ defunctus eſt: & petente populo atque Imperatore conſentiente, nepos illius

Altera in Pannoniā expeditio.

Borna Dalmatiędux moritur.

nomine illius Ladaſclauus ſucceſſor ei conſtitutus eſt. Allatum eſt & de morte Leonis Conſtantinopolitani Imperatoris, quod conſpiratione quorundam optimatum ſuorum, & precipuè Michaëlis Comitis, domeſticorum inſidijs in ipſo palátio ſit interemptus: qui ſuffragio ciuium & prætorianorum militum ſtudio infulas imperij ſuſcepiſſe dicebatur.

Leo Conſtantinopolitanus Imperator in proprio palatio à ſuis interemptus.

Fortunatus Patriarcha Gradenſis cùm à quodam presbytero ſuo nomine Tyberio apud Imperatorem fuiſſet accuſatus, quod Lindeuuitum ad perſeuerandum in perfidia, qua cœperat hortaretur, cúmque ad caſtella ſua munienda, artifices & murarios mittendo iuuaret, & ob hoc ad palatium ire iuberetur, primò uelut iuſsionem impleturus in Hiſtriã profectus eſt: inde ſimulato reditu ad

Gra-

Gradum ciuitatem nullo ſuorum, præter eos cum quibus hoc tractauerat ſuſpicante, nactus occaſionem clàm nauigauit: ueniénſque Iaderam Dalmatiæ ciuitatem Ioanni præfecto prouinciæ illius fugæ ſuæ cauſas aperuit: qui cum ſtatim naui impoſitum Conſtantinopolim miſit. Medio menſe Octobri conuentus generalis apud Theodonis uillam magna populi Francorum frequeotia celebratur: in quo Lotharius primogenitus Imperatoris LVDOVICI *Irmingardim Hugonis Comitis filiam ſolenni more duxit uxorem: Illuc etiam legati Romani Pontificis Theodorus Primicerius ac Florus cum magnis uenêre muneribus: Aſſuére & Comites in codẽ conuentu iam de Pãnonia regreſſi, q depopulata deſertorũ & Lindeuuito adhærenniũ uniuerſa* regio-

Lotharius Irmingardim vxorem ducit

regione, cum nullus eis ibidem copiam pugnandi feciſſet, domum regreſſi ſunt. Eminuit in hoc placito piiſſimi Imperatoris miſericordia ſingularis, quam oſtendit ſuper eos, qui cum Bernharto nepote ſuo in Italia contra caput ac regnum ſuum coniurauerunt: quibus ſibi ad præſentiam uenire iuſſis, non ſolùm uitam & membra conceſſit, uerùm etiam poſſeſſiones iudicio legis in fiſcum redactas, magna liberalitate reſtituit. Adelhartum quoque de Aquitania ubi exulabat euocatum, Corbeiæ monaſterio, ut priùs fuerat, Abbatem ac rectorem eſſe iuſſit: & Bernarium fratrem eius reconciliatum eidem monaſterio reddidit. Completisq; ijs, quæ ad regni utilitatem inchoauerat, à ſacramento, quod apud Nouiomagum pars optimatum iura-

Ingẽs Imperatoris in coniuratos pietas.

iurauerat, generaliter conſummato, ipſe Aquaſgrani reuertitur. Filium autem Lotharium, poſt nuptias ritu ſolenni celebratas, ad hyemandum Vuormatiam miſit. De parte Danorum omnia quieta eo anno fuerunt: & Heriboltus à filijs Godefridi in ſocietatem regni receptus: quæ res tranquillum inter eos huius temporis ſtatum feciſſe putatur. Sed quia Ceadragus Abotritorum Princeps perfidiæ & cuiuſdam cum filijs Godefridi factæ ſocietatis notabatur, Sclamoir æmulus eius in patriam remittitur: qui cùm in Saxoniam ueniſſet, ægritudine decubuit: perceptoq; baptiſmatis ſacramento defunctus eſt. Autumnalis ſatio iugitate pluuiarum in quibuſdam locis impedita eſt: cui hyems in tantum prolixa ſucceſſit & aſpera, ut nō ſolùm minores

Ceadragi perfidia.

Sclamoir ab exilio in regnū remiſſus, moritur in itinere.

Hyems aſperrima.

riui ac mediocres fluuij, uerùm ipſi maximi amnes Rhenus uidelicet, ac famoſiſſimi, Danubius Albiſque ac Sequana, cæteraq́; per Galliam atque Germaniam Oceanum petentia flumina, adeò ſolida glacie ſtringerẽtur, ut XXX. *uel eo ampliùs diebus plauſtra huc atq́; illuc commeantia uelut pontibus iuncta ſuſtinerent: cuius reſolutio non modicum uillis iuxta Rheni fluenta conſtitutis damnum intulit.*

DCCCXXII.

Portenta. IN *regione Turingorum, quodam in loco iuxta fluuium ceſpis longitudine pedum* L, *latitudine* XIIII. *altitudine ſeſquipedali de terra ſine manibus & præciſus & ſublatus eſt, & ab eo loco, in quo ſumptus eſt,* XXV. *pedum ſpatio diſtans, inuentus eſt. Item in parte Orientali*

Saxo-

Saxoniæ, quæ Sorabōrum finibus contigua eſt, in quodam deſerto loco iuxta lacum, qui dicitur Arnſeo, in modum aggeris terra intumuit & limitem unius leucæ longitudine porrectū. ſub unius noctis ſpatio abſq; humani operis molimine, ad inſtar ualli ſuſtulit. Vuinigiſus dux Spoletanus iā ſenio confectus, habitu ſeculari depoſito monaſticæ ſe mancipauit conuerſationi: ac non multò pòſt tactus corporis infirmitate deceßit: in cuius locum Suppo Brixiæ Comes ſubſtitutus eſt. Dominus Imperator conſilio cum Epiſcopis & optimatibus ſuis habito, fratribus ſuis quos inuitos tonderi iußit reconciliatus eſt: & tam de hoc facto, quàm & de ijs, quæ erga Bernhartū filium fratris ſui Pipini, nec non & ijs quæ circa Adelhartum Abbatem & fratrem eius

Vuinigiſ9 dux Spoletan9 monachus factus moritur.

Ludouicī deuotio & pœnitētia.

Vualachum geſta ſunt, publicam confeßionem fecit, & pœnitentiam egit: quod tamen in eo conuentu quẽ eodem anno menſe Auguſto Attiniaci habuit, in præſentia totius populi ſui peregit: in quo quicquid ſimilium rerum uel à ſe uel à patre factum inuenire potuit, ſumma deuotione emendare curauit. Exercitus de Italia propter Lindeuuiticum bellum conficiendum in Pannoniam miſſus eſt.

Tertia in Pannoniam expeditio.

Ad cuius aduentum Lindeuuitus Siſcia ciuitate relicta ad Sorabos, quæ natio magnam Dalmatiæ partem obtinere dicitur, fugiendo ſe contulit, & uno ex ducibus eorum à quo receptus eſt per dolum interfecto, ciuitatem eius in ſuam redegit ditionem: mißis tamẽ ad exercitum Imperatoris legatis ſuis, ad eius præſentiam ſe uelle uenire promiſit. Saxones intereà

reà iuſſu Imperatoris caſtellum quod dam trans Albim in loco cui Delbende nomen ædificant, depulſis ex eo Sclauis, qui illud priùs occupauerant: præſidiumq; Saxonum in eo poſitum contra incurſiones illorum Comites marcæ Hiſpanicæ trans Sicorim fluuium in Hiſpania profecti, uaſtatis agris & incenſis compluribus uillis, & capta non modica præda regreſſi ſunt. Simili modo poſt æquinoctium autumnale à Comitibus marcæ Britãnicæ in poſſeſſionẽ cuiuſdam Britonis, qui rebellis tunc extiterat nomine Vuihormachus, expeditione facta, & omnia ferro & igne uaſtata ſunt. Peracto conuentu, qui Attiniaci habebatur, Imperator uenandi gratia Arduennam petijt, Lotharium uerò filium ſuum in Italiam miſit: cum quo Vualachũ Monachum

Hiſpania uaſtatur.

Ludouicus Lotharium filium ad Regendam Italiam mittit & Pipinũ ad Aquitaniam.

propinquum ſuum, fratrem uidelicet Adelharti Abbatis, & Gerungum oſtiariorum magiſtrũ unà miſit: quorum conſilio & in re familiari & in negotijs ad regni commoda pertinẽtibus uteretur. Pipinũ autem in Aquitaniam ire præcepit: eum tamẽ prius filiam Thietberti Comitis Matricenſis in coniugiũ fecit accipere: & poſt nuptias celebratas ad occiduas regiones proficiſci. Ipſe uerò peracta autumnali uenatione trans Rhenũ hyematum ad Franconofurt profectus eſt: ibiq; generali conuentu congregato, neceſſaria quæq; & ad utilitatẽ Orientalium regni ſui finium pertinentia, more ſolenni cum optimatibus quos ad hoc euocari iuſſerat, tractare curauit. In quo conuentu omnium Orientalium Sclauorum, hoc eſt, Abotritorum, Soraborum, Vuil-

ſorum,

ſorum, Bohœmorum, Maruanorum, Predenecentorum, & in Pannonia reſidentium Auarum legationes cùm muneribus ad ſe miſsis excepit. Fuére in eodem conuentu & legationes de Nordmannia, tam de parte Heriholti quàm filiorũ Godefridi: quibus omnibus auditis átq; dimiſsis, ipſe in eodẽ loco conſtructis ad hoc neceſſarijs ædificijs nouis, quemadmodum ſecum ſtatuerat, hyemauit.

DCCCXXIII.

Menſe Maio conuentus ibidem habitus eſt, in quo non uniuerſæ Franciæ primores, ſed de Orientali Francia, Baioaria, Alemannia, atque Alemanniæ contermina Burgundia, & regionibus Rheno adiacentibus adeſſe iuſsi ſunt: in quo inter cæteras barbarorum legationes quæ uel ſua ſpõte uenerũt, duo fratres

Reges

Reges uidelicet Vuilſorum contro-uerſiam inter ſe de regno habentes, ad Imperatoris præſentiam uene-runt: quorum nomina ſunt Meliga-ſtus & Celeadragus: erant enim filij Liubi Regis Vuilſorum, qui licet cum fratribus ſuis regnum ſuum diuiſum teneret, tamen propterea quòd na-tu maior eſſet, ad eum totius regni ſumma pertinebat: qui ubi commiſſo cum orientalibus Abotritis prælio cecidiſſet, Vuilſi filium eius Meliga-ſtum, qui maior erat Regem ſibi con ſtituunt: Sed cùm eius ſecundum ri-tum gentis commiſſum ſibi regnum parùm dignè adminiſtraret, illo abie cto iuniori fratri regium honorem detulerunt: quam ob cauſam ambo ad præſentiam Imperatoris uenerunt: Quos cùm audiſſet, & gentis uolun-tatem proniorem in iunioris fratris hono-

honore agnouiſſet, ſtatuit, ut is delatam ſibi à populo ſuo poteſtatem haberet, ambos tamen muneribus donatos & ſacramento firmatos in patriam remiſit. Accuſatus eſt in eodẽ placito apud Imperatorem Ceadragus Abotritorum princeps, quod ſe erga partes Francorum parùm fideliter ageret, & ad Imperatoris præſentiam iam diù uenire dißimulâſſet: propter quod ad eum legati directi ſunt: cum quibus ille iterum quoſdã ex primoribus gentis ſuæ ad Imperatorem miſit, pérque eorum uerba promiſit ſe ad proximum hyemis tempus ad illius præſentiam eſſe uenturum. Lotharius uerò cùm ſecundum Patris iußionem in Italia iuſtitias faceret, & iam ſe ad reuertendum de Italia præpararet, rogante Paſchale papa Romam uenit, & honorificè ab illo

Lotharius Romæ à ſummo pontifice Paſchali coronatur Auguſtus.

illo ſuſceptus, in Sancto Paſchali die apud Sanctum Petrum regni coronã, & Imperatoris & Auguſti nomẽ accepit: inde Papiã regreſſus, menſe Iunio ad Imperatorem uenit: Qui cùm Imperatori de iuſtitia in Italia à ſe partim facta partim inchoata feciſſet indicium, miſſus eſt Adelhartus Comes palatij, iuſſumq; eſt, ut Mauringũ Brixiæ Comitẽ ſecũ aſſumeret, & inchoatas iuſtitias perficere curaret. Drogonem fratrem eius ſub canonica uita degentem, Metenſi Eccleſiæ, clero eiuſdem urbis conſentiente atq; eligente rectorem conſtituit, eumq; ad pontificatus gradum cenſuit promouendum. In eodem cõuentu locus & tempus alterius conuentus habendi indicta ſunt, Nouembris uidelicet menſis, & Compendium palatium. Peracto itaque placito

& dimiſsis proceribus cùm Imperator iam inde digredi ſtatuiſſet, allatum eſt ei de interitu Lindeuuiti, quod relictis Sorabis, cùm in Dalmatiam ad Lindemuslum auunculũ Bornæ ducis perueniſſet, & aliquantùm temporis cum eo moratus fuiſſet, dolo ipſius fuiſſet interfectus. Nunciatum eſt etiam, Theodorum Romanæ Eccleſiæ Primicerium & Leonem Nomenclatorem generum eius in patriarchio Lateranenſi primò excœcatos, ac deinde fuiſſe decollatos: & hoc ideò eis contigiſſe, quod ſe in omnibus fideliter erga partes Lotharij iuuenis Imperatoris agerent. Erant & qui dicerent, uel iuſſu uel conſilio Paſchalis Pontificis rem fuiſſe perpetratam. Ad quod explorandum ac diligenter inueſtigandum miſſi ſunt Adalungus Abbas Monaſte-

Theodor. Rom. Eccleſiæ primicerius, Et Leo Nomẽclator oculis Primò erutis decollantur.

rij

rij Sancti Vedaſti, & Hunſridus Comes Curienſis: ſed antequam illi fuiſſent profecti, uenerunt legati Paſchalis Ioannes Epiſcopus Syluæcandidæ, & Benedictus Archidiaconus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, rogantes Imperatorem, ut illam infamiam à Pontifice auferret, qua ille in memoratorum hominum necem conſenſiſſe credebatur. Quibus cùm ille iuxta quod ratio poſtulabat reſpondiſſet, eosq; dimiſiſſet, prædictos legatos ſuos ad inueſtigandam rei ueritatem ſicut priùs diſpoſuit, Romam ire præcepit: ipſe reliquum æſtatis tempus in pago Vuormatienſi ac deinde in Arduenna tranſigens, peracta autumnali uenatione ad CAL. NOVEMB. ſicut condixerat, Compendium uenit. Legati Romam uenientes rei certitudinē aſſequi nō potuere: quia

Paſcha-

Paſchalis Pontifex ſe ab huius facti communione cum magno Epiſcoporum numero iureiurando purgauit: & interfectores prædictorum, quia de familia Sancti Petri erant, ſummoperè defendens, mortuos uelut maieſtatis reos condemnabat, iureq́; cæſos pronunciabat: atq́; ob hoc cum prædictis qui ad eum miſsi fuerant legatis, Ioannem Syluæcandidæ Epiſcopũ, & Sergium bibliothecarium, Quirinum quóque Subdiaconum, ac Leonẽ magiſtrum militum ad Imperatorem miſit: qui cùm tam per illos quàm per ſuos legatos de ſacramento Pontificis & excuſatione reorum comperiſſet, nihil ultrà in hoc negotio ſibi faciendem ratus, memoratum Ioannem Epiſcopum & ſocios eius ad Pontificem dato conuenienti reſponſo remiſit. Ceadragus Abotritorum Princeps

polli-

pollicitationibus ſuis fidem adhibês, cum quibuſdam primoribus populi ſui Compendium uenit, dilatiq́; per tot annos aduentus ſui rãtionem coram Imperatore non improbibaliter reddidit: qui licet in quibuſdam cauſis culpabilis appareret, tamen propter merita parentum ſuorum nõ ſolùm impunitus, uerùm muneribus donatus ad regnum ire permiſſus eſt. Venerat & Heriboltus de Nordmannia auxilium petens contra filios Godefridi, qui eam patria pellere minabantur. Ob cuius cauſam diligẽtiùs explorandam ad eoſdem filios Godefridi Theotharius & Rodtmũdus Comites miſſi fuerunt: Qui cauſam filiorum Godefridi & ſtatum totius regni Nordmannorum diligenter explorantes aduentum Heriboltí præceſſerunt, & Imperatori omnia,

quæ

quæ in illis regionibus comperire potuére, patefecerunt: cum quibus Ebo Remorũ Archiepiſcopus, qui conſilio Imperatoris & Romani Pontificis autoritate prædicandi gratia ad terminos Danorũ acceſſerat, et æſtate præterita multos ex eis ad fidẽ uenientes baptizauerat, regreſſus eſt.

HOc anno prodigia quædã extitiſſe narrantur, in quibus præcipua fuerunt, in Aquenſi palatio terræmotus, & in territorio Tullenſi iuxta uillam Commerciacum puella quædam annorum ferè XII. ab omni cibo per X. mẽſes abſtinẽns. Et in Saxonia in pago, qui uocatur Frihſaſii XXIII. uillæ cœleſti igne concrematæ: & fulgura ſereno atq; interdiu de cœlo cadentia, & in multis regionibus fruges grãdinis uaſtatiõe deletæ, atq; in quibuſdam locis ſimul Prodigia.

cum ipſa grandine ueri lapides, ijq́; ingentis ponderis decidere uiſi: Domus quoq́; de cœlo tactæ, hominesq́; ac cætera animalia paßim fulminum ictu præter ſolitum crebrò exanimata dicuntur. Secuta eſt ingens peſtilentia atq́; hominum mortalitas, quæ per totam Franciam immaniter uſquequaq́; graſſata eſt, & innumeram hominum multitudinem diuerſi ſexus & ætatis grauißimè ſæuiendo conſumpſit.

Peſtis vehemens.

DCCCXXIIII.

REx Bulgarorum Omortag *uelut pacis faciendæ gratia legatos cum literis ad* Imperatorē *miſit:* Quod *ille cùm audiſſet, ac literas, quæ allatæ fuerant, legiſſet, rei nouitate non immeritò permotus, ad explorandum diligentiùs inſolitæ & nunquàm priùs in* Franciam *uenientis le-*

tis legationis cauſam, Michelinum quendam de Baioaria cum ipſis legatis ad memoratum Regem Bulgarorum direxit. Intereà hyems aſpera ualdeq; prolixa eſt facta, quæ non ſolùm cætera animalia, uerumetiam homines quoſdam immanitate frigoris extinxit. Luna defecit III. NON. MART. hora noctis ſecunda. Suppo dux Spoletanus deceßiſſe nunciatur. Legati Romani Pontificis Romam regreßi, eundem ualida infirmitate detentum, & morti iam proximum inuenerũt: qui etiam paucis poſt aduentum eorũ diebus uita deceßit. In cuius locum cùm duo per contentionem populi fuiſſent electi, Eugenius tũ archipresbyter TT.S.SABINAE, uincẽte nobiliũ parte ſubrogatus atq; ordinatus eſt. Cuius rei nuncium cùm Quirinus ſubdiaconus, unus ex

Aſpera hyems.

Eclypſis Lunæ.

Paſchalis Papa moritur.

Eugenius Papa.

ijs, qui priori legatione fungebãtur, ad Imperatorem detuliſſet, conuentu circiter VIII. CAL. IVL *pronunciato atque Compendij habito, ipſe ad Britannicam expeditionem per ſe faciendam animo intento, Lothariũ filium Imperij ſocium Romã mittere decreuit, ut uice ſua functus ea, quæ rerũ neceßitas flagitare uidebatur, cum nouo Pontifice atque Romano populo ſtatueret ac firmaret. Ille ad hæc exequenda poſt medium Auguſtum in Italiam profectus eſt: Imperator uerò iter quod in Britaniam facere inſtituerat, propter famam, quæ adhuc præualida erat uſque ad initium autũni aggredi diſtulit: tum demum adunatis undique omnibus copijs, Redonas ciuitatem terminis Britanniæ contiguam uenit: & inde diuiſo in tres partes exercitu,*

dua-

duabúſque partibus filijs ſuis Pipino & Ludouico traditis, tertiáque ſecũ retenta Britanniam ingreſſus, totam ferro & igne uaſtauit: conſumptiſq; in hac expeditione XL. uel eo ampliùs diebus, acceptis quos perfido Brittonum populo imperauerat obſidibus, Rotomagũ ciuitatem, ubi coniugem ſe operiri iuſſerat, ad XV. CAL. DECEMB. reuerſus eſt: nã & illuc legatos Michaëlis Imperatoris ſibi occurrere iuſſit: cũ quibus & Fortunatus Patriarcha Gradenſis regreſſus, ad eius præſentiam uenit: ſed legati Imperatoris literas & munera deferentes, pacis confirmandæ cauſa ſe miſſos eſſe dicentes, pro Fortunato nihil locuti ſunt: inter cætera tamen ad legationem ſuam pertinentia, quædam de imaginum ueneratione protulerunt, propter quæ

Ludouico Britanniã ferro & igne vaſtat.

ſe Romam ire, atq; Apoſtolicæ ſedis Præſulem cõſulere debere dixerunt. Quos cùm legatione eorum audita ac reſponſo reddito abſolueret, ut ſe uelle dicebant, Romam ducere iuſſit. Fortunatum etiam de cauſa fugæ ipſius percunctatus, Romã ire iuſsit, ut à Pontifice examinaretur: ipſe uerò Aquaſgrani ubi hyemare ſtatuerat, profectus eſt. Quò cùm ueniſſet, & ibi Natalem Domini celebrâſſet, allatum eſt ei, quod legati Bulgarorum Regis eſſent in Baioaria: quibus obuiam mittens, ipſos uſque ad tempus congruum ibidem manere præcepit. Cæterùm legatos Abotritorum, qui uulgò Prædeneccenti uocãtur, & contermini Bulgaris Daciam Danubio adiacentem incolunt, qui & ipſi aduentare nunciabantur, illicò uenire permiſit. Qui cùm à Bulgaris ini-

què

què infeſtari ſe quererẽtur, & cõtra eos auxiliũ ſibi fieri depoſcerent, domũ ire, atq; iterũ ad tẽpus Bulgarorum legatis conſtitutum redire iuſſi ſunt. Suppone apud Spoletũ ſicut dictum erat defuncto, eundem ducatum Adelhartus Comes palatij, qui Minor uocabatur, accepit: qui cùm uix quinq; menſes eodem honore potiretur, correptus febre deceſſit: cui cùm Moringus Brixiæ Comes ſucceſſor eſſet electus, nuncio honoris ſibi deputati accepto decubuit, et paucis inter poſitis diebus uitã finiuit. Aeblus & Aſinarius comites cum copijs Vaſconum ad Pompelonem miſſi, cùm peracto iam ſibi iniũcto negotio reuerterentur, in ipſo Pyrenæo perfidia montanorũ in inſidias deducti ac circumuenti, capti ſunt: & copiæ, quas ſecum habuére, pene uſque ad interneciovnem

Copiæ Francorũ cæſæ & duces capti in mõte pyrenæo.

necionem deletæ: & Aeblus quidem Cordubam miſſus, Aſinarius uerò miſericordia eorum, qui eum ceperant, quaſi conſanguineus eorum eſſet, domum redire permiſſus eſt. Lotharius uerò iuxta patris præceptum Romã profectus, ab Eugenio Pontifice honorificè ſuſcipitur: Cui cùm iniuncta ſibi patefaceret, ſtatum populi Romani iamdudum quorundam Præſulum peruerſitate deprauatum, memorati Pontificis beneuola aſſenſione ita correxit, ut omnes, qui rerum ſuarum direptione grauiter fuerant deſolati, de reſtitutiõe bonorum ſuorum, quæ per illius aduentum Deo donãte prouenerat, magnificè eſſent conſolati.

Lothari9 Statũ Romanũ in melius reformat.

H*Oc anno paucis ante ſolſtitium æſtiuale dieb9 in territorio Auguſtudunenſi aëre in tẽpeſta-*

tem

tē ſubita mutatione cōuerſo, ingens fragmentum ex glacie ſimul cū gran dine decidiſſe narratur: cuius longitudo X V. *latitudo* V I I. *craßitudo* I I. *pedes habuiſſe dicitur.*

Ingēs fragmentum glaciei cū grandine è cęlo decidit.

DCCCXXV.

S*Acro Paſchali feſto ſolenniter Aquiſgrani celebrato, arridente iam uerno tempore Imperator uenādi gratia Nouiomagnm profectus, legatos Bulgarorum circa medium Maium Aquaſgrani uenire praecepit: nam tunc illô reuerti ſtatuit, habiturus ibidem conuentum, quem de Britannia regreſſus, eo ſe tempore ibidem habiturum optimatibus indicauerat. Quô cùm peracta uenatione fuiſſet reuerſus, Bulgaricam legationem audiuit: erat enim de terminis ac finibus inter Bulgaros ac Francos conſtituendis. Affuerunt*

in eo conuentu penè omnes Britanniæ primores, inter quos & Vuihormachus, qui perfidia ſua & totam Britanniam conturbauerat, & obſtinatiõe ſtultiſsima ad memoratam expeditionem illô faciendam Imperatoris animum prouocauerat, tandem ſaniori uſus conſilio, ad fidem Imperatoris, ut ipſe dicebat, uenire non dubitauit. Cui cùm Imperator & ignoſceret, & muneribus donatum cũ cæteris gentis ſuæ primoribus domum remeare permitteret, promiſſam fidem ut prius conſueuerat gentilitia perfidia commutauit: uicinos ſuos incendijs & direptionibus quãtum potuit non ceſſans infeſtare: donec ab hominibus Lantberti Comitis in domo propria circumuentus atque interfectus eſt. Imperator uerò audita Bulgarorum legatione per eoſdem,

qui ad eum miſſi fuerant, legatos Regi eorum miſſis literis, prout uidebatur, reſpondit, dimiſſoque conuentu in Vogeſum ad Rumrichi arcem uenandi gratia profectus, filium ſuum Lotharium ex Italia regreſſum, ibiq; ad ſe uenientem ſuſcepit: ac peracta uenatione Aquaſgrani rediens, generalem populi ſui conuentum more ſolenni menſe Auguſto habuit. In quo conuentu inter cæteras legationes, quæ è diuerſis regionibus uenerunt, etiam filiorum Godefridi de Nordmannia legatos audiuit, ac pacem quam ijdem ſibi petebant, cum ijs in Marca eorum menſe Octobri confirmari fecit. Completis itaq; omnibus negotijs, quæ ad illius conuentus rationem pertinere uidebantur, Nouiomagũ cũ maiori filio ſeceßit, minorẽ uerò Ludouicum in Baioariã

direxit: ipſe autumnali uenatione completa circa hyemis initiũ Aquaſgrani reuerſus eſt.

Puella annorum 12 poſt perceptam euchariſtiâ triennio ab omni cibo vixit

IN territorio Tullenſi iuxta Commerciacũ uillam puella annorum circiter XII. poſt ſacram communionem quam in Paſchate de ſacerdotis manu Chriſtiano more ſuſceperat, primò pane, deinde alijs omnibus cibis et potibus abſtinens, intantum ieiunâſſe perhibetur, ut nulla penitus corporis alimenta percipiens, ſine omni uictus deſyderio, integrum triennium compleuerit. Cœpit autem ieiunare anno incarnationis dominicæ DCCCXXIII. ſicut in ipſius anni deſcriptione ſuperiùs annotatũ eſt: et hoc anno, id eſt, DCCCXXV. circa Nouẽbris mẽſis initiũ peracto ieiunio eſcã ſumere, ac more cæterorum mortaliũ manducando uiuere cœpit.

Cùm

DCCCXXVI.

CVm regi Bulgarorũ legati ſui quid egiſſent renunciarent, iterum eum, quem primò miſerat ad Imperatorem cum literis remiſit, rogans, ut ſine mora terminorũ definitio fieret: uel ſi hoc non placeret, ſuos quiſq; termĩnos ſine pacis fœdere tuerentur. Cui Imperator, quia fāma erat Bulgarorum Regem à ſuo quodam optimate aut regno pulſum aut interfectum, reſpondere diſtulit: illóque expectare iuſſo, propter famæ certitudinem comperiendam Bertrichum palatij Comitem ad Baldericbum & Gerholtum comites & Auarici limitis cuſtodes in Carãtanorum prouinciam miſit: qui cùm reuerſus nihil certi ſuper ijs quæ fama uulgauerat reportâſſet, Imperator legatũ ad ſe uocatũ ſine literis

remeare ſecit. Intereà Pipinus Rex filius Imperatoris ut iuſſus erat cum ſuis optimatibus & Hiſpanici limitis cuſtodibus, circa CAL. FEB. Aquaſgrani, nàm ibi tunc Imperator hyemauerat, uenit: cum quibus ubi de tuendis contra Saracenos occidentalium partium finibus eſſet tractatum & concluſum, Pipinus in Aquitaniam regreſſus, ibidem totam ſequentem æſtatem trãſegit. Imperator uerò medio Maio Aquiſgrano egreſſus, circa CAL. IVN. ad Ingelheim uenit: habitoq́; ibi conuentu non modico, multas & ex diuerſis terrarum partibus miſſas legationes & audiuit & abſoluit: inter quas præcipua cæteriſq́; præeminens erat legatio Romani Pontificis, qua fungebantur Leo Centumcellenſis Epiſcopus, et Theophilactus Nomenclator: & de regio-

nibus

nibus tranſmarinis, Dominicus Abbas de monte Oliueti: Legati quoq; filiorum Godefridi regis Danorum pacis ac fœderis cauſa miſsi: & de Sclauorum regionibus quidam Abotritorũ Principes Ceadragũ ducem ſuum accuſantes. Accuſabatur & Tunglo unus de Soraborum primoribus, quòd & ipſe dicto audiens non eſſet: quorum utriq; denunciatum eſt, quod ſi medio Octobri ad Imperatoris generalem conuentum uenire diſtulerint, cõdignas perfidiæ ſuæ pœnas eſſe daturos. Venerunt & ex Brittonum primoribus, quos illius limites cuſtodes adducere uoluerunt. Eodem tempore Heribortus cum uxore & magna Danorum multitudine ueniens, Moguntiaci apud ſanctum Albanum cum ijs, quos ſecum adduxit, baptizatus eſt, multiſq; muneribus ab Im-

ab Imperatore donatus, per Friſiam, qua uenerat uia reuerſus eſt: in qua prouincia Comitatus, qui Rhiuſtri uocatur, eidem datus eſt, ut in eum ſe cum rebus ſuis, ſi neceßitas exigeret, recipere potuiſſet. Affuerunt & in eodem conuentu Baldericus & Gerholtus Comites ac Pannonici limitis præfecti, & adhuc de motu Bulgarorum aduerſum nos nihil ſe ſentire poſſe teſtati ſunt. Venit cum Baldericho presbyter quidam de Venetia nomine Georgius, qui ſe organum poſſe facere aſſerebat: quem Imperator Aquaſgrani cum Thancolfo ſacellario miſit, & ut ei omnia ad id inſtrumentum efficiendum neceſſaria præberentur imperauit: indictóque ac pronunciato ad medium Octobris generali conuentu, cæteris omnibus more ſolenni abſolutis,

ipſe

ipſe trans Rhenum ad uillam quæ Sels uocatur cum comitatu ſuo profectus eſt. Ibi ad eum legati Neapolitanorum uenerunt, atque inde accepto reſponſo ad ſua regreßi ſunt. Ibi ad eius notitiam perlatum eſt de fuga ac perfidia Aizonis, quomodo fraudulenter Auſonam ingreſſus, & à populo illo, quem dolo deceperat, receptus, totam ciuitatem deſtruxiſſet: caſtella eiuſdem regionis, quæ firmiora uidebantur, muniuiſſet: miſſóque ad Abdirachman Regem Saracenorũ fratre ſuo, auxiliũ quod petebat cõtra noſtros accepiſſet. Sed Imperator licet huius rei nuncium grauiter ferret, nihil tamẽ inconſultè gerendũ iudicans, conſiliariorum ſuorum aduentum ſtatuit operiri: tranſactáque autumnali uenatione circa CAL. OCTOB. *per Mœnum fluuium*

uſq;

uſque ad Franconofurt ſecunda aqua nauigauit: Inde ad Ingelheim medio Octobri ueniens, generàlem ibi, ut indictum erat, populi ſui conuentum habuit: in quo & Ceadragum Abotritorum Ducem, nec non & Tunglonem, qui apud eum perfidiæ accuſabantur, audiuit. Et Tunglonem quidem accepto ab eo filio eius obſide domum redire permiſit, Ceadragum uerò cæteris Abotritis dimiſsis ſecum retinuit, miſsisq́; ad populum Abotritorum legatis, ſi eum ſibi uulgus regnare uellet, perquirere iuſsit: ipſe autem Aquaſgrani ubi hyemare conſtituerat profectus eſt. Cumq́; legati quos ad Abotritos miſerat reuerſi nunciâſſent, uariam gētis illius ſuper rege ſuo recipiendo ſententiam, optimos tamen ac præſtantiſsimos quósque de illius receptione concordare,

acceptis

acceptis ab eo quos imperauerat obſidibus,in regnū ſuū eū reſtitui fecit. Dum hæc aguntur, Ludouicus Abbas Sancti Dionyſij Martyris Romam mittens, annuente precibus eius Eugenio sanctæ ſedis Apoſtolicæ tunc Præſule oſſa Beatiſsimi Martyris CHRISTI Sebaſtiani accepit, & ea apud Sueſsioniam ciuitatem in baſilica Sancti Medardi collocauit: Vbi dum adhuc inhumata in loculo in quo allata fuerant iuxta Sancti Medardi iacerent, tanta ſignorum ac prodigiorum multitudo claruit, tanta uirtutum uis in omni genere ſanitatum per diuinam gratiam in nomine eiuſdem Beatiſsimi Martyris emicuit, ut à nullo mortalium eorundē miraculorum aut numerus compræhēdi, aut uarietas uerbis ualeat enūciari; quorū quædā tāti ſtuporis eſſe narra-

S. Sebaſtiani translatio ad Sueſſionā ciuitatē. Vbi ingēs miraculorū multitudo.

narrãtur, ut humanæ imbecillitatis fidem excederent, niſi certum eſſet, Dominum *noſtrũ* IESVM CHRISVM, *pro quo idem paſſus eſt, omnia quæ uult per diuinam potentiam facere poſſe, in qua illi omnis creatura in cœlo & in terra, ſubiecta eſt.*

DCCCXXVII.

IMperator *Heliſachar presbyterum &* Abbatem *& cum eo* Hildibrandum *atque* Donatum Comites *ad motus* Hiſpanicæ *marcæ componendos miſit, ante quorum aduentum* Aizo *Saracenorum auxilio fretus, multa eiuſdẽ limitis cuſtodibus aduerſa intulit, eosq́; aßiduis incurſionibus adeò fatigauit, ut quidam illorũ relictis quæ tueri debebãt caſtellis recederẽt. Defecit ad eũ filius* Beronis *nomine* Vuillemundus, *& alij cõplures nouarũ rerũ gẽtilitia leuitate cupidi,*

iun-

iunctique Saracenis Ceritaniam & Vallenſem rapinis atque incendijs quotidiè infeſtabant. Cumq́; ad ſedandos ac mitigandos Gothorũ atq; Hiſpanorum in illis finibus habitantium animos, Heliſachar Abbas cum alijs ab Imperatore miſsis multa & propria induſtria & ſociorũ cõſilio prudenter adminiſtraret, Bernhartus quóque Barcinonæ Comes Aizonis inſidijs, & eorum, qui ad eum defecerant calliditati ac fraudulentis machinationibus pertinaciſsimè reſiſteret, atq; eorũ temerarios conatus irritos efficeret, exercitus à Rege Saracenorũ Abdirachmã ad auxiliũ Aizoni ferendũ miſſus, Cæſarauguſtã ueniſſe nũciatur: Super quẽ Abumaruã Regis propinquus dux cõſtitutus, ex perſuaſione Aizõis haud dubiã ſibi uictoriã pollicebatur. Cõtra quem Impera-

Imperator filium ſuum Pipinum Aquitaniæ Regem cum immodicis Frãcorum copijs mittens, regni ſui terminos tueri præcepit: quod ita factũ eſſet, ni ducum deſidia, quos Francorum exercitui præfecerat, tardiùs quàm rerum neceßitas poſtulabat, is quem ducebant ad Marcam ueniſſet exercitus. Quæ tarditas in tantum noxia fuit, ut Abumaruã uaſtatis Barcionenſium ac Gerundenſiũ agris uilliſq; incenſis, cunctis etiam, quæ extra urbes inuenerat, direptis, cum incolumi exercitu Cæſaraugustam ſe reciperet, priuſquam à noſtro exercitu uel uideri potuiſſet. Huius cladis præſagia credita ſunt, uiſæ multoties in cœlo acies, & ille terribilis nocturnæ coruſcationis in aëre diſcurſus. Imperator autem duobus conuentibus habitis, uno apud Nouiomagum

Prçſagia.

propter

propter falſas Hohrici filij Godefridi regis Danorum pollicitationes, quibus ſe illô ad Imperatoris præſentiam uenturum promiſerat: Altero apud Compendium, in quo & annualia dona ſuſcepit: & ijs, qui ad Marcam Hiſpanicã mittendi erant, quid uel qualiter agere deberent imperauit: ipſe inter Compendium & Cariſiacum, cæteráque ijs uicina palatia uſque ad hyberni temporis initium conuerſatus eſt. Intereà Reges Danorum, filij ſcilicet Godefridi Heriholtum de conſortio regni eijciẽtes, Nordmannorum finibus excedere cõpulerunt. Bulgari quoq; Sclauos in Pannonia ſedentes miſſo per Drauum nauali exercitu, ferro & igne uaſtauerunt: & expulſis eorum ducibus, Bulgaricos eis rectores conſtituerũt. Eugenius Papa menſe AVG. deceßit, in cuius

Eugenius Rom. Põt. moritur.

in cuius locum Valentinus Diaconus à Romanis electus & ordinatus, uix menſem in pontificatu cõpleuit: quo

Gregori9 Papa. *defuncto Gregorius presbyter S. Marci electus ſed non prius ordinatus eſt, quàm legatus Imperatoris Romã ueniret, & electionem populi examinaret. Legati Imperatoris Michaëlis de Conſtantinopoli quaſi propter fœdus confirmandum miſsi* SEPT. *menſe Compendium uenerunt: quos Imperator benignè receptos ibi audiuit & abſoluit. Corpora beatiſs. Martyrum Marcellini & Petri de*

Trãslatio Sanctorũ Marcellini & Petri *Roma ſublata, & Octobri menſe in Franciam translata, ibi multis ſignis atq; uirtutibus clarificata ſunt.*

DCCCXXVIII.

C*Onuentus Aquiſgrani menſe* FEB. *factus eſt, in quo cũ de multis alijs cauſis tum præcipuè de*

ijs

ijs, quæ in marca Hiſpanica contigerunt ratio eſſet habita, & legati, qui exercitui præerant, culpabiles fuiſſent inuenti, iuxta merita honorum amiſſione multati ſunt. Baldericus [e]*tiã dux Foroiuliẽſis cũ propter eius* [i]*gnauiam Bulgari fines Pannoniæ ſu*[p]*erioris impunè uaſtâſſent, honorib⁹* [p]*riuatus, & marca inter IIII. Comites diuiſa eſt. Halidgarius Camera*[c]*enſis Epiſcopus, et Ansfridus Abbas* [m]*onaſterij Nonantulæ Cõſtantinopolim miſſi, & à Michaële Imperatore honorificè ſuſcepti ſunt. Imperator Iunio mẽſe ad Ingelheim uenit, ibiq; p aliquot dies placitũ habuit: in quo cũ de filijs ſuis Lothario & Pipino cum exercitu ad marcam Hiſpanicã mittendis conſiliũ iniſſet, et id quomodo fieret ordinâſſet, legatos etiã Romani Põtificis Quirinum Primiceriũ ac*

Theo-

Theophilactum Nomenclatorẽ, qui ad eum illô uenerant, audita eorum legatione dimiſiſſet, ad uillam Franconofurt profectus eſt: ibiq; aliquandiu moratus Vuormatiam uenit, & inde Theodonis uillam perrexit: qui cùm Lugdunum ueniſſet, conſedit nuncium operiens, qui ſe de Saracenorum aduentu faceret certiorem. In qua expectatione Lotharius cum Pipino fratre colloquitur: & comperto, quòd Saraceni ad marcã uenire aut timerẽt aut nollẽt, redeunte in Aquitaniã fratre, ipſe ad Patrẽ Aquaſgrani reuertitur. Interea cũ in confinibus Nordmãnorũ tã de fœdere inter illos et Francos cõfirmando, q̃ de Heriholti rebus tractandũ eſſet, et ad hoc penè totius Saxoniæ Comites ſimul cũ Marchionib⁹ illô cõueniſſent, Heriholtus rerum gerendarum nimis

cupi-

cupidus, cõdictam & per obſides firmatã pacem rupit, incẽſis ac direptis aliquot Nordmannorũ uillis. Quod audiẽtes filij Godefridi contractis ſubitò copijs ad marcam ueniũt, & noſtros in ripa Egidoræ fluminis ſedẽtes ac nihil tale opinantes tranſito flumine adorti, caſtris exuunt, eiſq; in fugam actis cuncta diripiunt, ac ſecum omnibus copijs ſuis in ſua caſtra recipiunt. Deinde inito conſilio ut ultionem huius facti præuenirẽt, miſſa legatione ad Imperatorẽ quàm inuiti & quãta neceßitate coacti id facerent, expoſuerit, ſe tamen ad ſatiſfactionem eſſe paratos, & hoc Imperatoris eſſe arbitrio, quatenus ita fieret emendatum, ut de reliquo inter partes pax firma maneret. Bonifaci⁹ Comes cui tutela Corſicæ inſulæ tũc erat cõmiſſa, aſſumpto ſecum fratre

Bonifaci⁹ Rector Corſicę inſulę ingentem Afrorũ multitudinem ſternit.

Beretbario & alijs quibuſdam Comitibus, de Tuſcia, Corſicam atque Sardiniam parua claſſe circũuectus, cùm nullum in mari piratam inueniſſet, in Africam traiecit, & intèr Vticam & Carthaginem egreſſus, innumeram incolarum multitudinẽ ſubitò cõgregatam offendit, cum qua & prælium conſeruit, & quinquies uel eo ampliùs fuſam fugatãque profligauit: magnáque Afrorum multitudine proſtrata, aliquot etiã ſociorũ ſuorũ per temeritatem amiſsis, in naues ſuas ſe recepit: atq; hoc facto in gentem Afris timorem incuſsit. Luna CAL. IVL. primo diluculo in occaſu ſuo defecit. Similiter & VIII. CAL. IANV. id eſt, in Natalis Domini media nocte obſcurata eſt. Imperator circa ſolennitatem S. Martini Aquaſgrani ad hyemãdum uenit, ibi-

Lunę bina defectio.

ibique totum hyberni tẽporis ſpatium diuerſis cõuentibus ob neceſſaria regni negotia cõgregatis impendit.

P*Oſt exactam hyemem in ipſo Quadrageſimali ieiunio, paucis ante Sãctum Paſcha diebus Aquiſgrani terræmotus noctu factus, uentusq́; tam uehemẽs coortus eſt, ut non ſolùm humiliores domus, uerũ etiam ipſam Sanctæ Dei Genitricis baſilicã, quã cappellã uocãt, tegulis plũbeis tectã, ex parte non modica denudaret. Impator diuerſis occupationibus usq́; ad* CAL. IVL. *Aquiſgrani moratus, tandẽ ad cõuentũ Vuormatiæ habendũ cũ comitatu ſuo mẽſe* AVG *ſtatuit pficiſci: ſed priuſquã inde moueret, nuntiũ accepit, Nordmãnos uelle Tranſalbinã Saxoniæ regionẽ inuadere, atq́; exercitũ, qui hoc facturus eſſet, noſtris finibus appropinquare:* Terræmotus Aquiſgrani.

Quo nuncio commotus, miſit in omnes Franciæ regiones, & iußit, ut ſumma feſtinatione tota populi ſui multitudo in Saxoniam ueniret, indicans ſimul uelle ſe apud Noueſium medio Iulio Rhenum trāſire. Sed ubi uanam eſſe cōpererat, quæ de Nordmannis fama diſperſa erat, ſicut conſtituerat, medio Auguſto, Vuormatiam uenit, ibiq́; habito generali conuentu, & oblata ſibi annua dona ſuſcepit, & legationes plurimas, quæ tā de Roma et Beneuento, quàm de alijs longinquis regionibus uenerant, & audiuit & abſoluit. Lothariū quoq́; filium finito conuentu in Italiam miſit: ac Bernhartum Comitem, Barcinonæ, qui eatenus in marca Hiſpaniæ præſidebat, camerarium in palatio ſuo conſtituit. Alijs etiam cauſis quæ ad illius placiti completionem pertinere

nere uidebātur, congruo modo diſpoſitis atque completis, populóque ad ſua ire dimiſſo, ipſe ad autumnalis uenationis exercitium ad Franconofurt uillam profectus eſt: qua tranſacta ad hyemandum Aquaſgrani reuerſus, ibidem Sancti Martini atque Andreæ apoſtoli, nec non & ipſum ſacroſanctæ dominicæ Natiuitatis diem cum magna lætitia et exultatione celebrauit.

FINIS.

IN VITAM ET GESTA MAGNI ILLIVS CAROLI, PRIMI *Germanorum excellentiſs. Cæſaris, Præfatio* LAMBERTI *Venradij.*

Nihil in tota rerum natura iucundiùs, pulchriùs, mirabiliusq́; , atq; ſuauiſsimum mundi cõcentum, rerúmq̃ue in eo naturæ conuenientiam contemplari: quæ vt ſeſe mirifica in cęleſtium corporum motibus prodit, non minima

eſt

eſt in his inferioribus. Illa enim ex cœli, Solis, Lunæq́; motu ſeu vertigine diſtincta pulcherrimè tempora habemus: hac pulchrã inter mortaleis ſocietatẽ politicam poſsidemus. Adeò illa vtraq; etiam mirabili, vt Diuinus ille Plato, mundum vniuerſum, ipſumq́ue vel hominis animũ hac cõſtare harmonia aſſerere nõ dubitet. Quid enim erit, ſi hanc ſubmoueas, quo ampliùs hæc vitæ cõmunitas hactenus conſeruata manere poterit? Niſi forſan poëticũ illud chaos cõſtituere

placeat. Proinde, ſi in huius excellẽtiſs. primi Germanici Imperij ductoris, Caroli illius Magni vitam geſtaq́;, quæ tibi nunc Candide Lector offeruntur, de hiſce paucis præfemur, nos quidem operæ facturos pretiũ arbitrati ſumus.

Non enim immeritò, qui diligẽti ſecum pulchrã πολιτείας faciem animo reuoluerit, quę inde à condito orbe in aliqua terræ plaga ad obtinendum imperium perampla ſatis in hũc vſq; diẽ ſemper fuerit, miretur, quid ſit, cur De⁹ Opt. Max.

Max. vnius principatum, quem μοναρχίαν vocant, ſemper inter homines extare voluerit, eamq́; vſq; cõſeruârit: miretur inquã, quid ſit, quod eam nõ vno in loco conſtantem firmamq́;, ſed aliquot exactis ſeculis illinc transferri in alia imperia, ac talia quidẽ, quę vel humilia, vel ignota prorſus eſſent, diuinæ æternæq́; Sapiẽtiæ viſum fuerit. Res eſt per Deũ ſapiẽti viro, omniumq́; ætatum viris principibus, qui Reip. pręſunt cõſideratione non indigna: vt conſpiciamus Deũ omnip.

curare res mortaleis, eundẽ dare mũdo heroas, qui eaſdem piè honeſtéque adminiſtrẽt. Abſit enim, vt quiſquam ex maleſanis Epicureorum delirijs caſu, aut impia Stoicorũ doctrina neceſsitate, hoc fieri aſſeueret: verũ enimuerò rectiùs multò naturæq́; cõuenientiùs πρόνοιαν, hoc eſt, diuinã illam prouidentiã præſcientiamq́ue admittat, qua Deus omnia cernat & proſpiciat, naturæq́; vniuerſæ gubernationẽ cõſeruet, ordinem motuum, vices temporũ, fœcunditatẽ terræ &

ani-

animantiũ: genus curet humanũ, politicam cuſtodiat ſocietatẽ, imperia, iudicia, iuſtitiã: atrocia puniat ſcelera, cum naturæ lege pugnãtia: ac, vt breuiter dicam, omnia ritè ac ordinatè fieri decernat. Hanc quidẽ multò verißimam ſententiam, omnes ſaniores philoſophi amplexi ſunt, atq; adeò diuinitùs traditæ nobis literæ magnoperè comprobãt: qua quidẽ poſita & cõceſſa, multas, quæ ſapiẽtẽ quoque virũ dubiũ reddant, dubitatiões ſoluere poterim⁹.

At nũc videamus, quid

ſit, cur vnum talem præ cæteris in Rep. ſemper principem eſſe voluerit. Nimirũ, vt foret, qui veluti Themis quædam, honeſtatis, iuſtitiæ, modeſtiæ, hominũ ſocietatis inter ipſos vitæq́; cõmunitatis, & omniũ curam virtutũ haberet, quę ad Reip. cõſeruationẽ neceſſariò requirũtur. Hic in vnũ quaſi corpus legittimumq́; imperium, aliquam mundi partem, aliquando & vniuerſam, ſi ita Deo placeret, redigeret, quæ monarchia eſſet, vbi tuti ab impijs pij, & ſecuri eſſe poſſent, de facinoroſis;

cinoroſis meritũ ſumeretur ſuppliciũ. Nec hoc refert, quod aliquando & inter principes valdè et philoſophos agitatũ eſt, vniúſne an plurium gubernatio primaria præſtaret, quùm hoc non agamus: certè Deus vnius magis approbâſſe videtur, qui velut in humano corpore caput ipſum, in Republica ad ipſius firmãdas ſtabiliendasq́; vireis, & ſanandos populos princeps eſſet. In tali ergò prima monarchia Nemrothus ille in primo Moſeos libro recenſetur, qui principiò apud

Babylonios talis fuerit, vt ab eodem venator fortis corā Domino dici mereatur. Venator quidē fortis & robuſtus, quod vi ad obtēperandū hoīes ſubegerit, nō ſecùs atque venatores ceruos cæteraq; animalia reti captēt: ſed corā Dño, quippe q ciuilē poteſtatē, quæ quaſi Dei miniſtra eſſet, īſtauraret, vindictā ab ipſo ordinatā exerceret, atq; ita honeſtatis defenſor & νομοφύλαξ foret. Talis apud Ethnicos Hercules ille fuit, cuius p̄clara facta multis ſanè figmētis portētiſq; poëtę ce-

lebrare

lebrare conati ſunt. In altera verò talis Cyrus, Darîus, & alij plures: In tertia, Alexander ille, in vltima, C. Cæſar, Auguſtus, Traianus, Valentinian⁹, Cōſtantinus, Theodoſius, Carol⁹ pòſt ille Magn⁹ fuére, multiq́; alij, quorũ hacten⁹ memoria cũ honore virtusq́; egregia ſepulchri nimirũ exps manet, neque em̃ oẽs referre inſtitutũ eſt: at hoc docere, quod D. De⁹ ſemp vnũ talẽ eſſe voluerit, qui iuſtitię, ꝓbitatis, oĩmq́; breuiter virtutũ, ſine qbus nõ fœlix eſſe Reſp. poteſt, autor et ꝓpagator eſſet.

Atque

Atque ita quidem factum, vt multis nominibus ſemper celebrata ſit nobilis illa Neſtoris ſententia, quæ apud excellētiſsimum Poetam Homerum eſt, ὀυκ ἀγαθὸμ πολυκοιϛανίη, ἕις κόιϛανος ἔϛω: qua quidem plurimùm delectatus Magnus ille Alexāder legitur. Quę verò morū quæſo compoſitio, ciuilitáſque, quæ quæſo bonę leges eſſe poſſent, vbi quilibet pro ſuo arbitratu leges figeret refigeretq́; ? Certè miſerabilis ea Reſp. niſi ad cōſeruanda hæc omnia eligeret & inſtitueret Deus potentiſ-

tentiſsimos ſubinde monarchas, & fortiſsimos principes, qui eas tueri, collapſas iterū reſtaurare & reparare poſſent. Atque hactenus, cur Monarchiam Deus eſſe velit.

Sed iamdudum credo, primam, alteram, tertiā, vltimamq́; eandē recitari audis. nec dubiū, quin ſedulus inquiras ſeriem huius ampliſsimæ ſucceſsionis, quā etſi ex hiſtoriographis petas liceat: non tamen inde, quæ eiuſdē cauſa ſit, ex facili inuenire licet. Dubites enim, quid ſit, cur Omnip.

Deus

Deus ab Aſſyrijs primò ad Perſas deduci, ab hiſce dein ad Græcos, ab ijſdem ad Romanos, quæ titulotenus hucuſq; alióq apud Germanos cõſiſtat, monarchiã & principatũ hũc ſingulárem pueniri ac deriuari quaſi p-miſerit. Nõ nũc quærimus, q caſus in has mutationes regnorumq; μεταφορὰς incidant, at inueſtigamus, quo cõſilio certè idẽ Opt. Max. eadem ab Oriẽte in Occidentem, & ab Aſia in Europam transferri iamdudũ voluerit: quæ conſideratio libero quidẽ homine atq;
adeò

adeò pietatis & trãquillitatis ſtudioſo digniſsima eſt. Alijs forſan aliud placeat, & pro ſuo ipſi ingenio ſtatuant, nobis verò ex eadem hypotheſi dependere hoc videtur. Quùm enim Deus cuncta proſpiciat, eiq́ue ſingulariter rerum humanarum gubernatio curę ſit, nullo meHercle modo iniquos ferre principes vult; qui Remp. diſtrahere, conuellere, aut negligere, quã conſeruare ſuo ſtudio, officio & opera debebant conentur, nec qui pietatis & tranquillitatis curam non

non habeant, patitur. Vult enim ille, vt certo ſub capite imperium conquieſcat, ac penes aliquẽ ſit, qui hãc tranquillitatẽ politicamq́; ſocietatem conſeruet, pietatisq́; aliquando & negotium propaget. Quod vbi neglectũ iri diuina ſua preſcientia cognoſcit, eoſdem minimè ferre, ſed repellere meditatur, alioſq́; excitare, qui eam arreptam conſeruare nitatur. Exempla quęris? Infinita equidem ob oculos ſacræ tibi literæ ponunt, nõ pauciora Græcorum Romanorumq́; monumenta

numenta. Ecquid nobilẽ il lam Aſſyriorũ monarchiã, quam Daniel vates lõgè nobiliſsimus aureo capiti & leenæ comparat, diſrupit, omninoq́; eruit, & euertit, niſi cultus diuini irriſio? Balthaſſar enim ille, quùm impius eſſet in Deum Iſraël, templique vſibus deſtinata vaſa ſuis impijs commeſſationib⁹ prophanaret, exuitur imperio, eo Medi Perſęq́ue potiuntur. Annè pulcherrimum Solomõis Regis Hebreûm ſapientiſsimi regnum eadem de cauſa ſciſſum eſt, ne integrũ haberet

Roboamus

Roboamus filius? Et ni noſtratia triſtiora forẽt, huc adduci exẽpla poſsẽt. Quid enim trucem illũ, iniquiſsimumq́; Turcam omni propè Aſia, maxima Africæ, nõ exigua eiectis miſerè (prô dolor) Chriſtianis celeberrimæ Europæ parte potiri fecit, niſi religionis diſsidia, otium, cultusq́; diuini negligentia? contemptus? Sed deſino. Vides enim arbitror, quid ſit, cur Deo volente regna transferantur, & aliô deducantur.

At nunc porrò conſideremus, quo tamen pacto hactenus

hactenus monarchia illa cõ
ſeruata fuerit. Romani qui
dé, ad quos peruenerat po-
ſtrema, cuiꝰ & nomine ho-
diè manet, cùm & ipſi ſuo
fungi officio deſinerent, a-
liundè Principem lõgè ex-
cellentiſsimum excitauit,
ne pòſt vitæ Chriſtianæ cõ
munitas ſocietáſue lædi ali
quando, aut extirpari om-
ninò ab hoſtibus noſtris
Turcis poſſet. Is eſt Carolus
ille, cuius vitam geſtaque à
ſuo ipſius alũno Eginhar-
to aulico, viro certè non
indocto deſcripta hîc ha-
bes. Equidem ex hiſce co-
gnoſcere

gnoſcere licebit, q̃ mortalium res Deus ipſe curet, quùm tantas tamq́ue mirabileis virtutes in hũc vnum principem ab eo transfundi legeris. Quæ enim tanta grauitas, quæ tanta cõſtãtia, magnitudo animi, probitas, fides? quæ tam excellens in omni genere virtus in vllis priſcis Imperatorib. vnquam fuit, vt ſit cũ hoc Carolo comparanda? aut ſanè, in quo quis hunc vincere potuerit? Si ſpectes principem virtutũ fortitudinẽ, quæ eo cogit eſſe animo, vt omnia quæ poſsint

homini

homini euenire, contemnat,& pro nihilo putet, in hoc quidē clariſsimo Imp. clariſsimè cernes: nihil minùs, ſi frugalitatē, quam & Temperātiam appellamus, quæ turpiter & nequiter nihil eundem facere patitur. Quid dicam de iuſtitia & prudentia, quæ mirabiles in eo reperiuntur? Scilicet tantùm heroa Deus excitat, vbi reſtaurari politicam adminiſtrationem voluerit. Vſqueadeò, vt veriſsimum ſit, quod apud Solomonem diuina de ſe ſapientia teſtatur: Hæc

enim in ſummis excelſiſq́; verticibus ſupra viã, in medijs ſemitis ſtans, iuxta portas ciuitatis in ipſis foribus loquitur. Per me Reges regnant, legumq́; latores iuſta decernunt: Per me principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam. Sic illa. Hunc ergò victorẽ orbis terrarũ dedit, hunc omniũ gentium atque omnis memoriæ clariſsimum lumen præbuit, vt huius ſucceſſione denuò Reſpublica ſub hac monarchia, pulcherrimo veluti concentu quietè & tranquillè maneret,

ret,cuius auſpicijs nitidum fœliciter caput exerere cœpiſſet. Vt veriſsima optimi Imp. Titi Veſpaſiani digna principe vox eſſe videatur, qui ſuis inſidiatoribus Dei donum imperium aiebat, ei verò contingere, cui idem largiatur: falſa Italoquorundam, aliorumq́ue commenta rideamus, qui Stephani Romani Pontificis donatione noſtris imperium eſſe oblatum fabulantur: quùm rerũ ſcriptores hunc ſui Põtificatus cõfirmationem à Lodouico Caroli filio altero imperij

ductore ſibi per Legatos petiuiſſe teſtentur. Ac vt paucis dicam, Deum Omnipotentem huius imperij potiùs autorem conſtituamus, cuius benigna voluntate iamdudum vltra DCCLX. annos imperij maieſtasq́; decusq́ue apud noſtrates conſiſtit: qui noſtris tandem temporibus Carolum illum amplisſimum quidem principem, non omninò huic profectò diſsimilem, eum quoque heroa dederit, qui tumultuantem orbem quodammodò cõponere, tur-
bulen-

bulentumq́ue diuino certè nutu pacatum reddere potuerit.

Sed hæc de pulchra illa harmonia, quæ omninò mihi cum cœleſtium orbium motione & (vt ita dicam) Republica conuenire videtur, qua Deus Optimus Maximus vnius principatũ inſtituat, propaget & conſeruet in his inferioribus, quaq́ue vitæ communitatem tueatur, breuiter dicta ſufficiant. Reliquum eſt, Chriſtiane lector, eundem Dominum, Deum patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti

vnà cum Spiritu ſancto oremus, vt hanc curam pro ſua immenſa in genus humanum charitate non abijciat, at nunc quoque eiuſdem imperij, quod ſibi hiſce poſtremis temporibus elegit, defenſor & propagator contra immaniſſimum Turcam eſſe velit: Oremus, inquam, vt cuius mirabili ſanè beneficio & munere noſtratibus Principibus eadem Imperij Maieſtas contigerit, eodem fauore ad libertatem populi Chriſtiani vel conſtituendam, vel amiſſam recu-
perandam

perandam conſeruare ve-
lit, quò ei tranquillè in pie-
tate & ſuo timore ſeruire
valeamus. Sed nunc Egin-
hartum noſtrum ſummi
herois vitam ſanctiſs. ge-
ſtaque celeberrima recen-
ſentem audiamus.

Coloniæ. Ipſis Idibus Au-
guſti, Anno ſalutis
partæ, 1561.

VITA ET GESTA CAROLI COGNOMENTO MAGNI,

Frãcorum Regis fortiſs. & Germaniæ ſuæ Illuſtratoris, autorisq; optimè meriti, per Eginhartum illius quandoq; alumnum, atque ſcribam adiuratum, Germanum, incipiunt fœliciter.

V*itam & conuerſationem, & ex parte non modica res geſtas,* Domini *& nutritoris mei Caroli, excellẽtiſſimi & meritò celeberrimi Regis, poſtquã animus ſcribere tulit, quanta potui breuitate cõplexus ſum, operam*

operã impendẽs, ut de ijs quæ ad meã notitiam peruenire potuerunt, nihil omitterem, neque prolixitate narrandi noua quæq; faſtidientium animos offenderem: ſi tamen ullo modo uitari poteſt, ut noua ſcriptione non offendantur, qui uetera, & à uiris doctißimis atque diſertißimis confecta monumenta faſtidiunt. Et quamuis plures eſſe non ambigam, qui otio ac literis dediti, ſtatum æui præſentis non arbitrentur ita negligendum, ut omnia quæ nunc fiunt, uelut nulla memoria digna, ſilentio atque obliuioni tradantur: potiúſque uelint, amore diuturnitatis allecti, aliorum præclara facta qualibuſcúnque ſcriptis inſerere, quàm ſui nominis famã poſteritatis memoriæ nihil ſcribendo ſubtrahere: Tamen ab huiuſnodi deſcriptione non exiſtimaui temperandum,
 dum,

dum, quando mihi conſcius eram, nul lũ ea ueraciùs quàm me ſcribere poſſe, quibus ipſe interfui; quæque præſens oculata, ut dicitur, fide cognoui, & utrum ab alio ſcriberentur nec ne, liquidò ſcire non potui. Satiùs ergò iudicaui, eadem cum alijs uelut communiter literis mandata memoriæ poſterorum tradere, quàm Regis excellentiſsimi, & omnium ſua ætate maximi, clariſsimam uitam, & egregios, atque noſtri temporis hominibus uix imitabiles actus, pati obliuionis tenebris aboleri. Suberat & alia non irrationabilis cauſa, quæ uel ſola ſufficere poſſet, ut me ad hæc ſcribenda compelleret: nutrimentum uidelicet in me impenſum; & perpetua poſtquam in aula eius conuerſari cœpi, cum ipſo & liberis eius amicitia, qua me ita

ſibi

ſibi deuinxit, debitorémque tam uiuo q̃ mortuo conſtituit, ut meritò ingratus uideri & iudicari poſſem, ſi tot beneficiorum in me collatorum immemor, clariſſima & illuſtriſſima hominis optimè de me meriti geſta ſilentio præterirem: paterérque uitam eius quaſi qui nunquam uixerit, ſine literis ac debita laude manere. Cui ſcribendæ atque explicandæ non meum ingeniolum, quod exile & paruum, imò nullum penè eſt, ſed Tullianam par erat deſudare facundiã. En tibi librum Præclariſſimi & maximi uiri memoriam continentem, in quo præter illius facta, non eſt, quod admireris, niſi fortè quod homo barbàrus in Romana locutione perparùm exercitatus, aliquid decenter aut cõmodè Latinè ſcribere poſſe putauerim, atque in tantam impuden-

tiam proruperim, ut illud Ciceronis putarem contemnendum, quod in primo Tuſculanorum libro, cùm de Latinis ſcriptoribus loqueretur, ita dixiſſe legitur: Mandare quemquam, inquit, literis cogitationes ſuas, quas nec diſponere, nec illuſtrare poßit, nec delectatiōe aliqua allicere lectorem, hominis eſt intemperanter abutentis & otio & literis. Poterat quidem hæc oratoris egregij ſententia me à ſcribendo deterrere, niſi animo præmeditatum eſſet, hominum iudicia potiùs experiri, & ſcribendo ingenioli mei periculum facere, quàm tanti uiri memoriam mihi parcēdo, præterire.

Sub initiū

GENS

GEns Merouingorũ, de qua Franci Reges ſibi creare ſoliti erant, uſque in Hildericum Regem, qui iuſſu Stephani Rom. Pontificis depoſitus ac detonſus, atq; in monaſterium truſus eſt, durâſſe putatur, quæ licet in illo finita poßit uideri; tamen iamdudum nullius uigoris erat, nec quicquam in ſe clarum, præter inane Regis uocabulum præferebat. Nam & opes & potentia regni penes palatij præfectos, qui Maioreſdomus dicebantur, & ad quos ſumma imperij pertinebat, tenebantur: neque Regi aliud relinquebatur, quàm ut regio tantum nomine contentus, crine profuſo, barba ſubmiſſa, ſolio reſideret, ac ſpeciẽ dominantis effingeret, legatos undecunq; uenientes au-

Reges Frãcorũ ante Pipinum nihil præter vanũ Regis nomen obtinebant,

diret, iiſq́; abeũtibus reſponſa quæ erat doctus, uel etiã iuſſus, ex ſua uelut poteſtate redderet: cũ præter inutile Regis nomẽ, & precariũ uitæ ſtipendiũ, quod ei præfectus aulæ, pro ut uidebatur, exhibebat: nihil aliud proprij poßideret, quàm unam præparui redditus uillam, in qua domũ, ex qua famulos ſibi neceſſaria miniſtrantes, atque obſequium exhibentes, paucæ numeroſitatis habebat. Quocunque eundum erat, carpento ibat, quod bubus iunctis, & bubulco ruſtico more agente trahebatur: ſic ad palatium, ſic ad publicum populi ſui conuentum, qui annuatim ob regni utilitatem celebrabatur, ire, ſic domũ redire ſolebat. At regni adminiſtrationem, & omnia, quæ uel domi uel foris agẽda ac diſponẽda erant, præfectus aulæ procurabat. Quo officio tũ cũ Hilderi-

dericus deponebatur, Pipinus pater CAROLI *Regis iam uelut hæreditario iure fungebatur: Nam pater eius Carolus, qui tyrannos per totam Franciam dominatum ſibi uendicantes oppreßit, & Saracenos Galliam occupare tentantes, duobus magnis prælijs, uno in Aquitania apud Pictauium ciuitatem, altero iuxta Narbonam apud Byrram fluuium ita deuicit, ut in Hiſpaniam eos redire compelleret, eundem magiſtratum à patre Pipino ſibi dimiſſum egregiè adminiſtrauit: Qui honor non alijs à populo dari cõſueuerat, quàm ijs, qui & claritate generis, & opum amplitudine cæteris eminebant. Hunc cùm Pipinus pater* CAROLI *Regis ab auo et patre ſibi et fratri Carolomãno relictũ, ſumma cũ eo concordia diuiſum aliquot annis uelut ſub*

Carolus Magni Caroli auus tyrannos Franciæ oppreſsit, & Saracenos fugauit.

Carolomannus Magni Caroli patru us fit Monachus.

rege memorato tenuiſſet, frater eius Carolomannus, incertum quibus de cauſis, tamen uidetur, quod amore conuerſationis contemplatiuæ ſuccenſus, operoſa temporalis regni adminiſtratiõe relicta, Romã ſe cõtulit in otium: ibiq; habitu permutato, monachus factus, in mõte Soracte apud Eccleſiã B. Syluestri conſtructo monaſterio, cũ fratrib⁹ ſecum ad hoc uenientibus, per aliquot annos optata quiete perfruitur. Sed cùm ex Francia multi nobilium ob uota ſoluenda Romã ſolenniter commearẽt, & eum uelut Dominum quondã ſuum prætererire nollẽt, otium quo maximè delectabantur, crebra ſalutatione interrumpentes, locum mutare compellũt: Nam cùm huiuſcemodi frequentiam ſuo propoſito officere uidiſſet, relicto monte, in Samnium prouinciã ad

Mutat idem ſedes ob interpellationem.

mo

monaſterium S. Benedicti, ſitum in arce Caßina ſeceßit, & ibi quod reliquum erat tẽporalis uitæ religioſè conuerſando compleuit. Pipinus aũt per auctoritatẽ Ro. Pontificis ex præfecto palatij Rex conſtitutus, cùm per XV. annos aut eo ampliùs Frãcis imperaret, finito Aquitanico bello, quod cõtra Guaifariũ ducẽ Aquitaniæ ab eo ſusceptũ per cõtinuos IX. annos gerebatur apud Pariſios morbo aquæ intercutis diem obijt, ſuperſtitibus liberis CAROLO, & Carolomanno, ad quos ſucceßio regni diuino nutu peruenerat. Frãci ſiquidẽ facto ſolẽniter generali cõuentu, ambos ſibi reges conſtituũt, ea cõditione præmiſſa, ut totũ regni corpus ex æquo partirẽtur: & CAROLVS eam partẽ, quàm pater eorũ Pipinus tenuerat, Carolomannus uero, eã cui pa-

Pipinus à ſummo Pontifice Rex Francorum creatus anno 15 Regni ſui moritur Pariſijs aqua intercute.

patruus eorũ Carolomãnus præërat, regenda ſuſciperet. Suſceptæ ſunt utrinq; conditiones, & pars regni diuiſi iuxta modũ ſibi propoſitum ab utroq; recepta eſt: mãſitq; iſta quamuis cũ ſumma difficultate concordia, multis ex parte Carolomãni ſocietatẽ ſeparare moliẽtibus, adeò, ut quidã etiã eos bello committere ſunt meditati. Sed in eo plus ſuſpicionis quàm periculi fuiſſe ipſe rerum exitus approbauit, cùm defũcto Carolomãno, uxor eius cum filijs, & quibuſdã qui ex optimatũ eius numero primores erãt, Italiã fuga peteret: & nullis exiſtẽtibus cauſis ſpreto mariti fratre, ſub Deſyderij Regis Langobardorũ patrociniũ ſe cũ liberis ſuis offerret. Carolomãnus quidẽ poſt adminſtratũ cõmuniter biennio regnũ morbo deceſſit. CAROLVS aũt fratre defun-

Carolus Magnus cũ fratre Carolomãno Regnũ Francorum diuidit,

Carolomãnus, anno regni ſui moritur.

defuncto, cõſenſu omniũ Francorum Rex cõſtituitur. De cuius natiuitate atq; infantia, uel etiã pueritia, quia neq; ſcriptis usq̃ aliquando declaratũ eſt, nec quiquã modò ſupereſſe inuenitur, qui horũ ſe dicat habere notitiã, ſcribere ineptũ iudicans, ad actus & mores, cæteraſq; uitæ illius partes explicandas ac demonſtandas, omiſsis incognitis trãſire diſpoſui, ita tamẽ, ut primò res geſtas & domi & foris, deinde mores & ſtudia eius, tũ de regni adminiſtratione et fine narrando, nihil de ijs, quæ cognitu uel digna uel neceſſaria ſunt prætermittã. Omniũ bellorũ, q̃ geßit, primò Aquitanicũ à patre inchoatũ, ſed nondũ finitum, quia citò pagi poſſe putabatur fratre adhuc uiuo & auxiliũ ferre rogato ſuſcepit, et licet eũ frater promiſſo fruſtrâſſet auxilio, ſuſceptã expe- ditionem

Carolus totius Franciæ Rex creatur.

Primum bellum Caroli Aquitanicum fuit.

ditionem ſtrenuiſsimè executus, non priùs incepto deſiſtere, aut ſuſcepto labori cedere uoluit, quàm hoc, quod efficere moliebatur, perſeuerãtia quadã perfecto fine concluderet. Nam & Hunoldũ, qui poſt Guaifarij mortem Aquitaniam occupare, bellumq; iam penè peractũ reparare tẽtauerat, Aquitaniã relinquere, & Vaſconiam petere coëgit. Quem tamen ibi conſiſtere non ſuſtinens, tranſmiſſo amne Garonna Lupo Vaſconũ duci per legatos mãdat, ut perfugam reddat: quod ni feſtinè faciat, bello eum ſe expoſtulaturum. Sed Lupus ſaniori uſus conſilio, non ſolùm Hunoldum reddidit, ſed etiam ſeipſum cum prouincia cui præerat, eius poteſtati ſubmiſit. Compoſitis in Aquitania rebus, eoq; bello finito, regni quoq; ſocio iam rebus humanis exempto, rogatu

&

& precibus Adriani Rom. urbis Epiſcopi exoratus, bellum contra Langobardos ſuſcepit: quod priùs quidē & à patre eius, Stephano Papa ſupplicante, cum magna difficultate ſuſceptum eſt: quia quidā ex primoribus Francorum, cum quibus conſultare ſolebat, adeò uoluntati eius reniſi ſunt, ut ſe Regem deſerturos, domumq́; redituros libera uoce proclamarent. Suſceptum tamen bellum eſt contra Haiſtolfum regem, et celerrimè completum. Sed licet ſibi & patri belli ſuſcipiendi ſimilis, ac potiùs eadem cauſa ſubeſſe uideretur, haud ſimili tamen & labore certatum, & fine conſtat eſſe completum. Pipinus ſiquidem Haiſtolfum paucorum dierum obſidione apud Ticinum compulit & obſides dare, & erepta Romanis oppida atq́; caſtella reſtituere,

Bellū Caroli cōtra Langobardos.

atq́;

atq́; ut reddita non repeterentur, ſacramento fidem dare. Carolus uerò poſt inchoatum à ſe bellum non priùs deſtitit, quàm ut Deſiderium Regem, quem longa obſidione fatigauerat in deditionem ſuſciperet, & filium eius Adalgiſum, in quem ſpes omnium inclinata uidebatur, non ſolùm regno, ſed etiam Italia decedere compelleret, oĩa Romanis erepta reſtitueret, Ruodgaudũ Foroiuliani ducatus præfectum res nouas molientem opprimeret, totamq́; Italiã ſuæ ditioni ſubiugaret, ſubactæq́; filiũ Pipinum Regẽ imponeret. Italiam intranti, quàm diſſicilis Alpium tranſitus fuerit, quantoq; Francorum labore inuia mõtium iuga & eminentes in cœlũ ſcopuli, atq́; aſperæ cautes ſuperata ſint, hoc loco deſcriberem, niſi uitæ illius modum, potiùs quàm bellorum quæ

geßit

geſti eeuentus memoriæ mãdare, præſenti opere animo eſſet propoſitum. Finis tamẽ huius belli fuit ſubacta Italia, & Rex Deſiderius perpetuo exilio deportatus, & filius eius Adalgiſus Italia pulſus, & res à Langobardorum regibus ereptæ, Adriano Romanæ Eccleſiæ rectori reſtitutæ. Poſt eius finem Saxonicum, quod quaſi intermiſſum uidebatur, repetitũ eſt, quo nullum neq; prolixius neq; atrocius, Francorumq; populo laborioſius ſuſceptũ eſt: Quia Saxones, ſicut oẽs ferè Germaniam incolentes nationes, & natura feroces, & cultui dæmonum dediti noſtræq; religioni cõtrarij, neq; diuina neque humana iura uel polluere, uel tranſgredi, inhoneſtum arbitrabãtur. Suberãt & cauſæ, quæ quotidie pacem conturbare poterant, termini uidelicet noſtri & il-

Saxonicũ bellũ atrocisimum

& illorum penè ubiq; in plano contigui præter pauca loca, in quibus uel ſyluæ maiores, uel montiũ iuga interiecta, utrorumq́; agros certo limite diſterminant: in quibus cædes & rapinæ & incendia uiciſsim fieri non ceſſabant. Quibus adeò Franci ſunt irritati, ut iam non uices reddere, ſed apertum contra eos bellum ſuſcipere dignũ iudicarent. Suſceptũ eſt igitur contra eos bellum, quod magna utrinque animoſitate, tamen maiore Saxonum quàm Francorum damno per cõtinuos triginta tres annos gerebatur. Poterat ſiquidẽ citiùs finiri, ſi Saxonum hoc perfidia pateretur. Difficile dictu eſt, quoties ſuperati, ac ſupplices Regi ſe dediderint, impꝛata facturos polliciti ſint, obſides qui imperabãtur, abſq; dilatione dederint, legatos qui mittebantur, ſuſceperint.

Carolus cũ Saxonibus 33. annis bella geſsit.

Ali-

Aliquoties ita domiti & emolliti, ut & cultum dæmonum dimittere, & Chriſtianæ religioni ſe ſubdere uelle promitterent. Sed ſicut ad hæc facienda aliquoties proni, ſic ad eadem peruertenda ſemper fuère præcipites: Vt non facilè æſtimare poßis, ad utrum horum faciliores ueriùs dici poſſent: quippe cùm poſt inchoatum cum eis bellum, nix annus unus exactus ſit, quo nõ ab eis huiuſcemodi facta ſit permutatio. Sed magnanimitas Regis, ac perpetua tam in aduerſis, quàm proſperis mentis conſtantia, nulla eorũ mutabilitate uel uinci poterat, uel ab ijs, quæ agere cœperat, defatigari. Nam nunquam eos huiuſcemodi aliquid perpetrantes, impunè ferre paſſus eſt, quin aut ipſe per ſe ducto, aut per comites ſuos miſſo exercitu perfidiã ulciſceretur, et dignã

Saxonũ ferocitatẽ Caroli vicit fortitudo.

O ab eis

ab eis pœnam exigeret: donec omnibus qui reſiſtere ſolebant profligatis, & in ſuam poteſtatem redactis, decem hominũ millia ex ijs qui utráſque ripas Albis fluminis incolebant, cum uxoribus et liberis ſublatos trãſtulit, & huc atq́; illuc per Galliam & Germaniam multimoda diuiſione diſtribuit. Eaq́; conditione à Rege propoſita, & ab illis ſuſcepta, tractũ per tot annos bellum conſtat eſſe finitum, ut abiecto dæmonum cultu, & relictis patrijs cæremonijs, Chriſtianæ fidei atq́; religionis ſacramenta perciperent: & Francis adunati, unus cum eis populus efficerentur. Hoc bello licet per multum temporis ſpacium traheretur, ipſe non amplius cũ hoſte quam bis acie cõflixit: ſemel iuxta montẽ qui Oſneggi dicitur, in loco Thietmelle nominato: & iterum

apud

apud Aſam fluuium, & hoc uno mẽſe paucis quoq; interpoſitis diebus. His duobus prælijs hoſtes adeò profligati ac deuicti ſunt, ut ulterius Regẽ neq́; prouocare, neq́; uenienti reſiſtere, niſi aliqua loci munitione defenſi, auderent. Plures tamẽ eo bello tã ex nobilitate Francorũ q̃ Saxonum, & functi ſummis honoribus uiri, cõſumpti ſunt: tãdemq́; anno triceſimo tertio finitũ eſt: Cũ interim tot ac tanta in diuerſis terrarũ partibus bella cõtra Francos & exorta ſint, & ſolertia Regis adminiſtrata, ut meritò intuentibus in dubiũ uenire poßit, utrũ in eo aut laborũ patientiã, aut fœlicitatẽ potiùs mirari conueniat. Nam biennio ante Italicũ hoc bellũ ſumpſit exordium: et cũ ſine intermißione gereretur, nihil tamẽ ex ijs quæ alicubi erant gerẽda, dimiſſum, aut ul-

Carolus, prudẽtia & animi magnitudine præſtantiſsimus.

la in parte ab æquè operoſo certamine ceſſatum eſt. Nam Rex omniũ qui ſua ætate gentibus dominabantur, & prudentia maximus, et animi magnitudine præſtantiſsimus, nihil in ijs, quæ uel ſuſcipienda erant uel exequẽda, aut propter laborem detrectauit, aut propter periculũ exhorruit. Verùm unumquodq; ſecundum ſuã qualitatem, & ſubire & ferre doctus, nec in aduerſis cedere, nec in proſperis falſò blandienti fortunæ aſſentire ſolebat. Cùm enim aſsiduo ac penè continuo cum Saxonibus bello certaretur, diſpoſitis per congrua confiniorum loca præſidijs, Hiſpaniam quàm maximo poterat belli apparatu aggreditur: ſaltuq; Pyrenæi ſuperato, omnibus quæ adierat oppidis atq; caſtellis in deditionem acceptis ſaluo atque incolumi exercitu reuertitur.

Expeditio Caroli in Hiſpaniam.

Præter

Præter quod in ipſo Pyrenæi iugo Vaſconicam perfidiam parumper in redeundo cõtigit experiri: Nam cùm agmine longo, ut loci & anguſtiarũ ſitus permittebat, porrectus iret exercitus, Vaſcones in ſummi mõtis uertice poſitis inſidijs (eſt enim locus ex opacitate ſyluarum, quarum maxima eſt ibi copia, inſidijs ponendis opportunus) extremam impedimentorum partem & eos qui nouiſsimo agmine incedentes, ſubſidio præcedentes tuebantur., deſuper incurſantes, in ſubiectam uallem deijciunt: conſertóque cum eis prælio, uſque ad unum omnes interficiunt: ac direptis impedimentis, noctis beneficio, quæ iam inſtabat, protecti, ſumma cum celeritate in diuerſa diſperguntur. Adiuuabat in hoc facto Vaſcones et leuitas armorũ, et loci in

quo res gerebatur ſitus. Econtrà Frãcos *& armorũ grauitas, & loci iniquitas per omnia Vaſconibus reddidit impares.* In quo *prælio* Eghartus *regiæ menſæ præpoſitus*, Anshelmus Comes *palatij, &* Rutlandus Britannici *littoris præfectus, cum alijs cõpluribus interficiuntur*. Neque *hoc factum ad præſens uindicari poterat: quia hoſtis re perpetrata ita diſperſus eſt, ut ne fama quidem remaneret, ubinam gentium quæri potuiſſet.* Domuit *&* Brittones, *qui ad occidentẽ in extrema quadam parte Galliæ ſuper littus* Oceani *reſidẽtes, dicto audientes non erant: miſſa in cos expeditione, qua & obſides dare, & quæ imperarentur ſe facturos polliceri coacti ſunt.* Ipſe *poſteà cum exercitu Italiam ingreſſus, ac per* Romam *iter agens,* Capuam Campaniæ *urbem*

Duces quidam inſignes Caroli, inſidijs Vaſconũ pereunt.

Carolus cũ exercitu Italiã ingreditur.

bem acceßit: atq; ibi poſitis caſtris, bellum Beneuent*anis, ni ſeſe dederēt, comminatus eſt.* Præuenit *hoc dux gentis* Aragiſus, *filios ſuos* Rumol-*dum & Grimoaldum cum magna pecunia obuiam* Regi *mittens, rogat ut filios ōbſides ſuſcipiat, ſéque cum gente imperata facturum pollicetur: præter hoc ſolùm, ſi ipſe ad conſpectum uenire non cogeretur.* Rex *utilitate gentis magis q̃ animi ei⁹ obſtinatione conſiderata, & obſides ſibi oblatos ſuſcepit, eiq́; ut ad cō ſpectum uenire non cogeretur, pro magno munere conceßit: unoq́; ex filijs, qui minor natu erat, pro obſide retento, maiorem patri remiſit: legatisq; ob ſacramenta fidelitatis à* Beneuentanis *exigenda atq́; ſuſcipienda cum* Aragiſo *dimißis,* Romam *redit: conſumptisque ibi in ſanctorum*

ueneratione locorum aliquot diebus, in Galliam reuertitur. Baioaricũ deinde bellum & repentè ortum, & celeri fine completum eſt: quod ſuperbia ſimul ac ſocordia Taßilonis ducis excitauit: Qui hortatu uxoris, quæ filia Deſiderij *Regis erat, ac patris exilium per maritum ulciſci poſſe putabat, iunctō fœdere cum* Hunis, *qui* Baioarijs *ſunt ab oriente contermini non ſolùm imperata non facere, ſed bello* Regẽ *prouocare tẽtabat.* Quorum *contumaciam, quia nimia uidebatur, animoſitas regis ferre nequiuerat, ac proinde copijs undíque cõtractis,* Baioariam *petiturus ipſe ad* Lechum *amnem cum maximo uenit exercitu.* Is *fluuius* Baioarios *ab* Alemannis *diuidit:* Cuius *in ripa caſtris collocatis, prius quàm prouinciam intraret, animum ducis per legatos*

Baioaricũ bellum.

legatos ſtatuit experiri. Sed ille pertinaciter agere nec ſibi nec genti utile ratus, ſupplex ſe regi ſubiecit: obſides qui imperabantur dedit: inter quos & filium ſuum Theodonem: data inſuper fide cum iuramento, quod ab illius poteſtate nemini defectionem ſuadenti aſſentire deberet. Sicque bello, quod quaſi maximum futurum uidebatur, celerrimus eſt finis impoſitus. Taßilo tamē poſtmodum ad Regem euocatus, neque redire permiſſus, neque prouinciæ quam tenebat ulteriùs præeſſe, ſed Comitibus ad regēdum commiſſa eſt. His motibus ita compoſitis, Sclauis, qui noſtra conſuetudine Vuilſi, pro priè uerò, hoc eſt, ſua lingua Vuelatabi dicuntur, illatum eſt bellum: in quo & Saxones uelut auxiliares inter cæteras nationes, quæ Regis ſigna Bellū Sclauonicum.

iuſſæ ſequebãtur, quanquàm ficta & minus deuota obediẽtia militabant. Cauſa belli erat, quod Abotritos, qui cum Francis olim fœderati erant, aſſidua incurſione laceſſebant, nec iuſſionibus coërceri poterant. Sinus quidam ab oceano orientem uerſus porrigitur, longitudinis quidem incompertæ, latitudinis uerò quæ nuſquàm centum millia paſſuum excedat, cùm in multis locis contractior inueniatur: Hunc multæ circumſedent nationes, Dani ſiquidem & Sueones, quos Nordmannos uocamus, & ſeptentrionale littus, & omnes in eo inſulas tenent. At littus auſtrale Sclaui & Aiſti, & aliæ diuerſæ incolunt nationes: inter quos uel præcipui ſunt, quibus tunc à Rege bellum inferebatur Vuelatabi: quos ille unà tantũ, & quã per ſe geſſerat expedi-

tione

tione ita contudit ac domuit, ut ulterius imperata facere minime renuẽdum iudicarent. Maximum omnium quæ ab illo geſta ſunt bellorum, præter Saxonicum huic bello ſucceſſit, illud uidelicet, quod contra Auares ſiue Hunos *ſuſceptum eſt, quod ille & animoſius quàm cætera, & longè maiori apparatu adminiſtrauit. Vnam tamen per ſe in* Pannoni*am, nã hanc prouinciam ea gẽs tum incolebat, expeditionẽ fecit: cæteras filio ſuo* Pipino *ac præfectis prouinciarũ,* Comitibus *etiam atq; legatis perficiẽdas commiſit. Quod cũ ab iis ſtrenuiſsimè fuiſset adminiſtratum. octauo tandẽ anno cõpletũ eſt. Quot prælia in eo geſta, quãtum ſanguinis effuſum ſit, teſtatur uacua omni habitatore* Pannonia, *& loc⁹ in quo regia* Cagani *erat, ita deſert⁹, ut ne ueſtigiũ*

Hungaricum bellũ 8 annis durãs, in quo tota Hunnorum nobilitas cum infinita populi multitudine periit.

quidem in eo humanæ habitationis appareat. Tota in hoc bello Hunorū nobilitas perijt, tota gloria decidit: omnis pecunia & congeſti ex longo tempore theſauri direpti ſunt. Neq; ullum bellum contra Francos exortū humana poteſt memoria recordari, quo illi magis ditati & opibus aucti ſunt: quippe cùm uſque in id temporis penè pauperes uiderentur, tantū auri & argenti in regia compertum, tot ſpolia pretioſa in prælijs ſublata, ut meritò credi poſſet, hoc Francos Hunis iuſtè eripuiſſe, quod Huni priús alijs gentibus iniuſtè eripuerant. Duo tantùm ex proceribus Francorū eo bello perierūt, Ericus dux Foroiulianus, in Liburnia iuxta Tarſaticam maritimam ciuitatē inſidijs oppidanorum interceptus, & Geroltus Baioariæ præfectus in Pannonia, cùm contra

Franci quantum ditati Hūgarica præda.

contra Hunos præliaturus aciem inſtrueret, incertū à quo, cum duobus tantùm qui eum obequitantē ac ſingulos hortantem comitabantur, interfectus eſt. Cæterùm incruentum penè Frācis hoc bellū fuit, et proſperrimū exitum habuit, tametſi diutiùs ſua magnitudine traheretur: Poſt quod & Saxonicum ſuæ prolixitati conuenientē finem accepit. Bohœmicum quoque & Hilinonicum, quæ poſtea exorta ſunt, diù durare non potuerunt: quorum utrúnque ductu Caroli iunioris, celeri fine completū eſt. Vltimum quoque contra Nordmānos, qui Dani uocātur, primò piraticā exercentes, deinde maiori claſſe littora Galliæ atq; Germaniæ uaſtantes, bellū ſuſceptū eſt. Quorum Rex Godefrid⁹ adeò uana ſpe inflat⁹ erat, ut totius ſibi Germaniæ promitte-

Bellū Bohœmicū atq; Hilinonicum.

Danicum bellum.

ret poteſtatem. Friſiam quóque & Saxoniam haud aliter atque ſuas prouincias æſtimabat. Iam Abotritos uicinos ſuos in ſuam deditionẽ redegerat, Iam eos ſibi uectigales fecerat: Iactabat etiã ſe breui Aquaſgrani ubi Regis comitatus erat, cum maximis copijs aduenturum. Nec dictis eius quamuis uaniſsimis omninò fides abnuebatur, quin putaretur tale aliquid inchoatur⁹, niſi feſtinata fuiſſet morte præuentus: Nam à proprio ſatellite interfectus, & ſuæ uitæ, & belli à ſe inchoati finem accelerauit.

Carolus in Frãcia regnauit annis 47.

Hæc ſunt bella quæ Rex potentiſsimus per annos XLVII. *tot enim annis regnauerat, in diuerſis terrarum partibus ſumma prudentia atque fœlicitate geſsit. Quibus regnum Francorũ, quod poſt patrem Pipinum magnũ quidem & forte ſuſceperat, ita*

nobili-

*nobiliter ampliauit, ut penè duplum illi adiecerit. Nam cùm priùs non ampliùs quàm ea pars Galliæ quæ intra Rhenum & Ligerim, occanúm que & mare Balearicum iacet, & pars Germaniæ quæ intra Saxoniam & Danubiũ, Rhenumq́; ac Salã fluuium, qui Turingos et Sorabos diuidit, poſteà à Francis, qui Orientales dicũtur, incolitur: & præter hæc Alemanni atq́; Baioarij ad regni Francorũ poteſtatem pertinerent, ipſe per bella memorata primò Aquitaniã & Vaſconiã, totumq́; Pyrenæi mõtis iugum, & uſq́; ad Hiberum amnem, qui apud Nauarros ortus, & fertiliſſimos Hiſpaniæ agros ſecans, ſub *Dertoſæ ciuitais mœnia Balearico mari miſcetur, deinde Italiam totam, quæ ab Auguſta Prætoria uſq́; in Calabriam inferiorem, in qua Græcorũ ac Beneuenta*

Carolus quas nationes ſubegerit.

* Derthuſæ.

neuenta

neuentanorum conſtat eſſe confinia, decies cētum & eo ampliùs paſſuum millibus lōgitudine porrigitur. Tum *Saxoniam, quæ quidem* Germaniæ *pars non modica eſt, & ad eam quæ à* Francis *incolitur, latitudine dupla putatur, cum longitudine poßit eſſe conſimilis.* Poſt *quam utrāque* Pannoniam, & *oppoſitam in altera* Danubij *ripa* Daciam, Hiſtriam *quoque &* Liburniam *atque* Dalmatiam, *exceptis maritimis ciuitatibus, quas ob amicitiam & iunctum cum eo fœdus,* Conſtantinopolitanum *Imperatorem habere permiſit.* Deinde *omnes barbaras ac feras nationes, que inter* Rhenum *ac* Viſtulam *fluuios, oceanúmque &* Danubium *poſitæ, lingua quidem penè ſimiles, moribus uerò atque habitu ualdè diſſimiles,* Germaniā *incolunt, ita perdo*

muit,

muit, ut eas tributarias effecerit: Inter quas ferè præcipui ſunt Vuelatabi, Sorabi, Abotriti, Bohœmi, cum eis namque conflixit, cæteras quarum multò maior eſt numerus, in deditionem ſuſcepit. Auxit etiam gloriam regni ſui, quibuſdam regibus ac gentibus per amicitiam ſibi conciliatis. Adeo namque Adelfonſum Galetiæ atque Aſturicæ Regem ſibi ſocietate deuinxit, ut is cùm ad eum uel literas uel legatos mitteret, non aliter ſe apud illum quàm proprium ſuum appellari iuberet. Scotorum quóque Reges ſic habuit ad ſuam uoluntatem per ſuam munificentiam inclinatos, ut eũ nunquã aliter quàm Dominũ, ſeque ſubditos ac ſeruos eius pronunciarent. Extant Epiſtolæ ab ijs ad eũ miſſæ, quibus huiuſmodi affectus eorũ erga illũ indicatur. Cum

Caroli, cũ Rege Perſarum Imperatoribuſque Græcorũ ac aliorũ principũ terræ amicitia quanta.

Aaron

Aaron rege Perſarum, qui, excepta India, totum penè tenebat Orientem, talem habuit in amicitia cõcordiam, ut is gratiam eius omniũ, qui in toto orbe terrarum erant, regum ac principum amicitiæ præponeret, ſolùmque illum honore ac munificentia ſibi colendũ iudicaret: ac proinde cũ legati eius quos cum donarijs ad ſacratiſsimum Domini *ac Saluatoris noſtri ſepulchrum locumq́; reſurrectionis miſerat, ad eum ueniſſent, & ei* Domini *ſui uoluntatem indicâſſent, non ſolùm quæ petebantur fieri permiſit, ſed etiam ſacrum illum & ſalutarem locum, ut illius poteſtati aſcriberetur, conceſsit: & reuertentibus legatis ſuos adiungens, inter ueſtes et aromata et cæteras orientaliũ terrarũ opes, ingentia illi dona tranſmiſit, cùm ei paucos ante annos cũ quẽ tũc*

ſolùm

ſolùm habebat roganti mitteret elephantem. Imperatores *etiam* Conſtãtinopolitani, *Nicephorus*, Michaël *&* Leo, *ultrò amicitiam & ſocietatem eius expetentes, complures ad eum miſére legatos: cum quibus tamen propter ſuſceptum à ſe* Imperatoris *nomen, & ob hoc ei quaſi qui imperium eis eripere uellet, ualde ſuſpectum, fœdus firmiſsimum ſtatuit, ut nulla inter partes cuiuslibet ſcandali remaneret occaſio.* Erat *enim ſemper* Romanis *&* Græcis *Francorum ſuſpecta potentia: Vnde & illud* Græcũ *extat* Prouerbiũ. Τὸν φράγκον φίλον ἔχῃς, γείτονα οὐκ ἔχῃς. *Qui cũ tãtus in ampliãdo regno & ſubigendis exteris natio nibus exiſteret & in huiuſmodi occupationibus quotidiè uerſaretur, opera tamẽ plurima ad regni decorẽ et utilitatem*

Id eſt. Frãcũ amicũ habeas, vicinum ne habeas.

litatem pertinentia, diuerſis in locis inchoauit, quædam etiã cõſummauit: Inter quæ præcipua ferè non immeritò uideri poſſunt, baſilica Sanctæ Dei Genitricis Aquiſgrani opere mirabili conſtructa, et pons apud Moguntiacum in Rheno quingentorũ paſſuũ longitudinis (nã tãta eſt ibi fluminis latitudo) qui tamẽ uno ante quàm decederet anno, incendio conflagrauit: nec refici potuit propter feſtinatum eius deceſſum: quanquàm in ea meditatione eſſet, ut pro ligneo lapideum reſtitueret. Inchoauit et palatia operis egregij, unum haud longè à Moguntiaco iuxta uillã cui nomẽ eſt Ingelheim: alterũ Nouiomagi ſup Vuahalẽ fluuiũ, qui Batauorũ inſulam à parte meridiana præterfluit. Præcipuè tamẽ ædes ſacras ubicunq; in toto regno ſuo uetuſtate collapſas cõperit,

Caroli Magni ædificia.

Pon-

Pontificibus & patribus, ad quorum curā pertinebant ut reſtaurarentur imperauit, adhibens curā, ut imperata perficerent. Molitus eſt *claſſem cōtra* Nordmānos, *ædificatis ad hoc nauibus iuxta flumina, quæ & de Gallia et Germania ſeptentrionalē influunt occanum: & quia* Nordmanni *Gallicum littus atq; Germanicum aſsidua infeſtatione uaſtabant, per oēs portus & oſtia fluminum, qua naues recipi poſſe uidebantur, ſtationibus & excubiis diſpoſitis, ne qua hoſtis exire poſſet, tali munitione prohibuit.* Fecit *idem à parte meridiana in littore prouinciæ* Narbonenſis *ac Septimaniæ, toto etiam* Italiæ *littore uſq;* Romam, *contra* Mauros *nuper piraticā exercere aggreſſos: ac per hoc nullo graui damno uel à* Mauris Italia, *uel* Gallia *atq;* Germania *à* Nordmannis

die

diebus ſuis affecta eſt: præter quod Centūcellæ ciuitas Hertruriæ ꝑ ꝓdi*tionē à Mauris capta atq; uaſtata eſt.* Et *in Friſia quædam inſulæ* Germani*co littori contiguæ, à Nordmannis deprædatæ ſunt. Talem eum in tuendo & ampliando ſimulq; ornando regno fuiſſe conſtat: Cuius animi dotes, & ſummam in qualicunq;, et proſpero & aduerſo euentu conſtantiam, cæteraq; ad interiorem atq; domeſticā uitam pertinentia, hinc dicere exordiar.*

Caroli patiētia quanta.

¶Poſt mortem Patris cum fratre regnum partitus, tanta patientia ſimultates & inuidiam eius tulit, ut omnibus mirum uideretur, quod ne ad iracundiam quidem ab eo prouocari potuiſſet. Deinde cū matris hortatu filiam Deſiderij Regis Langobardorum duxiſſet uxorem, incertum qua de cauſa poſt annum repudiauit,

&

& Hildegardim de gente Sueuorum præcipuæ nobilitatis fœminam, in matrimonium accepit: de qua tres filios, Carolum uidelicet, Pipinum & Ludouicũ, totidẽq; filias, Rotdrudim, Bertam et Gislam genuit. Habuit & filias tres, Thedradam, Hildrudim & Rothaidem: duas de Faſtrada uxore, quæ de Orientalium Francorum, Germanorum uidelicet gente erat: tertiã de concubina quadam, cuius nomen modò memoriæ nõ occurrit. Defuncta Faſtrada, Luitgardim Alemannã duxit, è qua nihil liberorum tulit. Poſt cuius mortem quatuor habuit cõcubinas, Mathalgardim ſcilicet, quæ peperit ei filiã, nomine Rothildim: Gerſuindã Saxonici generis, de qua ei filia nomine Adeldrudis nata eſt: & Reginam, quæ ei Drogonem & Hugũ genuit: & Adelluidam, ex qua Thederichum

derichum procreauit. Mater quoq; eius Bertrada in magno apud eũ honore conſenuit: Colebat enim eã cum ſumma reuerẽtia, ita ut nulla unquam inter eos ſit exorta diſcordia, præter in diuortio filiæ Deſiderij Regis, quam illa ſuadente acceperat. Deceſſit tandem poſt mortem Hildegardis, cùm iam tres nepotes ſuos, totidemq; neptes in filij domo uidiſſet: quam ille in eadem baſilica, qua pater ſitus eſt, apud Sanctum Dionyſium, magno fecit honore humari. Erat ei unica ſoror nomine Giſla à puellaribus annis religioſæ conuerſationi mancipata, quam ſimiliter ut matrem magna coluit pietate: quæ etiam paucis ante obitum illius annis, in eo quo conuerſata eſt monaſterio, deceßit. Liberos ſuos ita cenſuit inſtituendos, ut tã filij ꝗ nepotes primò liberalib⁹ ſtudijs, quibus

Caroli pietas in matrẽ & ſororem.

quibus & ipſe operā dabat, erudirē-tur. Tū filios, quàm primùm ætas patiebatur, more Frācorū equitare, armis ac uenationibus exerceri fecit: Filias uerò lanificio aſſueſcere, coloq́; ac fuſo, ne ꝑ otiū torperent, operam impendere, atq; ad omnē honeſtatē erudiri iuſſit. Ex ijs oībus duos tantùm filios & unam filiam priùs quàm moreretur amiſit: Carolū, qui maior natu erat, & Pipinum, quem Regem Italiæ præfecerat, Rotdrudim quæ filiarum eius primogenita, & Conſtantino Græcorum Imperatori deſponſata erat. Quorum Pipinus unum filiū ſuum Bernhartum, filias autem quinq; Adelhaidem, Atalam, Gundradam, Bertaidem ac Thedradam ſuperſtites reliquit. In quibus rex pietatis ſuæ præcipuum documentum oſtendit, cū filio defuncto nepotē patri ſuccede-

Carolus uti proles inſtitui curauit.

P re,

re, & neptes inter filias ſuas educari feciſſet. Mortes filiorũ ac filiæ pro magnanimitate, qua excellebat, minùs patienter tulit, pietate uidelicet, qua non minùs inſignis erat, cõpulſus ad lachrymas. Nũciato etiã ſibi Adriani Põtificis obitu, quẽ amicũ præcipuum habebat, ſic fleuit ac ſi fratrẽ aut chariſsimũ filiũm amiſiſſet. Erat enim in amicitijs optimè temperatus, ut eas & facilè admitteret, & conſtãtiſsimè retineret: colebátque ſanctiſsimè quoſcunq; hac affinitate ſibi coniunxerat. Filiorũ & filiarum tantã in educãdo curam habuit, ut nunquã domi poſitus ſine ipſis cænaret, nunquã iter ſine illis faceret. Adequitabant ei filij, filiæ uerò ponè ſequebantur, quarum agmen extremum ex ſatellitum numero ad hoc ordinati tuebantur. Quæ cùm pulcherrimæ eſſent,

Carolus in morte Adriani Romani Pontificis quantum doluit.

eſſent, & ab eo plurimùm diligerentur, mirum quod nullam earum cuiquam aut ſuorum, aut exterorum nuptum dare uoluit: ſed omnes ſecum usq; ad obitũ ſuum in domo ſua retinuit: dicens ſe earum contubernio carere non poſſe: ac propter hoc licet aliâs fœlix, aduerſæ fortunæ malignitatem expertus eſt: quod tamen ita diſsimulauit, ac ſi de ijs nunquam alicuius probri ſuſpicio orta uel diſperſa fuiſſet. Erat ei filius nomine Pipinus, ex concubina æditus; cuius inter cæteros mentionẽ nullam fecimus, facie quidem pulcher, ſed gibbo deformis: is cũ Pater bello cõtra Hunos ſuſcepto in Baioaria hyemaret, ægritudine ſimulata, cũ quibuſdã è primoribus Francorũ, qui ſibi uana promiſsione regni illuſerant, aduerſus patrẽ cõiurauit, quẽ

poſt fraudem detectam, & damnationem coniuratorum, detonſum in cœnobio Prumia religioſæ uitæ, iámque uolentem uacare permiſit. Facta eſt & alia priùs contra eum in Germania ualida coniuratio: cuius autores partim luminibus orbati, partim membris incolumes, omnes tamen in exilium acti ſunt: néque ullus ex eis interfectus eſt, niſi tres tantùm, qui cùm ſe ne compræhenderentur ſtrictis gladijs defenderent, aliquos etiam occidiſſent, quia aliter coërceri non poterāt, interempti ſunt. Harum tamē coniurationum Faſtradæ reginæ crudelitas cauſa & origo extitiſſe creditur. Et *idcirco in ambabus contra* Regem *conſpiratum eſt: quia uxoris crudelitati conſentiens, à ſuæ naturæ benignitate ac ſolita māſuetudi*

Carolus vti Coniuratos in ſuam mortē tractārit.

ne immaniter exorbitâſſe uidebatur. Cæterũ per omne uitæ ſuæ tẽpus ita cũ ſummo omnium amore atq; fauore & domi & foris conuerſatus eſt, ut nunquam ei uel minima iniuſtæ crudelitatis nota à quoquã fuiſſet obiecta. Amabat peregrinos, et eorum ſuſcipiendorum magnam habebat curam: adeò, ut eorum multitudo non ſolum palatio, uerumetiam regno non immeritò uideretur oneroſa. Ipſe tamen pro magnitudine animi huiuſcemodi pondere minimè grauabatur: cùm etiam ingentia incommoda laude liberalitatis, ac bonæ famæ mercede compenſaret. Corpore fuit amplo atque robuſto, ſtatura eminenti, quæ tamen iuſtam non excederet: nam ſeptem ſuorum pedum proceritatem eius conſtat habuiſſe figuram: Apice capitis rotundo,

Pietas Caroli in peregrinos.

Caroli corporis deſcriptio.

oculis prægrandibus ac uegetis, naſo paululum mediocritatem excedente, canicie pulchra, facie læta & hilari: unde formæ authoritas ac dignitas tam ſtanti quàm ſedenti plurima inerat. Quanquam ceruix obeſa & breuior, uéterq; proiectior uideretur, tamē hæc cæterorū membrorum cælabat æqualitas: Inceſſu firmo, totáq; corporis habitudine uirili: Voce clara quidem, ſed quæ minùs corporis formæ cōueniret: Valetudine proſpera, præter quod antequàm decederet, per quatuor annos crebrò febribus corripiebatur: ad extremum uno etiam pede claudicaret: & tunc quidē plura arbitratu ſuo quàm medicorum conſilio faciebat: quos penè exoſos habebat, quod ei in cibis aſſa, quib⁹ aſſuetus erat, dimittere, et elixis aſſueſcere ſuadebāt.

Exer-

Exercebatur aſſiduè equitando ac ue nãdo, quod illi gentilitiũ erat: quia uix ulla in terris natio inuenitur, quæ in hac re Francis poſſit æquari. Delectabatur etiam uaporibus aquarum naturaliter calentium, frequenti natatu corpus exercens: cuius adeò peritus fuit, ut nullus ei iuſtè potuerit præferri: ob hoc etiam Aquiſgrani regiam extruxit, ibique extremis uitæ annis uſque ad obitum continuò habitauit: & non ſolùm filios ad balneum, uerùm optimates & amicos, aliquando etiam ſatellitum & cuſtodum turbam inuitauit, ita ut nonnunquam centum uel eo ampliùs homines unà lauarentur. Veſtitu patrio, hoc eſt Francico utebatur: ad corpus camiſiam lineam, & fœminalibus lineis induebatur: deinde tunicam, quæ limbo ſerico ambiebatur, Exercitia Caroli. Veſtitus Caroli.

& tibialia: tum faſciolis crura, & pedes calciamentis conſtringebat: & ex pellibus lutrinis thorace confecto, humeros ac pect⁹ hyeme muniebat. Sago Veneto amictus, & gladio ſemper accinctus, cuius capulus ac baltheus aut aureus aut argenteus erat: aliquoties & gemmato enſe utebatur: quod tamen non niſi in præcipuis ſolennitatibus, uel ſiquando exterarum gentium legati ueniſſent, faciebat. Peregrina uerò indumenta quàmuis pulcherrima reſpuebat, nec unquàm eis indui patiebatur: excepto quod Romæ ſemel Adriano Põtifice petẽte, et iterũ Leone ſucceſſore eius ſupplicante, longa tunica et chlamide amictus, & calceis Romano more formatis, induebatur. In ſolènnitatibus ueſte auro texta, et calciamẽtis gẽmatis, & fibula

aurea

aurea ſagum aſtringente: diademata quoq́; ex auro & gẽmis ornatus, incedebat: alijs aũt diebus habitus eius parũ à cõmuni ac plebeio abhorrebat. In potu & cibo temperans, ſed in potu tẽperantior: quippe qui ebrietatẽ in qualicunq́; homine, nedũ in ſe ac ſuis plurimũ abominabatur: Cibo enim nõ adeò abſtinere poterat, ut ſæpe quereretur noxia eſſe ſuo corpori ieiunia. Conuiuabatur rariſsimè, & hoc præcipuis tantũ ſolennitatibus, tũc tamẽ cum magno hominũ numero. Cœna quotidiana quaternis tantũ ferculis præbebatur, præter aſſam, quã uenatores uerubus adferre ſolebãt, quã ille libentiùs quàm ullo alio cibo ueſcebatur. Inter cœnãdũ aut aliquod acróama, aut lectorẽ audiebat. Legebãtur ei hiſtoriæ, & antiquorũ Regũ geſta. Delectabatur et libris S. Sobrietas Caroli.

 Auguſti-

Auguſtini, præcipuè ijs, quæ de Ciuitate Dei inſcripſit. Vini & oīs potus adeò parcus in bibēdo erat, ut ſub cœnā raró plùs ter biberet. Aeſtate poſt cibū meridianū pomorū aliquid ſumens ac ſemel bibens, depoſitis ueſtibus ac calciamentis, uelut noctu ſolitus erat, duabus aut trib⁹ horis quieſcebat. Noctibus ſic dormiebat, ut ſomnū quater aut quinquies, non ſolū expergiſcendo, ſed etiam deſurgendo interrūperet. Cùm calciaretur aut amiciretur, nō tantùm amicos admittebat, uerùm etiam ſi Comes palatij litem aliquam diceret, quæ ſine eius iuſſu definiri non poſſet, ſtatim litigantes introduci iuſsit, & uelut pro tribunali ſederet, lite cognita, ſentētiam dixit. Nec hoc tantū eo tempore, ſed etiā quicquid ea die cuiuslibet officij agendū, aut cuiquā miniſtro-

rum

rum iniungendum erat, expediebat. Eloquẽtia
Erat eloquẽtia copioſus et exuberãs, Caroli.
poteratq́; quicquid uellet apertiſsimè exprimere. Nec patrio tantũ ſermone contentus, ſed & peregrinis linguis ediſcendis operam impendit: in quibus Latinam ita didicit, ut æquè illa ac patria lingua orare ſit ſolitus: Græcã uerò meliùs intelligere quàm pronuntiare poterat. Adeò quidẽ facundus erat, ut etiã didaſcali munus ſubijſſe appareret. Artes liberales ſtudioſiſsimè coluit, earumq́; doctores plurimũ ueneratus, magnis afficiebat honoribus. In diſcenda Grãmatica Pe- Magiſtri
trum Piſanum Diaconum ſenem au- Caroli.
diuit, in cæteris diſciplinis Albinum cognomento Alcuuinum, item Diaconum de Britannia, Saxonici generis hominem, uirum undecunq́; doctiſsimũ præceptorem habuit: apud quem

 & Rhe-

& Rhetoricæ & Dialecticæ, præcipuè tamen Aſtronomiæ ediſcendæ plurimum & tẽporis & laboris impendit. Diſcebat et artem computãdi, & intentione ſagaci ſyderum curſum curioſiſſimè rimabatur. Tentabat & ſcribere, tabulasq́; & codicillos ad hoc in lectulo ſub ceruicalibus circũferre ſolebat, ut cùm uacuum tempus eſſet, manum effigiendis literis aſſuefaceret. Sed parùm proſperè ſucceſſit labor præpoſterus, ac ſerò inchoatus. Religionem Chriſtianam qua ab infantia fuerat imbutus, ſanctiſſimè, & cum ſumma pietate ac ueneratione coluit, ac propter hoc miræ pulchritudinis baſilicam Aquiſgrani extruxit, auroq́; & argento & luminaribus, atq́; ex ære ſolido cancellis & ianuis ornauit. Ad cuius ſtructuram cũ columnas & marmora aliundè habere non

re non poſſet, Roma atq; Rauẽna deuehenda curauit. Eccleſiam manè & ueſperi, nocturnis itẽ horis & Sacrificij tempore, quando eum ualetudo permiſerat, impigrè frequentabat: curabatq;, ut omnia quæ in ea gerebantur, cum quàmmaxima fierent honeſtate, æditúos cõmonens, nequid indecens aut ſordidũ aut inferri aut in ea remanere permitterent. Sacrorum uaſorũ ex argento & auro, ueſtimẽtorumq; ſacerdotalium tantam in eo copiam procurauit, ut in ſacrificijs celebrandis ne ianitoribus quidẽ, qui ultimi eccleſiaſtici ordinis ſunt, priuato habitu miniſtrare neceſſe fuiſſet. Legendi atq; pſallendi diſciplinã diligentiſſimè emendauit: erat enim utriuſq; admodũ eruditus: quanquàm ipſe nec publicè legeret, nec niſi ſubmiſsè & in commune cantaret. Cir-

Caroli diligẽtia ad diuina officia.

ca pauperes ſuſtentandos & gratuitam libertatem, quam Græci eelemoſynam uocant, deuotiſſimus, quam non in patria ſua ſolùm & in ſuo regno facere curauerit, uerũ trans maria in Syriam & Aegyptum atq; Africam, Hieroſolymas, Alexandriam atq; Carthaginem, ubi Chriſtianos in paupertate uiuere compererat, penuriæ eorum compatiens, pecuniã mittere ſolebat: ob hoc maximè tranſmarinorum Regum amicitiam expetẽs, ut Chriſtianis ſub eorũ dominatu degentibus, refrigerium aliquot ac releuatio proueniret, Colebat præ cæteris ſacris & uenerabilibus locis apud Romã Eccleſiam Beati Petri Apoſtoli, in cuius donaria magna uis pecuniæ tam auri quàm argenti nec nõ & gemmarũ ab illo congeſta eſt: multa & innumera Pontificibus munera miſſa.

Eleemoſynæ in pauperes Chriſtianos.

Carolus quare trãſmarinorũ Regũ amicitiam petijt.

miſſa. Nec ille toto regni ſui tempore quicquam duxit antiquius, quàm ut urbs Roma ſua opera ſuoq; labore ueteri polleret autoritate: & Eccleſia S. Petri non ſolùm per illum tuta ac defenſa, ſed etiã ſuis opibus præ omnibus Eccleſijs eſſet ornata ac ditata. Quam cùm tanti penderet, tamẽ intra XLVII. *annorum quibus regnauerat ſpatium, quater tantum illô uotorum ſoluendorum ac ſupplicandi cauſa próſectus eſt. Vltimi aduentus ſui non ſolùm hæ fuére cauſæ, uerùm etiam quod Romani Leonem multis affectum iniurijs, erutis uidelicet oculis, linguaq; amputata, fidem Regis implorare compulerunt. Idcircò Romam ueniens propter reparandum qui nimis conturbatus erat Eccleſiæ ſtatum, ibi totum hyemis tẽpus protraxit. Quo tempore Imperatoris &* Carolus Auguſti nomẽ quã tum auerſatus.

Au-

Auguſti nomen accepit: quod primò tantùm auerſatus eſt, ut affirmaret ſe eo die, quamuis præcipua ſolennitas eſſet, Eccleſiam non intraturum fuiſſe, ſi Pontificis cõſilium præſcire potuiſſet. Inuidiã tamen ſuſcepti nominis, Conſtantinopolitanis Imperatoribus ſuper hoc indignãtibus, magna tulit patientia, uicitq́; eorũ cõtumaciam magnanimitate, qua eis procul dubio lõgè præſtantior erat, mittẽdo ad eos crebras legationes, & in epiſtolis fratres eos appellãdo. Poſt ſuſceptũ imperiale nomen cũ aduerteret multa legibus populi ſui deẽſſe (nam Franci duas habent leges, plurimis in locis ualdè diuerſas) cogitauit quæ deẽrant addere, & diſcrepantia unire, praua quoq́; ac perperam prolata corrigere. Sed in ijs nihil aliud ab eo factũ eſt, quàm quod pauca capitula

& ea:

& ea impfecta legibus addidit. Omniū tamē nationū quæ ſub eius ditiōe erant, iura quæ ſcripta nō erant, deſcribere, ac literis mandari fecit. Itē barbara et antiquiſsima carmina, qui bus ueterū Regū actus & bella canebantur, ſcripſit memoriæq; mādauit. Inchoauit & Grammaticā patrij ſermonis. Menſibus etiā iuxta patriā linguā nomina impoſuit, cū ante id tēpus apud Frācos partim Latinis, partim Barbaris nominibus appellarentur. Itē uentos duodecim nominibus proprijs inſigniuit, cū priùs non ampliùs quàm uix quatuor uentorū uocabula inueniri poſſent. Menſiū quidē Ianuariū appellauit, Winthermonet/ Februariū, Hornung/ Martium Lentzmonet/ Aprilē, Oſtermonet/ Maiū, Wunnemonet/ Iuniū, Brachmonet/ Iuliū, Heumonet/ Auguſtū,

Carolus mēſibus et vētis ſermone patrio noīa impoſuit.

Arnmo-

Hornnonet/ *Septembrem*, Herbſtmonet/ *Octobrē*, Weinmonet/ *Nouembrem*, Windtmonet/ *Decembrē*, Heiligmonet/ *appellauit. Ventis uerò hoc modo nomina impoſuit, ut Subſolanū uocaret*, Oſterwindt/ *Eurum*, Oſtſundrē/ *Euroauſtrū*, Sundoſtren/ *Auſtrum*, Sundren/ *Auſtroafricum*, Sundweſtren/ *Africum*, Weſtſundren/ *Zephyrū*, Weſtren/ *Corū*, Weſtnordren/ *Circiū*, Nordweſtren/ *Septentrionem*, Nordren/ *Aquilonem*, Nordoſtren/ *Vulturnū*, Oſtnorden. *Extremo uitæ tempore cū iam & morbo & ſenectute premeretur, euocatum ad ſe Ludouicum Aquitaniæ Regem, qui ſolus filiorum Hildegardis ſupererat, congregatis ſolenniter de toto regno Francorū primoribus, cunctorum conſilio conſortem ſibi totius regni, & Imperialis*

Carolus filiū Ludouicū Auguſtum creat.

rialis

rialis nominis hæredem conſtituit: impoſitoq; capiti eius diademate Imperatorem & Auguſtum iuſsit appellari. Suſceptum eſt hoc eius conſiliũ ab omnibus, qui aderant, magno cum fauore: nam diuinitùs ei propter regni utilitatem uidebatur inſpiratum: Auxitque maieſtatem eius hoc factum, & exteris nationibus non minimum terroris incuſsit. Dimiſſo deinde in Aquitaniam filio, ipſe more ſolito, quanquam ſenectute cõfectus, non longè à regia Aquenſi uenatum proficiſcitur: Exactóque in huiuſcemodi negotio quod reliquum erat Autumni, circa CAL. NOVEMB. *Aquiſgrani reuertitur: Cũq; ibi hyemaret, menſe Ianuario febre ualida correptus, decubuit. Qui ſtatim, ut in febribus ſolebat, cibi ſibi abſtinentiã indixit, arbitratus hac cõtinentia*

morbum

morbũ poſſe depelli, uel certè mitigari: Sed accedẽte ad febrẽ lateris dolore, quẽ Græci pleureſim uocant, illoq; adhuc inediam retinente, neq; corpus aliter quàm rariſsimo potu ſuſtentãte, ſeptimo poſtquam decubuit die ſacra communione percepta, deceſsit. Anno ætatis ſuæ. LXXII. & ex quo regnare cœperat XLVII. V. CAL. FEB. hora diei tertia. Corpus more ſolenni lotũ & curatũ, & maximo totius populi planctu Eccleſiæ illatum atq; humatum eſt. Dubitatum eſt primò ubi reponi deberet, eò quod ipſe uiuus de hoc nihil præcepiſſet. Tandem omniũ animis ſedit nuſquã eum honeſtiùs tumulari poſſe, quàm in ea baſilica, quam ipſe propter amorem Dei & Domini noſti Ieſu Chriſti, & ob honorẽ Sãctæ & æternæ Virginis genitricis, ei⁹ proprio ſumptu in eodem:

Carolus Magnus moritur Aquiſgrani.

dem uico conſtruxit. In hac ſepultus eſt, eadem qua defunctus die, arcuſq́; ſuper tumulum deauratus cum imagine & titulo extructus: cuius hæc ferè ſunt uerba: SVB HOC CONDITORIO SITVM EST CORPVS CAROLI, MAGNI ATQVE ORTHODOXI IMPERATORIS, QVI REGNVM FRANCORVM NOBILITER AMPLIAVIT, ET PER ANNOS XLVII. FOELICITER TENVIT. DECESSIT SEPTVAGENARIVS, ANNO DOMINI DCCCXIIII. INDICTIONE VII. V. CALEND. FEBRVARII. *Appropinquantis finis cõplura fuére præſagia, ut non ſolùm alij, ſed & ipſe hoc minitari ſentiret. Per tres continuos uitæq́; termino*

Præſagia mortis Caroli.

mino proximos annos & Solis & Lunæ creberrima defectio, ac in ſole macula quædam atri coloris ſeptem dierum ſpatio uiſa. Porticus quam inter baſilicam & regiam operoſa mole conſtruxerat, die Aſcenſionis Domini ſubita ruina uſq; ad fundamenta collapſa. Item pons Rheni apud Moguntiacum, quem ipſe per decem annos ingenti labore, & opere mirabili è ligno ita conſtruxit, ut perenniter durare poſſe uideretur, ita tribus horis fortuito incendio cõflagrauit, ut præter quod aqua tegebatur, ne una quidem haſtula ex eo remaneret. Ipſe quoq; cum ultimam in Saxoniam expeditionem contra Godefridũ Regem Danorũ ageret, quadam die cùm ante exortũ ſolis caſtra egreſſus iter agere cœpiſſet uidit repente delapſam cælitùs cũ ingenti lumine facẽ à

dextra

dextra in ſiniſtram per ſerenum aëra incurrere: cunctisq; hoc ſignum quid portẽderet mirantibus, ſubitò equus, cui inſidebat, deorſum capite merſo decidit, cumq; tam grauiter ad terrã eliſit, ut fibula ſagi rupta, baltheoq;, gladij diſsipato, à feſtinantibus qui aderant miniſtris exarmatus ſine adminiculo leuaretur: Iaculum quoq; quod tunc fortè manu tenebat, ita elapſum eſt, ut uiginti uel eo amplius pedum ſpatio procul iaceret. Acceſsit ad hoc creber Aquenſis palatij tremor, & in domibus ubi cõuerſabatur aſsiduus laqueariorum crepitus: Tacta etiam de cœlo in qua poſtea ſepultus eſt baſilica, malumque aureũ, quo tecti culmen erat ornatũ, ictu fulminis diſsipatum, & ſupra domum Põtificis quæ baſilicæ contigua erat proiectum eſt. Erat in eadem baſilica

in margi-

in margine coronæ, quæ inter ſuperiores & inferiores arcus interiorem ædis partē ambiebat, ſynopide ſcriptū, cōtinens quis auctor eſſet eiuſdē tēpli, cuius in extremo uerſu legebatur, Princeps Carolus: *notatū à quibuſdā eodē quo deceßit anno paucis ante mortē mēſibus, eas quæ* Princeps *exprimebāt literas ita eſſe deletas, ut penitùs nō apparerēt. Sed ſuperiora oīa ſic aut dißimulauit aut ſpreuit, ac ſi nihil horū ad res ſuas quolibet modo ptineret.* Teſtamēta *inſtituit, quibus filias, & ex cōcubinis liberos ex aliqua parte ſibi hæredes faceret: ſed tardè inchoata pfici nō poterāt.* Diuiſionē *theſaurorū, pecuniæ ac ueſtiū aliæq; ſuppellectilis corā amicis & miniſtris ſuis, annis tribus antequam decederet fecit: cōteſtatus eos, ut poſt obitū ſuum à ſe facta diſtributio per*

illorum

llorum ſuffragium rata permane-
et: quidque ex ijs quæ diuiſerat fie-
ri uellet, breuiario compræhendit,
cuius ratio ac textus talis eſt.

IN NOMINE. DOMINI DEI omnipotentis, Patris, Filij & Spiritusſancti. Incipit deſcriptio atque diuiſio, quæ facta eſt à glorioſiſsimo atq; pijſsimo Domino, CAROLO Imperatore Auguſto, Anno ab incarnatione Domini noſtri IESV CHRISTI, DCCCXI. anni uero regni eius in Francia XLIII. & in Italia XXXVI. Imperij aũt XI. Indictione IIII. quã pia cõſyderatione facere decreuit, et Domino annuente perfecit, de theſauris ſuis atq; pecunia, quæ in illa die in camera ei⁹ inuẽta eſt: in qua illud præcipuè præcauere uoluit, ut non ſolùm eleẽmoſynarũ largitio, quæ ſolẽniter apud Chri-

Teſtamentũ Caroli

& Rhetoricæ & Dialecticæ, præcipuè tamen Aſtronomiæ ediſcendæ plurimum & tēporis & laboris impendit. Diſcebat et artem computādi, & intentione ſagaci ſyderum curſum curioſiſsimè rimabatur. Tentabat & ſcribere, tabulasq; & codicillos ad hoc in lectulo ſub ceruicalibus circūferre ſolebat, ut cùm uacuum tempus eſſet, manum effigiendis literis aſſuefaceret. Sed parùm proſperè ſucceſsit labor præpoſterus, ac ſerò inchoatus. Religionem Chriſtianam qua ab infantia fuerat imbutus, ſanctiſsimè, & cum ſumma pietate ac ueneratione coluit, ac propter hoc miræ pulchritudinis baſilicam Aquiſgrani extruxit, auroq; & argento & luminaribus, atq; ex ære ſolido cancellis & ianuis ornauit. Ad cuius ſtructuram cū columnas & marmora aliundè habere non.

re non poſſet, Roma atq; Rauēna deuehenda curauit. Eccleſiam manè & ueſperi, nocturnis itē horis & Sacrificij tempore, quando eum ualetudo permiſerat, impigrè frequentabat: curabatq;, ut omnia quæ in ea gerebantur, cum quàmmaxima fierent honeſtate, æditu os cõmonens, nequid indecens aut ſordidũ aut inferri aut in ea remanere permitterent. Sacrorum uaſorũ ex argento & auro, ueſtimētorumq; ſacerdotalium tantam in eo copiam procurauit, ut in ſacrificijs celebrandis ne ianitoribus quidē, qui ultimi eccleſiaſtici ordinis ſunt, priuato habitu miniſtrare neceſſe fuiſſet. Legendi atq; pſallendi diſciplinã diligentiſſimè emendauit: erat enim utriuſq; admodũ eruditus: quanquàm ipſe nec publicè legeret, nec niſi ſubmiſſè & in commune cantaret. Cir-

Caroli diligētia ad diuina officia.

ca pauperes ſuſtentandos & gratuitam libertatem, quam Græci eelemoſynam uocant, deuotiſsimus, quam non in patria ſua ſolùm & in ſuo regno facere curauerit, uerũ trans maria in Syriam & Aegyptum atq; Africam, Hieroſolymas, Alexandriam atq; Carthaginem, ubi Chriſtianos in paupertate uiuere compererat, penuriæ eorum compatiens, pecuniã mittere ſolebat: ob hoc maximè tranſmarinorum Regum amicitiam expetẽs, ut Chriſtianis ſub eorũ dominatu degentibus, refrigerium aliquot ac releuatio proueniret. Colebat præ cæteris ſacris & uenerabilibus locis apud Romã Eccleſiam Beati Petri Apoſtoli, in cuius donaria magna uis pecuniæ tam auri quàm argenti nec nõ & gemmarũ ab illo congeſta eſt: multa & innumera Pontificibus munera miſſa.

Eleemoſynæ in pauperes Chriſtianos.

Carolus quare trãſmarinorũ Regũ amicitiam petijt.

miſſa. Nec ille toto regni ſui tempore quicquam duxit antiquius, quàm ut urbs Roma ſua opera ſuoq; labore ueteri polleret autoritate: & Eccleſia S. Petri non ſolùm per illum tuta ac defenſa, ſed etiã ſuis opibus præ omnibus Eccleſijs eſſet ornata ac ditata. Quam cùm tanti penderet, tamẽ intra XLVII. annorum quibus regnauerat ſpatium, quater tantum illô uotorum ſoluendorum ac ſupplicandi cauſa profectus eſt. Vltimi aduentus ſui non ſolùm hæ fuére cauſæ, uerùm etiam quod Romani Leonem multis affectum iniurijs, erutis uidelicet oculis, linguaq; amputata, fidem Regis implorare compulerunt. Idcircò Romam ueniens propter reparandum qui nimis conturbatus erat Eccleſiæ ſtatum, ibi totum hyemis tẽpus protraxit. Quo tempore Imperatoris & Carolus Auguſti nomẽ quã tum auerſatus.

Au-

Auguſti nomen accepit: quod primò tantùm auerſatus eſt, ut affirmaret ſe eo die, quamuis præcipua ſolennitas eſſet, Eccleſiam non intraturum fuiſſe, ſi Pontificis cõſilium præſcire potuiſſet. Inuidiã tamen ſuſcepti nominis, Conſtantinopolitanis Imperatoribus ſuper hoc indignãtibus, magna tulit patientia, uicitq́; eorũ cõtumaciam magnanimitate, qua eis procul dubio lõgè præſtantior erat, mittẽdo ad eos crebras legationes, & in epiſtolis fratres eos appellãdo. Poſt ſuſceptũ imperiale nomen cũ aduerteret multa legibus populi ſui deëſſe (nam Franci duas habent leges, plurimis in locis ualdè diuerſas) cogitauit quæ deërant addere, & diſcrepantia unire, praua quoq́; ac perperam prolata corrigere. Sed in ijs nihil aliud ab eo factũ eſt, quàm quod pauca capitula

& ea:

& ea imꝑfecta legibus addidit. Omniũ tamẽ nationũ quæ ſub eius ditiõe erant, iura quæ ſcripta nõ erant, deſcribere, ac literis mandari fecit. Itẽ barbara et antiquiſsima carmina, quibus ueterũ Regũ actus & bella canebantur, ſcripſit memoriæq; mãdauit. Inchoauit & Grammaticã patrij ſermonis. Menſibus etiã iuxta patriã linguã nomina impoſuit, cũ ante id tẽpus apud Frãcos partim Latinis, partim Barbaris nominibus appellarentur. Itẽ uentos duodecim nominibus proprijs inſigniuit, cũ priùs non ampliùs quàm uix quatuor uentorũ uocabula inueniri poſſent. Menſiũ quidẽ Ianuariũ appellauit, Winthermonet/ Februariũ, Hornung/ Martium Lentzmonet/ Aprilẽ, Oſtermonet/ Maiũ, Wunnemonet/ Iuniũ, Brachmonet/ Iuliũ, Heumonet/ Auguſtũ, Arnmo-

Carolus mẽſibus et vẽtis ſermone patrio noĩa impoſuit.

Arnmonet/ *Septembrem*, Herbſtmonet/ *Octobrē*, Weinmonet/ *Nouembrem*, Windtmonet/ *Decembrē*, Heiligmonet/ *appellauit. Ventis uerò hoc modo nomina impoſuit, ut Subſolanū uocaret*, Oſterwindt/ *Eurum*, Oſtſundrē/ *Euroauſtrū*, Sundeoſtren/ *Auſtrum*, Sundren/ *Auſtroafricum*, Sundweſtren/ *Africum*, Weſtſundren/ *Zephyrū*, Weſtren/ *Corū*, Weſtnordren/ *Circiū*, Nordweſtren/ *Septentrionem*, Nordren/ *Aquilonem*, Nordoſtren/ *Vulturnū*, Oſtnorden. *Extremo uitæ tempore cū iam & morbo & ſenectute premeretur, euocatum ad ſe Ludouicum Aquitaniæ Regem, qui ſolus filiorum Hildegardis ſupererat, congregatis ſolenniter de toto regno Francorū primoribus, cunctorum conſilio conſortem ſibi totius regni, & Imperialis*

Carolus filiū Ludouicū Auguſtum creat.

rialis

rialis nominis hæredem conſtituit: impoſitoq́; capiti eius diademate Imperatorem & Auguſtum iuſsit appellari. Suſceptum eſt hoc eius conſiliũ ab omnibus, qui aderant, magno cum fauore: nam diuinitùs ei propter regni utilitatem uidebatur inſpiratum: Auxitque maieſtatem eius hoc factum, & exteris nationibus non minimum terroris incuſsit. Dimiſſo deinde in Aquitaniam filio, ipſe more ſolito, quanquam ſenectute cõfectus, non longè à regia Aquenſi uenatum proficiſcitur: Exacto que in huiuſcemodi negotio quod reliquum erat Autumni, circa CAL. NOVEMB. Aquaſgrani reuertitur: Cũq́; ibi hyemaret, menſe Ianuario febre ualida correptus, decubuit. Qui ſtatim, ut in febribus ſolebat, cibi ſibi abſtinentiã indixit, arbitratus hac cõtinentia

morbũ poſſe depelli, uel certè mitigari: Sed accedẽte ad febrẽ lateris dolore, quẽ Græci pleureſim uocant, illoq́; adhuc inediam retinente, neq; corpus aliter quàm rariſsimo potu ſuſtentãte, ſeptimo poſtquam decubuit die ſacra communione percepta, deceſsit. Anno ætatis ſuæ. LXXII. *& ex quo regnare cœperat* XLVII. V. CAL. FEB. *hora diei tertia.* Corpus *more ſolenni lotũ & curatũ, & maximo totius populi planctu* Eccleſiæ *illatum atq; humatum eſt.* Dubitatum *eſt primò ubi reponi deberet, eò quod ipſe uiuus de hoc nihil præcepiſſet.* Tan*dem omniũ animis ſedit nuſquã eum honeſtiùs tumulari poſſe, quàm in ea baſilica, quam ipſe propter amorem* Dei *&* Domini *noſti* Ieſu Chriſti, *& ob honorẽ* Sãctæ *& æternæ* Virginis *genitricis, ei' proprio ſumptu in eodem:*

Carolus Magnus moritur Aquiſgrani.

dem uico conſtruxit. In hac ſepultus eſt, eadem qua defunctus die, arcusq́; ſuper tumulum deauratus cum imagine & titulo extructus: cuius hæc ferè ſunt uerba: SVB HOC CONDITORIO SITVM EST CORPVS CAROLI, MAGNI ATQVE ORTHODOXI IMPERATORIS, QVI REGNVM FRANCORVM NOBILITER AMPLIAVIT, ET PER ANNOS XLVII. FOELICITER TENVIT. DECESSIT SEPTVAGENARIVS, ANNO DOMINI DCCCXIIII. INDICTIONE VII. V. CALEND. FEBRVARII. *Appropinquantis finis cõplura fuére præſagia, ut non ſolùm alij, ſed & ipſe hoc minitari ſentiret. Per tres continuos uitæq́; termino*

Præſagia mortis Caroli.

mino

mino proximos annos & Solis & Lunæ creberrima defectio, ac in ſole macula quædam atri coloris ſeptem dierum ſpatio uiſa. Porticus quam inter baſilicam & regiam operoſa mole conſtruxerat, die Aſcenſionis Domini ſubita ruina uſq; ad fundamenta collapſa. Item pons Rheni apud Moguntiacum, quem ipſe per decem annos ingenti labore, & opere mirabili è ligno ita conſtruxit, ut perenniter durare poſſe uideretur, ita tribus horis fortuito incendio cõflagrauit, ut præter quod aqua tegebatur, ne una quidem haſtula ex eo remaneret. Ipſe quoq; cum ultimam in Saxoniam expeditionem contra Godefridũ Regem Danorũ ageret, quadam die cùm ante exortũ ſolis caſtra egreſſus iter agere cœpiſſet, uidit repente delapſam cælitùs cũ ingenti lumine facẽ à dextra

dextra in ſiniſtram per ſerenum aëra incurrere: cunctiſq́; hoc ſignum quid portẽderet mirantibus, ſubitò equus, cui inſidebat, deorſum capite merſo decidit, eumq́; tam grauiter ad terrã eliſit, ut fibula ſagi rupta, baltheoq́;, gladij diſsipato, à feſtinantibus qui aderant miniſtris exarmatus ſine adminiculo leuaretur: Iaculum quoq́; quod tunc fortè manu tenebat, ita elapſum eſt, ut uiginti uel eo ampliùs pedum ſpatio procul iaceret. Acceſsit ad hoc creber Aquenſis palatij tremor, & in domibus ubi cõuerſabatur aſsiduus laqueariorum crepitus: Tacta etiam de cœlo in qua poſtea ſepultus eſt baſilica, malumque aureũ, quo tecti culmen erat ornatũ, ictu fulminis diſsipatum, & ſupra domum Põtificis quæ baſilicæ contigua erat proiectum eſt. Erat in eadem baſilica

in margi-

in margine coronæ, quæ inter ſuperiores & inferiores arcus interiorem ædis partē ambiebat, ſynopide ſcriptū, cōtinens quis auctor eſſet eiuſdē tēpli, cuius in extremo uerſu legebatur, Princeps Carolus: *notatū à quibuſdā eodē quo deceßit anno paucis ante mortē mēſibus, eas quæ* Princeps *exprimebāt literas ita eſſe deletas, ut penitùs nō apparerēt. Sed ſuperiora oīa ſic aut dißimulauit aut ſpreuit, ac ſi nihil horū ad res ſuas quolibet modo ptineret. Teſtamēta inſtituit, quibus filias, & ex cōcubinis liberos ex aliqua parte ſibi hæredes faceret: ſed tardè inchoata pſici nō poterāt.* Di*uiſionē theſaurorū, pecuniæ ac ueſtiū aliæq; ſuppellectilis corā amicis & miniſtris ſuis, annis tribus antequam decederet fecit: cōteſtatus eos, ut poſt obitū ſuum à ſe facta diſtributio per*

illorum

in margine coronæ, quæ inter ſuperiores & inferiores arcus interiorem ædis partē ambiebat, ſynopide ſcriptū, cōtinens quis auctor eſſet eiuſdē tēpli, cuius in extremo uerſu legebatur, Princeps Carolus: notatū à quibuſdā eodē quo deceßit anno paucis ante mortē mēſibus, eas quæ Princeps exprimebāt literas ita eſſe deletas, ut penitùs nō apparerēt. Sed ſuperiora oīa ſic aut dißimulauit aut ſpreuit, ac ſi nihil horū ad res ſuas quolibet modo ptineret. Teſtamēta inſtituit, quibus filias, & ex cōcubinis liberos ex aliqua parte ſibi hæredes faceret: ſed tardè inchoata pfici nō poterāt. Diuiſionē theſaurorū, pecuniæ ac ueſtiū aliæq; ſuppellectilis corā amicis & miniſtris ſuis, annis tribus antequam decederet fecit: cōteſtatus eos, ut poſt obitū ſuum à ſe facta diſtributio per

illorum

image
not
available

illorum ſuffragium rata permaneret: quidque ex ijs quæ diuiſerat fieri uellet, breuiario compræhendit, cuius ratio ac textus talis eſt.

IN NOMINE. DOMINI DEI omnipotentis, Patris, Filij & Spiritusſancti. Incipit deſcriptio atque diuiſio, quæ facta eſt à glorioſiſsimo atq; pijſsimo Domino, CAROLO Imperatore Auguſto, Anno ab incarnatione Domini noſtri IESV CHRISTI, DCCCXI. anni uero regni eius in Francia XLIII. & in Italia XXXVI. Imperij aũt XI. Indictione IIII. quã pia cõſyderatione facere decreuit, et Domino annuente perfecit, de theſauris ſuis atq; pecunia, quæ in illa die in camera ei⁹ inuēta eſt: in qua illud præcipuè præcauere uoluit, ut non ſolùm eleēmoſynarũ largitio, quæ ſolēniter apud Chriſtianos

Teſtamentũ Caroli

quæq; illarũ partiũ ad unamquamq; Metropolim per manus hæredũ & amicorũ ſuorum eleëmoſynæ nomine perueniat, et Archiepiſcopus, q tũc illius Eccleſiæ rector extiterit, partem quæ ad ſuam Eccleſiã data eſt ſuſcipiẽs, cum ſuis Suffraganeis partiatur, eo ſcilicet modo, ut pars tertia ſuæ Ecclæſiæ ſit duæ uero partes inter ſuffraganeos diuidantur. Harum diuiſionũ, quæ ex duabus primis partibus factæ ſunt, & iuxta Metropoliticarũ ciuitatũ numerũ XXI. eſſe noſcuntur, unaquæq; ab altera ſequeſtrata, ſemotim in ſuo repoſitorio cũ ſuperſcriptiõe ciuitatis cõdita iacet. Nomina uero Metropoliticaũ ciuitatũ, ad quas eadẽ eleëmoſyna uel largitio data eſt, hæc ſunt: Roma, Rauẽna, Mediolanũ, Forumiulij, Gradus, Colonia, Moguntiacũ, Viuanũ, quæ et

 Saltz-

Saltzburgũ,Rotomagus,Treueri,Se-nones, Veſontiũ, Lugdunum, Remi, Arelatum,Viẽna,Tarantaſia, Ebro-dunum,Burdigala,Turones, Bituri-ges. Vnius autem partis quã integrã reſeruari uoluit,talis eſt ratio, ut il-lis duabus in ſupradictas diuiſiões di ſtributis,et ſub ſigillo reconditis,hæc tertia in uſu quotidiano uerſaretur, uelut res quam nulla uoti obligatiõe à Dominio poßidentis alienatã eſſe conſtaret: & hoc tã diu, quo ad uſq; uel ipſe ſuperſtes eſſet, uel uſum eius ſibi neceſſarium iudicaret, poſt obi-tum uerò ſuum aut uoluntariam ſecu larium rerum abdicationem eadem pars quatuor ſubdiuiſionibus ſecare-tur: et una quidem earum ſupradictis XXI. partibus adderetur, altera à filijs ac filiabus,nepotibusq; ac nepti bus ſuis aſſumpta, & iuſta ac rationa

bili

bili inter eos partitione diuideretur: Tertia uerò conſueto Chriſtianitatis more, in uſum pauperũ erogaretur: Quarta ſimili modo, nomine eleēmoſynæ in ſeruorum & ancillarum uſibus palatij famulantiũ ſuſtentationē diſtributa ueniret. Ad hanc tertiā totius ſummæ portionē, quæ ſimiliter ut cæteræ ex auro et argento cōſtat, adiungi uoluit omnia ex ære & ferro, alijsq́; metallis, uaſa atq; utēſilia, cum armis et ueſtibus, aliaq́; precioſa aut uili ad uarios uſus facta ſuppellectile, ut ſunt cortinæ & ſtragula, tapetes, fulcra, coria, ſagmata, & quicquid in camera atq́; ueſtiario eius eo die fuiſſet inuentũ, ut ex hoc maiores illius partis diuiſiones fierēt, et erogatio eleēmoſynæ ad plures puenire poßet. Capellā, id eſt eccleſiaſticũ miniſterium, tam id quod ipſe fecit atq; cōgre

 gauit.

gauit, quàm quod ei ex paterna hæreditate prouenit, ut integrum eſſet, neq́; ulla diuiſione ſcinderetur ordinauit. Siqua aũt inuenirẽtur aut uaſa aut libri, aut alia ornamenta, quæ liquidò conſtaret eidem capellæ ab eo collata non fuiſſe, hæc qui habere uellet, dato iuſtæ æſtimationis precio, emeret & haberet. Similiter & de libris, quorũ magnã in bibliotheca ſua copiam, cõgregauit: ſtatuit: ut ab ijs qui eos habere uellẽt, iuſto pretio redimerẽtur, pretiũ in pauperes erogaretur. Inter cæteros theſauros atque pecuniam tres menſas argenteas, & auream unam præcipuæ magnitudinis & ponderis eſſe cõſtat: de quibus ſtatuit atque decreuit, ut una ex ijs, quæ forma quadrangula, deſcriptionem urbis Conſtantinopolitanæ continet, inter cætera donaria

quæ

quæ ad hoc deputata ſunt, Romã *ad baſilicam* Beati Petri *Apoſtoli deferatur: & altera, quæ forma rotunda, Romanæ urbis effigie inſignita eſt*, Epiſcopo Rauẽnatis Eccleſiæ *conferatur*. Tertiã, *quæ cæteris & operis pulchritudine et ponderis grauitate multùm excellit, quæ ex tribus orbibus connexa, totius mundi deſcriptionem ſubtili ac minuta figuratione complectitur, & auream illã, quæ quarta eſſe dicta eſt, in tertiæ illius, & inter hæredes ſuos atq; in eleẽmoſynam diuidendæ partis augmentũ eſſe conſtituit*. Hanc *conſtitutionem atq; ordinationẽ corã* Epiſcopis, Abbatibus, Comitibusq;, *qui tunc præſentes eſſe potuerunt, quorúmque hic nomina ſcripta ſunt, fecit atque conſtituit*. Epiſcopi: Hildeboldus, Richolfus, Arn, Vuolfari[9], Bernoinus

Laidradus, Ioãnes, Theodulfus, Ieſſe, Hetto, Vualtgaudus. Abbates: Fridogiſus, Adalungus, Engilbe··tus, Irmino. Comites: Vualach, Meginher, Othulfus, Stephanus, Vnruchus, Burchartus, Meginhartus, Hatto, Richuuinus, Eddo, Erchangarius, Gerholtus, Bero, Hildegern, Rhoculfus. Hæc omnia filius eius Ludouicus, qui diuina ei iuſſiõe ſucceſſit, inſpecto eodem Breuiario, quàm celerrimè poterat, poſt eius obitum ſumma deuotione adimplere curauit.

VITAE CAROLI MAGNI, per Eginhartum deſcriptæ, FINIS.

INDEX

INDEX EORVM,

QVAE IVXTA SERIEM ALphabeti in his Annalibus & Vita Geſtisq; Caroli, ſcitu digniora obſeruanda veniunt.

A.

Adalgiſus filius Deſiderij Regis Langobardorũ Conſtantinopolim fugit. 74.
Adriani Rom. Pontificis precibus exoratus Carolus Deſiderium Lãgobardorum Regem in Papia obſeſſum cœpit, & ſecum in Galliã captiuum abduxit. 71.
Aedificia præclara Caroli. 332.
Alemãnia uaſtatur à Carolomãno. 43.
Ardulfus Rex Nordhumbrorum in regnum à Carolo reſtituitur. 168.
Auarico ſiue Hunico bello Franci ul-

Q 5 tra

tra modum ditati fuerunt. 324

B.

BArcinona Hiſpaniæ ciuitas capta. 147

Bella quæ Carolus Magnus per totam uitam geſſerit. à 307. ad 327

Beneuentani 25. millia ſolidorum auri tributi nomine Carolo ſoluunt. 184.

Beueneuentani Ludouico Imperatori annis ſingulis ſeptem ſolidorum millia ſoluunt. 191

Bernhartus filius Caroli Rex Italiæ efficitur. 185

Bernhartus idem contra Ludouicum Imperatorem conſpirat, capitur, & luminibus priuatur. 204

Bero Barcinonæ comes cum accuſatore equeſtri pugna confligere co natus uincitur. 215

Bertrada Caroli mater moritur. 97

Boni-

Bonifacius Moguntinenſis Epiſcopus in Friſia martyrium ſubit. 50
Britãniæ populus ab Anglis et Saxonibus patria pulſus, in ultimis finibus Galliæ ſedes occupauit. 102
Britones à Carolo ſubiugantur. 318
C.
CAcanus Hunorum Princeps à Carolo habitationis locum petit & accipit. 152.
Colloquiũ inter Frãcos et Danos. 189
Cõiuratio aduerſus Ludouicum. 205.
Cõſpiratiões cõtra Carolũ factæ. 102.
Conſtantinus Græcorum Imp. propter morum inſolentiam à ſuis comprætenditur & excæcatur. 134.
Crumas Bulgarorum Rex uſque ad Conſtantinopolim cum exercitu acceßit, ſubacta tota Mœſia. 188.
Carol⁹ Martell⁹ Pater Pipini tyrãnos p totã Franciã oppreßit, et duobus

magnis prælijs Saracenos in Gallia ſtrauit. 303
Carolomannus frater Pipini Regis Romæ Monachus fit in mõte Soracte apud Eccleſiam S. Syluestri. 45
Carolus & Carolomannus Pipino patri in regno ſuccedunt, illudq́; ex æquo inter ſe partiuntur. 65
Carolus poſt mortẽ fratris ſolus totius regni ſummam tenuit. 68
Carolus capto Deſiderio totam ſubegit Italiam. 311
Carolus Saxones ad religionem Chriſti conuertit. 313
Carolus plurimos Reges exteros amicos & ſocios habuit. 329
Carolus hiſtoriarũ lectione delectabatur, & libris S. Auguſtini de Ciuitate Dei. 345
Carolus ſeniorem filium uiuens ad Imperij conſortium aſſumpſit. 354
Carolus

Carolus Latinam linguã æquè ac patriam callebat, Græcam intellexit meliùs quàm proferret. 347

Carolomannus moritur. 68

Carolus rebellium Saxonum 4500. capite truncari mandat. 95

Carolus Romam petit, eiq; Leo Papa uſq; ad Numentum obuiam proficiſcitur. 141

Carolus Aquiſgrani moritur, & ei Ludouicus ſuccedit. 189

D.

DAni & Sueones ij ſunt, quos & Nordmãnos uocârũt. 322

Diuiſio bonorum Caroli & Teſtamentum. 362

Duo Pontifices Ro. per contentionẽ electi, ſed obtinuit nobilium pars, ut eſſet Eugenius. 241

E.

EDucatio liberorum Caroli, &

amor erga eos. 337
Epitaphium Caroli. 348
Ex Merouingorum gente Franci Reges ſibi creare ſolebant. 301

F.

FAſtradam Carolus uxorem ducit. 97
Fragmentum glaciei ingens cũ grandine in Auguſtudunenſi territorio decidit. 247

G.

GOdefridus Danorũ Rex uicinos deuaſtat. 164
Godefridus idem regnum ſuum uallo cingere tentauit, ab ea parte, qua continentem reſpicit. 165
Godefridus idem à ſuo quodã ſatellite interficitur. 175
Grammaticam patrio ſermone Caro. tradere incepit. 353
Gregorius presbyter S. Marci Romæ

in:

in Pont. eligitur, ſed non priùs ordinatur, quàm legatus Ludouici Imp. Rom. ueniret, & electionem populi examinaret. 262
Griſo Pipino fratri bellum mouet in Saxonia. 45
Griſo in Baioariam fugit, & ibi capitur. 47
Griſo moritur. 49
Guduſcani deſertores iterum à Borna ſubiguntur. 213
H.
HAereſis Fœliciana damnatur & quædam Conſtantinopolitana. 124
Heriboltus Danorum Rex cum uxore & magna populi ſui multitudine Moguntiaci baptizatur. 253
Hildericus Merouingorum ultimus, ſolo nomine Rex, in monaſterium truditur. 48

Hildigarius Epiſcopus à Saxonibus interficitur. 49
Hildigardis Caroli uxor moritur. 95
Hochſigburg arx in Saxonia à Carolomanno capta. 44
Hunorum regia quã ipſi Ringum uocabant cum immenſa auri copia capitur atq; diſpoliatur. 129
I.
IMperatoris nomen Carolus quando acceperit. 352
Imperatoris nomen Carolus auerſabatur. ibid.
Irmingardis Ludouici Imperatoris uxor moritur. 208
Irminſul Saxonum idôlum. 70
Iſaac Iudæus, Caroli ad Perſarum Regem legatus incolumis reuertitur, duobus collegis ſuis in itinere defunctis. 146
L.
Leo

LEo Imp. Conſtantinopolitanus, pactum cum Ludouico miſsis legatis firmat. 201

Leo Papa apud Carolum Imp. iureiurando de obiectis ſibi criminibus purgat. 142

Leo Papa Carolo coronam Imperij imponit, cumq́; iuxta ueterum cõſuetudinem principum adorat. 143

Leo Papa defendit ſe apud Ludouicum de obiecta coniurationis defenſione. 194

Liberorum Caroli educatio. 337

Lotharius ſenior Ludouici Imp. filius Irmingardim ducit uxorem. 223

Ludouicus ſenior Caroli filius Imperator efficitur. 185

Ludouicus idem Iudith ducit uxorem. 211

Luitgardis uxor Caroli moritur. 140

M.

Maioreſ-

MAioresdomus totum regnū Frācorū adminiſtrabāt. 301
Menſibus uernacula uocabula Car. indidit. 354
Michaël Imp. Conſtant. relicto imperio Monachus efficitur, & ei Leo ſubrogatur. 188
Miraculum in Saxonia factum. 70
Miraculum de puella ieiunante in tertium annum. 250

N.

NIcephorus Conſtant. Imp. à Bulgaris interficitur, & Michaël gener eius ſuccedit. 182
Nordmannorum quatuor millia cæduntur. 134
Nuceria in Italia capta. 149

O.

OMortag Bulgarorum Rex legatos ad Lud. Imp. pacis faciundæ gratia mittit. 249

Ordinatio regni Caroli iuſſu per Eginhartum deſcripta. 155
Orthona Italiæ ciuitas capta. 148
P.
PApia Carolo ſe dedit, & Deſiderius captiuus abducitur, 74
Paſchalis Papa iureiurando purgat ſe à criminibus ſibi apud Lodouicum Imp. obiectis. 221
Perſarum Rex Carolo elephantem donat. 148
Perſarum Regis legati Carolo magna dona ferunt. 159
Pipinus Paruus primus Rex Francorũ ex ꝓgenie Maiorũdomus. 305
Pipinus moritur. 305
Pipinus contra Haiſtolfum Regem Langobardorum mouet, eumq; in Papia obſidet. 50
Pipinus Eccleſiæ Ro. Rauennã et Pẽtapolim, & Hexarchatũ, qui nunc marchia

marchia Anchonitana,donat. 52
Pipinus Saxonibus tributum imponit. 54
Portenta quædam memorabilia narrantur. 226
Prodigia Caroli mortem præceſſerunt. 357

Q.

QVantum Francorum terminos Carolus ampliârit. 327.328.
Quinque Concilia generalia Caroli iuſſu celebrata, & eorum conſtitutiones coram eo collatæ. 185

R.

REatina Italiæ ciuitas capitur. 147
Rhiuſtri Friſiæ comitatus Heriholto Danorũ Regi à Ludouico Imp. donatur. 254
Rom. & Græcis ſuſpecta ſemper fuit potentia.

potentia Francorum. 331
Romani Leoni Papæ oculos eruunt, linguamq́; amputant. 136
Rotdrudis Caroli maior natu filia moritur. 174

S.

SAnguis Chriſti in Mantua repertus. 152
Saxonicum bellum per annos xxx. geſtum. 312
Saxones in Galliam & Germaniam transferuntur, ſublati ex utraque Albis ripa. 312
Saxonum 4500, à Carolo capite trũcantur. 95
Saxones Tranſalbini legatos Caroli interficiunt. 132
Sclaui bello per Carolum ſubiguntur. 113
Statura, liniamenta, ueſtitus & exercitium Caroli. 341

Stephanus Papa Pipini auxilium contra Langob. petit 49
Stephanus Papa poſt Leonẽ electus, Imperatorem pro ſua conſecratione adit. 197
Studium Caroli erga religionẽ Chriſtianam, eiusque pietatis opera. 348

T.

TAßilonis ducis Baioariorum perfidia. 320
Taßilo idem in monaſterium damnatur. 110
Timotiani & Guduſcani à Bulgarorum ſocietate ad Francos deſciuerunt. 208
Tres exercitus ſimul contra Lindeuuitum in Pannoniam mißi. 216

V.

VAſcones Caroli exercitũ inuadunt. 82.316

Ventis uernacula nomina Carol. indidit. 345.353.347
Victus,ſtudium, & præceptores Caroli. 346
Vueſtfali Carolo ſe dedunt. 86
Vxores & liberi Caroli. 335

FINIS. INDICIS,

VA1 153814 1

142
E
56